

Hvordan er kvaliteten på samfunnsrapportene til bedrifter notert på den norske børs?

En sammenligning av kvalitet mellom ulike sektorer

Bacheloroppgave utført ved

Høgskulen på Vestlandet – studiested Haugesund, økonomi og administrasjon

Av: Helene Mørch Yrkje (45) og Maria Naustdal (30)

Dette arbeidet er gjennomført som ledd i bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet og er godkjent som sådan. Godkjennelsen innebærer ikke at HVL inntår for metodene som er anvendt, resultatene som er fremkommet og konklusjoner og vurderinger i arbeidet.

Haugesund

2017

Bacheloroppgavens tittel:

Hvordan er kvaliteten på samfunnsrapportene til bedrifter som er notert på den norske børs?

Helene Mørch Yrkje

Maria Naustdal

Navn på veileder:

Johnny Velde-Jensen

Gradering: *Offentlig*

Forord

Dette er vår avsluttende oppgave på Høgskulen på Vestlandet våren 2017. Vårt fokus har vært på temaet bedrifters samfunnsrapportering i årsregnskapet. Samfunnsrapportering er et tema av økende aktualitet, som interessenter stadig legger mer vekt på. Vi synes derfor dette temaet er veldig spennende og dagsrelevant. Vi har studert kvaliteten av samfunnsrapportene til bedrifter notert på den norske børs, samt analysert svarene fra vår egen spørreundersøkelse.

Vi vil takke vår veileder Johnny Velde-Jensen som har gitt oss god veiledning, og Johanne Kristine Ilje og Jørn Ilje for deres gode innspill til oppgaven. Vi vil også takke bedriftene som har svart på spørreundersøkelsen.

Haugesund 4. mai 2017

Sammendrag

Formålet med denne studien er å analysere kvaliteten av den ikke-finansielle informasjonen i årsrapportene til bedrifter notert på den norske børs. Vi vil vurdere den helhetlige kvaliteten av de utvalgte bedriftenes CSR-rapporter. I tillegg til dette, ønsker vi også å finne ut hvorvidt det er signifikante forskjeller i CSR-rapportering mellom utvalgte sektorer. Kvaliteten av den rapporterte informasjonen blir i hovedsak analysert fra interessentenes perspektiv, ved bruk av CONI-metoden. Dette er en metode for å analysere innhold, spesifikt utviklet for analyse av samfunnsrapportering. Ved å måle informasjonsmangfold, -innhold og -volum, bruker CONI-metoden flere innfallsvinkler til kvalitativ måling, og er derfor et svært egnet analyseverktøy for denne studien. CSR-rapportenes kvalitet vil bli målt innen fire ulike sektorer; to sektorer som anses å ha problemer innen forurensning og utslipp (olje- og gassutvinning og industri), og to sektorer som ikke regnes som å ha miljøutfordringer (IT og finans). Vi vil også utføre en spørreundersøkelse om CSR-rapportering, for å finne flere nyanser av holdninger til CSR-rapportering, og på denne måten forsøke å finne en dypere mening bak funnene i dokumentanalysen. Dette spørreskjemaet har blitt utstedt til alle de analyserte bedriftene i denne studien. Ved hjelp av spørreskjemaet håper vi å få et bedre bilde på CSR-rapporteringen fra bedriftenes eget synspunkt. Funnene fra både dokumentanalysen og spørreundersøkelsen er analysert kvantitativt. Resultatene fra CSR-rapportanalysen blir først presentert sektor for sektor, og deretter blir den helhetlige kvaliteten av CSR-rapportene evaluert. Relevans og funn fra spørreundersøkelsen blir vurdert for å belyse mulige motivasjonsårsaker og problemer i bedrifters CSR-rapporter. Til slutt vil resultatene fra CSR-rapportanalysen og spørreundersøkelsen bli drøftet og evaluert, og kritikk av ulike komponenter av denne oppgaven vil bli presentert.

Abstract

The objective of this study is to analyse the quality of the non-financial information within the annual reports among listed Norwegian companies. Our focus is to assess the overall quality of the information of the CSR-reports for the chosen firms. In addition, we will also try to find out whether or not there are any significant differences in CSR-reporting between chosen sectors in Norway. The quality of the information reported is analysed mainly from a stakeholder perspective using the CONI-method. This is a content analysing method, specifically developed for environmental reports. By measuring information diversity, information content and information volume, the CONI-method uses several perspectives of quality measurement, providing a good analysing tool for this study. The quality of the CSR-report will be analysed within four sectors. Two sectors that are reported to have some environmental problems regarding pollution and expenditures (oil/gas and general industry), and two sectors with no particular environmental problems (information technology and finance). In attempting to find a deeper meaning behind our findings, we are also conducting a questionnaire about CSR-reporting. This questionnaire was given to all the companies we analysed. In this way, we hoped to get more information about CSR-reporting from the firm's point of view. We analysed findings from both the report-analysis and the questionnaire quantitatively. The different findings in the CSR-reports are first presented sector by sector, and then the quality of the CSR-reports are assessed as a whole. Relevance and findings from the questionnaire are assessed, to try to shed light over possible reasons behind the corporation's motivations and potential problems behind CSR-reporting. In the end the summation of the findings from both the CSR-report-analysis and the questionnaire are discussed, assessed and criticism of different components of this paper are given.

Begrepsliste

CSR - Corporate Social Responsibility (blir ofte brukt som forkortelse for bedriftens samfunnsansvar i denne oppgaven)

GRI - Global Reporting Initiative

IFRS - International Financial Reporting Standards

IAS - International Accounting Standards

IASB - International Accounting Standards Board

IT - Informasjonsteknologi

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	11
1.1 Formålet med oppgaven	11
1.2 Problemstilling	12
1.3 Avgrensninger/utvalg	12
1.4 Oppgavens struktur	12
1.5 Faglig forankring	13
2.0 Teori	14
2.1 Hva er CSR?	14
2.1.1 CSR som konkurransefortrinn	14
2.1.2 Etske standpunkt	16
2.2 Redegjørelse av samfunnsansvar	18
2.2.1 Obligatorisk eller frivillig rapportering	20
2.3 Hva er regnskapskvalitet?	20
2.2.1 IFRS	20
2.2.2 Tidligere forskning som omhandler kvaliteten av samfunnsrapporter	21
2.4 Tidligere studier	22
3.0 Utvalgte næringer	24
4.0 Metode	26
4.0.1 Samfunnsvitenskapelig metode	26
4.0.2 Forskningsprosessen	26
4.1 Valg av metode	27
4.1.1 Dokumentanalyse	27
4.1.2 Kvantitativ analyse av funn	28
4.2 To hovedmetoder for evaluering av CSR-rapporter:	28
4.2.1 Volumanalyse	29
4.2.2 Innholdsanalyse	29
4.3 CONI-metoden; vårt utvalgte analyseverktøy	29
4.4 Bruk av metoden i tre steg	30
4.4.1 Steg 1: Kode mangfoldet av informasjon	30
4.4.2 Steg 2: Koding av informasjonsinnhold	30
4.4.3 Steg 3: Måling av volum	31
4.5 Kodingsprosessen	32
4.6 Kritikk	33

4.6.1 Utvalgsskjevhet	33
4.6.2 Skjønnsmessige vurderinger	33
5.0 Funn	34
5.1 Informasjonsteknologi	34
5.2 Industri	37
5.3 Olje og gass	39
5.4 Finans	41
5.5 Samlet vurdering/sammenligning	43
5.5.1 Volum	43
5.5.2 Kategorier	44
5.5.3 Informasjonsinnhold	47
5.5.4 Samlet vurdering av kvaliteten	48
5.6 Kritikk til kvantitativ forskning	49
6.0 Spørreundersøkelse	50
6.1 Utvikling av spørreundersøkelse	50
6.1.1 Kvantitative spørreundersøkelser	50
6.1.2 Utvalg	50
6.1.3 Strukturert spørreundersøkelse	50
6.2 Resultat	52
7.0 Drøfting og konklusjon	55
7.1 Drøfting	55
7.2 Konklusjon	57
8.0 Kritikk og videre forskning	58
8.1 Kritikk til oppgaven generelt	58
8.2 Kritikk av metode	59
Kilder	61
Vedlegg	64

Figurliste

Figur 2.1: Oversikt over foretakets interessenter

Figur 2.2: Tre-perspektivmodell av CSR

Figur 3.1: Utslipp av klimagasser fordelt på kilde i 2015

Figur 4.1: Oversikt over forskningsprosessen

Figur 4.2: Eksempel som viser kodingsprosessen setning for setning

Figur 5.1: Oversikt over antall setninger i samfunnsrapportene (IT)

Figur 5.2: Oversikt over antall kategorier i samfunnsrapportene (IT)

Figur 5.3: Oversikt over informasjonsinnhold i IT-sektoren

Figur 5.4: Oversikt over antall setninger i industrisektoren

Figur 5.5: Oversikt over antall kategorier i industrisektoren

Figur 5.6: Oversikt over informasjonsinnhold i setningene (Industri)

Figur 5.7: Oversikt over antall setninger i olje/gass-sektoren

Figur 5.8: Oversikt over antall kategorier i olje/gass-sektoren

Figur 5.9: Oversikt over informasjonsinnhold (olje/gass)

Figur 5.10: Oversikt over antall setninger i finans-sektoren

Figur 5.11: Oversikt over antall kategorier i finans-sektoren

Figur 5.12: Oversikt over informasjonsinnhold (finans)

Figur 5.13: Oversikt over de summerte antall setninger innen hver av sektorene. Hver sektor inneholder 10 samfunnsrapporter fra 10 ulike børsnoterte bedrifter i Norge.

Figur 5.14: Viser antall setninger som er rapportert innenfor hver kategori i de ulike sektorene. Beskrivelsen av hver kategori finnes som vedlegg 1.

Figur 5.15: Diagram over prosentandel kategorier i industri- og olje/gass/offshoresektoren

Figur 5.16: Diagram over prosentandel kategorier i finans- og IT-sektoren

Figur 5.17: Oversikt over forholdsmessig setningsinnhold i de ulike sektorene

Figur 5.18: Antall gjennomsnittlig rapporterte kategorier i forhold til antall gjennomsnittlig rapporterte setninger

Figur 6.1: Eksempel fra spørreskjema

Figur 6.2: Eksempel fra spørreskjema – skala

Figur 6.3: Viktigheten av interessenter. Gjennomsnitt besvarelse på en skala fra 1-5 (hvor 5 er veldig viktig). Eiere/investorer og kunder skiller seg ut med mange score 5.

1.0 Innledning

I løpet av fagene etikk og regnskapsteori har vi fått en stor interesse for temaet samfunnsrapportering. Gjennom vår tid som studenter på økonomi og administrasjon, med fordypning i regnskap, har vi også begynt å interessere oss for selve rapporteringen bedriftene gjør i forhold til sitt samfunnsansvar. Med et gryende fokus på bærekraftig drift og også til dels arbeidsforhold ville vi se nærmere på om sektorer som fremstår som «miljø-værstinger» med tanke på utslipp og større uhell, rapporterer om sitt samfunnsansvar i lik grad som bedrifter i sektorer som ikke har de samme utfordringene. Dette vil være interessant å se nærmere på fordi interessentene av bedrifter som skader miljøet i større grad vil kunne ha nytte av en grundig og opplysende rapportering om hvordan bedriften behandler utfordringer knyttet til disse problemstillingene. I starten av semesteret kom vi også over en artikkel som omhandlet ledere i oljenæringen og deres negative syn på miljøkrav fra staten (Nettavisen, 2016). Med bakgrunn i dette fant vi ut at vi ville undersøke minst 10 ulike børsnoterte bedrifter i hver av de utvalgte sektorene; olje/gass, generell industri, informasjonsteknologi og finans. Formålet med å velge ut akkurat disse sektorene er at man da kan evaluere sektorer som ofte i større grad påvirker miljøet negativt, i forhold til sektorer som ofte påvirker miljøet i mindre grad. Undersøkelsen vil innebære bruk av dokumentanalyse, nærmere bestemt en metode som er utviklet for å analysere kvaliteten av den ikke-finansielle biten av årsregnskapet. Vi vil også foreta en spørreundersøkelse blant børsnoterte bedrifter innenfor de fire utvalgte sektorene, for å fange opp ulikheter i motivasjon bak samfunnsrapportering, for så å knytte dette opp mot resultatene av dokumentanalysen.

Da vi studerte metoder for analysering av samfunnsrapporter, ble vi også interessert i å undersøke den generelle kvalitetstilstanden av samfunnsrapportene til bedrifter som er notert på den norske børs. Dette er bedrifter som etter lov er pliktet til å opplyse i relativ stor grad om sitt samfunnsansvar. Likevel så vi fort at det var store ulikheter i omfanget av disse rapportene. På bakgrunn av dette ville vi ved hjelp av det utvalgte analyseverktøyet, CONI-metoden, finne ut av kvaliteten på samfunnsrapportene til bedrifter børsnotert i Norge.

1.1 Formålet med oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å danne et bilde over kvaliteten av samfunnsrapporter i årsregnskapet innenfor sektorene olje/gass, industri, finans og informasjonsteknologi. Vi vil også finne svar på om kvaliteten på disse rapportene er ulik blant våre utvalgte sektorer.

1.2 Problemstilling

- Hvordan er kvaliteten på samfunnsrapportene til bedrifter notert på den norske børs?
- *Er kvaliteten på samfunnsrapportering ulik i bransjer som i større grad skader miljøet enn hos de som ikke gjør det?*

1.3 Avgrensninger/utvalg

Vår analyse vil studere rapporteringen av samfunnsansvar i årsregnskapet. Dette innebærer at vi ikke vil ta hensyn til eventuelle frittstående rapporteringer bedriftene måtte ha, som for eksempel ekstraopplysninger på egne nettsider eller som egne selvstendige skriv. Det vil midlertidig komme frem i analysen om bedriften har egne rapporter om dette, da dette blir en egen kategori i kodingsprosessen.

Vi vil analysere 10 årsrapporter innenfor 4 utvalgte sektorer. Dette skyldes tidsbegrensning, da analyseringen av hver samfunnsrapport krever mye tid.

Utvalget er gjort tilfeldig innenfor en liste over børsnoterte bedrifter i Norge sortert etter sektor (kapital500, 2017 og Oslo børs, 2017).

På grunn av tidsbegrensningen valgte vi å gjennomføre en tverrsnittsundersøkelse. Årsrapportene ble hentet fra Brønnøysundregisteret og alle årsrapportene var fra 2015. Ulempen ved å utføre en tverrsnittsundersøkelse er at mangelen på data fra flere ulike tidspunkt gjør at man ikke kan trekke konklusjoner som sier noe om utviklingen over tid. Det kan også være problematisk å avdekke visse årsakssammenhenger, dersom fenomener som forekommer i oppgaven blir påvirket av andre fenomener (Christoffersen, Johannessen & Tuft, 2011). Både ved dokumentanalysen og spørreundersøkelsen blir det dannet et øyeblikksbilde. Dette gjelder både for kvaliteten av samfunnsrapportene i 2015 og for svarene som fremkommer av spørreundersøkelsen som er foretatt i første kvartal av 2017.

Flere avgrensninger blir beskrevet i kapittelet som omhandler metode og analyseverktøy, og i kapittelet som omhandler spørreundersøkelsen.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven består av 8 kapitler, med unntak av forord, vedlegg og tabeller. Kapittel 1 inneholder en innledning av oppgaven, utvalg og avgrensning av tema, og vår endelige problemstilling. I kapittel 2 vil vi forklare hva CSR er, og hvordan reguleringen av rapporteringen av CSR fungerer i Norge, spesielt med tanke på store selskaper. Vi vil også vise til tidligere forskning på CSR i norsk sammenheng, og

studier som er gjort i andre land som omhandler det samme temaet. Videre vil vi også forklare hva regnskapskvalitet er, herunder også interessent-begrepet, da det er nettopp kvaliteten på CSR-rapporten i årsregnskapet vi skal se nærmere på. I kapittel 3 blir det forklart hvorfor de ulike sektorene ble valgt, og en kort beskrivelse av dem. Metoden vi bruker for å analysere rapportene blir beskrevet i kapittel 4, mens vi i kapittel 5 vil greie ut om våre funn. Kapittel 6 omhandler spørreundersøkelsen vår. Formålet med denne er å finne ut av hva de ulike bedriftene vektlegger i sine rapporter, incentiver bak rapporteringen, og eventuelle problemer knyttet til rapportering av CSR, for så å knytte dette opp til informasjonen vi får ut av evalueringen av de ulike sektorenes rapporter. Her har vi funnet et relevant og godt gjennomarbeidet spørreskjema fra universitetet i Dubai (questionnaire on corporate social responsibility for companies (2013), som vi valgte å bruke som basis i utviklingen av vårt eget spørreskjema. I kapittel 7 vil vi drøfte de viktigste funnene fra både dokumentanalysen og spørreundersøkelsen, og legge frem vår besvarelse på problemstillingen. I kapittel 8 vil vi presentere kritikk av ulike momenter ved vår oppgave, og foreslå videre arbeid som kan gjøres innenfor dette temaet.

1.5 Faglig forankring

Oppgaven vil være forankret i vår faglige bakgrunn innen regnskap og vår ellers treårige utdanning innen økonomi og administrasjon. Dette vil være med på å forme oppgavens utførelse og valg av teoretiske- og metodiske perspektiver.

2.0 Teori

Bedriftens samfunnsansvar er et begrep som sier noe om hvordan bedrifter betrakter sin økonomiske oppgave og tar hensyn til miljø og sosiale forhold (Ihlen, 2011 s. 21). Næringsvirksomhet har både positive og negative konsekvenser for samfunnet, og det er et økende antall interessenter som er opptatt av at virksomhetene driver forsvarlig, både med hensyn til miljø og de ansattes rettigheter. Ihlen (2011 s. 22) mener at samfunnsansvar kan være et filter som hjelper bedrifter til å tenke over sine avgjørelser og atferd i forhold til sin innflytelse på omverden, utover ren profittmaksimering. I denne delen av oppgaven vil vi presentere noen teorier innenfor samfunnsansvar som vi mener er relevante for vår studie. Vi vil også si litt om samfunnsrapportering i Norge og forklare hva det vil si at et regnskap er av god kvalitet.

2.1 Hva er CSR?

Konseptet 'bedriftens samfunnsansvar', som i den engelske faglitteraturen heter Corporate Social Responsibility (CSR), refererer til at næringslivet har et ansvar for hvordan de påvirker miljøet. Det finnes mange ulike definisjoner av CSR. Næringslivets Hovedorganisasjon (2010) definerer samfunnsansvar på denne måten; *«næringslivets samfunnsansvar handler det mer om hvordan verdiskaping skjer – det vil si at bedrifter produserer varer og tjenester på en lønnsom, anstendig og bærekraftig måte»*. Videre nevner NHO (2010) at samfunnsansvar har sitt utspring i bedriftens verdigrunnlag og bør gjennomsyre bedriftens strategi og daglige drift. Innovasjon Norge har en litt annen måte å definere CSR på: *«Samfunnsansvar – som i den engelskspråklige faglitteraturen har betegnelsen corporate social responsibility (CSR) - handler om at bedriften/organisasjonen forstås i en videre samfunnsmessig ramme, som en integrert del av samfunnet»*. Den Europeiske Kommissjon (2017) definerer CSR som *“Corporate social responsibility (CSR) refers to companies taking responsibility for their impact on society”*.

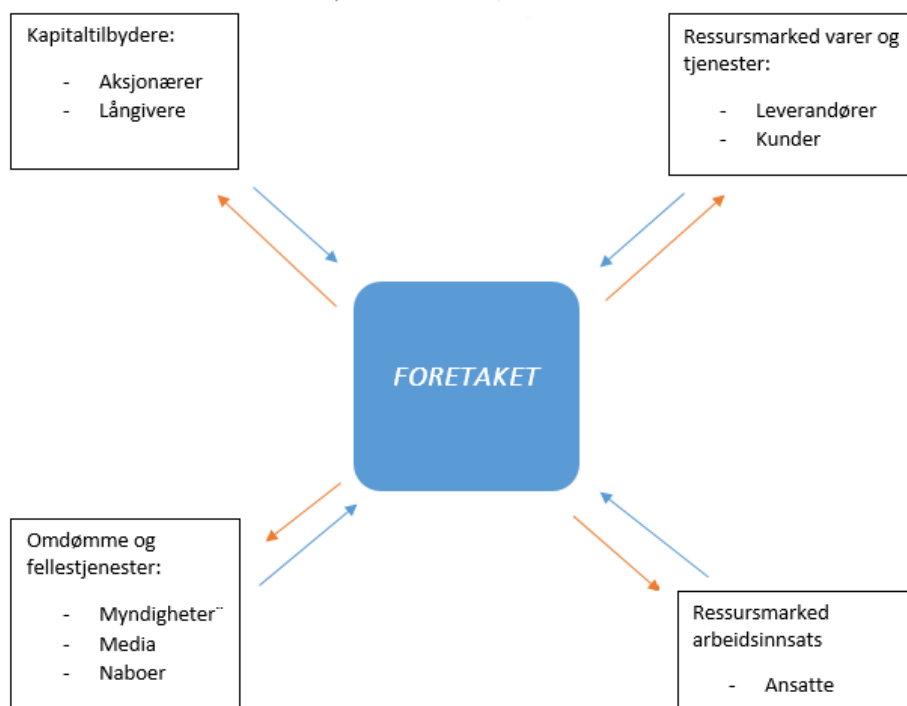
Felles for de mange ulike definisjonene og tolkningene av hva samfunnsansvar innebærer, er at de alle generelt bunner i bedriftens forhold til samfunnet og hvordan den står i forhold til økonomiske, miljømessige og sosiale forhold (Ihlen, 2011)

2.1.1 CSR som konkurransefortrinn

I tillegg til at det er mange ulike definisjoner av CSR finnes det også mange ulike teorier om CSR og hvordan CSR-konseptet utøves. Grovt sett kan disse teoriene deles i to kategorier; Teorier der CSR

blir brukt som konkurransefortrinn, og teorier utviklet fra filosofiske/etiske synspunkter.

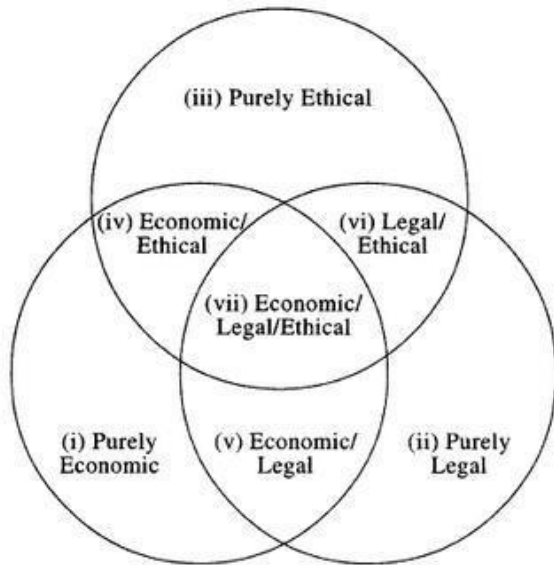
Teorier under perspektivet om CSR som konkurransefortrinn, eller verdiskapning, retter seg i hovedsak mot hvem som har påvirkning på foretaket og dets verdier. Ulike foretak kan ha ulike interessenter i hovedfokus, men generelt er eiere ofte sentrale (Baksaas & Stenheim, 2015). Ut i fra hvilke interessenter som blir sett på som viktige, kan det utledes ulike perspektiver på CSR, eller mer presist, bedriftens ansvar i samfunnet. Midttun (2013) nevner Ledelses-, 'Aksjonær først'-, Foretaksperspektivet, samt Interessentteorien som noen av de viktigste. Under et ledelsesperspektiv blir styremedlemmer og eksterne aktører sett på som et verktøy for ledelsen. Ledelsen ser ofte til eksterne aktører som innehar viktige ressurser for foretaket, som kanskje kan oppnås ved å inkludere dem i styret. Ut i fra dette synet vil ledelsen utvikle teknikker og systemer som kan sikre ledelsens verdier og interesser (Midttun, 2013). Når man ser en bedrift ut i fra 'Aksjonærer først'-perspektivet er inntjening og lønnsomhet det eneste sosiale ansvaret et foretak skal ha. Dette er for å øke den økonomiske verdien av foretaket og skape verdier for eierne. Andre sosiale aktiviteter er bare akseptert om det er regulert av lov eller om det er med på å skape verdier for eierne (Crane, McWilliams, Matten & Siegel, 2009). Under dette foretaks-perspektivet er firmaet og dets ledelse i fokus. Målet for foretaket er å skape en god markedsposisjon og konkurransefortrinn, med den hensikt å fordele verdier til ulike aktører og ellers i verdikjeden i selskapet (Midttun, 2013). Interessentteorien ser på alle de individuelle gruppene som har «interesse» av foretaket som viktige. Disse interessentene kan beskrives som alle grupper eller individer som kan ha fordeler av, eller bli skadet av, foretakets handlinger (Crane, et al, 2009) (se figur 2.1). Forklart litt enklere av Freeman R. e., & Reed D. L., (1999), er bedriftens interessenter alle grupper som har interesse av en organisasjons handlinger. I denne teorien skal foretaket opprettholdes, og ledes til fordel for sine interessenter (Crane, et al, 2009). Denne teorien vil være svært relevant for denne bacheloroppgaven, da regnskapets formål nettopp er å gi interessentene (regnskapsbrukerne) beslutningsnyttig informasjon (Baksaas & Stenheim, 2015). Det er flere som mener at denne teorien må ligge til grunn når bedriften skal arbeide med og rapportere om sitt samfunnsansvar. Til tross for dette er det også rettet kritikk mot denne teorien, da denne teorien fokuserer mest på organisasjonens behov heller enn etiske og politiske verdier/formål (Ihlen, 2011).

Figur 2.1: Oversikt over foretakets interessenter (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 21)

2.1.2 Etske standpunkt

En del av utøvelsen og rapporteringen av bedriftens samfunnsansvar er diktret av lover og økonomi. Mye av det er likevel frivillig. Hva er grunnen til at noen bedrifter velger å utøve og rapportere mer enn det som er nødvendig? Dette kan være tanker om mulige konkurransefortrinn og inntjening, som nevnt ovenfor, eller det kan være grunnleggende etiske tenkemåter som driver foretaket og ledelsen. Det er selvfølgelig også bedrifter som ikke gjør mer enn akkurat det loven tilsier (Midttun, 2013). Treperspektiv modellen under (Schwartz & Carrol, 2003, sitert i Midttun, 2013 s. 335) viser at samfunnsansvar er en overlapping av forventinger bedriftene må innfri. Dette er henholdsvis økonomiske, juridiske og etiske forventninger. De økonomiske forventningene dreier seg om at bedrifter skal tjene penger for sine eiere. De juridiske forventningene er bedriftens plikt til å overholde lover og regler. Sist men ikke minst, er det også forventninger fra samfunnet som dreier seg om at bedriften skal opptre sosialt og etisk forsvarlig (Ihlen, 2011, s. 28).

Figur 2.2: Tre-perspektivmodell av CSR (Schwartz & Carroll, 2003, sitert i Midttun, 2013, s.335)

To etiske teorier som er relevante i diskusjonen om etiske motivasjoner som bakgrunn for mer detaljerte samfunnsrapporter, er utilitarisme og deontologi.

Utilitarismen ble utviklet av Jeremy Bentham (1711-1776). Han mente at den beste måten å handle på, var på den måten som fikk den største summen av nytte (i form av godhet) fordelt på alle involverte. Altså den høyeste nytteverdien av summen gode utfall minus de negative konsekvensene (Midttun, 2013 s. 339). Sett i sammenheng med CSR og bedriftsetikk lister Midttun (2013) opp denne måten å utøve utilitarisme på:

1. *Identifiser interessentene og deres rolle i situasjonen*
2. *Kvantifiser alle verdiene for interessentene. Regn deretter ut nytten/skaden av de ulike konsekvensene for hver interessent (inkludert bedriften selv), for hver mulig handling*
3. *Velg den handlingen som gir den største totale netto nytten*

(Midttun 2013, s. 340) [Forfatterens oversettelse]

Deontologien, også kalt pliktetikken, hevder at det ikke bare er resultatet av handlingene som avgjør om en handling er etisk rett eller gal. Blant annet blir handlingen vurdert gjennom Kants kategoriske imperativ, og her er Kants universallovformulering av særlig interesse for denne oppgaven. Denne formuleringen sier at en handling innenfor pliktetikken er moralsk rett dersom den kan gjøres til en universal regel som alle kan følge (Kant 2003). Humanitetsformuleringen er også svært relevant i

vurderingen av bedrifters motivasjon til samfunnsrapportering. Denne formuleringen forteller oss at handlingen ikke bare skal behandle et menneske som et verktøy for å nå målet, men at mennesket skal være et mål i seg selv (Midttun, 2013, s. 342). Ved å følge disse to formuleringene av plikketikk kan dette gjøres om til en formulering som gjelder CSR og bedriftsetikk. Midttun (2013, s. 343) formulerer dette slik:

Et foretak skal alltid handle ut i fra generelle prinsipper som kan følges av alle andre foretak uten unntak. Foretak skal heller aldri behandle interessenter bare som et verktøy for å nå sine mål, men også alltid som et mål i seg selv.

Dette kan være svært relevant som en mulig etisk motivasjon til enkelte bedrifters detaljerte samfunnsrapportering ut over det loven krever. Midttun (2013 s. 244) peker spesielt på at Kants plikketikk er relevant for å forhindre at bedrifter utøver umoralske handlinger. Likevel skal det nevnes at plikketikken i mange tilfeller vil være noe urealistisk med tanke på bedriftenes reelle motivasjon for samfunnsrapportering utover det loven pålegger. Det kan for eksempel stilles spørsmål ved hvor sannsynlig det er at businessmenn handler ut fra ren respekt for menneskeheten og universelle moralske lover (Midttun, 2013, s. 344).

2.2 Redegjørelse av samfunnsansvar

Samfunnsrapportering er et vidt begrep som handler om rapporteringen av beslutningsnyttig informasjon foretakene gjør til sine interessenter (Midttun, 2013). Dette er informasjon som omhandler holdninger, aktiviteter og målsettinger foretaket har når det gjelder sine økonomiske, miljømessige og sosiale påvirkninger. Tidlig på 90-tallet ble folket stadig mer miljøbevisste og dermed startet det også et økende press på foretak som hadde negative virkninger på miljøet. Dette presset ble ytterligere forsterket av fremveksten av media som TV og internett, og i 1992 ble det gjort en studie som konkluderte med at bekymringer rundt miljøet nå var et verdensomspennende fenomen (Midttun, 2013 s. 89-90).

Nordiske land er nå ledende når det gjelder obligatorisk rapportering av samfunnsansvar, sammen med land som Sør-Afrika, Australia, Tyskland, Storbritannia, Canada, Frankrike og Nederland. I Norge er det i dag obligatorisk for store norske selskap å redegjøre for sitt samfunnsansvar (Midttun, 2013, s. 32).

I den norske regnskapsloven §3-3c (1998) står det at store selskaper i dag må redegjøre for hva foretaket gjør for å integrere hensynet til menneskerettigheter, sosiale forhold, arbeidstakerrettigheter, det ytre miljø og korrupsjon i forhold til sin daglige drift og i forhold til deres interessenter. Her

nevnes også et minstekrav til opplysningene som skal fremkomme. I dag er det flere bedrifter som bruker egne rapporter for å redegjøre for sitt samfunnsansvar. Dersom dette er rapporter som blir utviklet i henhold til FNs initiativ for samarbeid med næringslivet om en bærekraftig utvikling, i henhold til GRI (Global Reporting Initiative) eller i henhold til ISO 2600, kan dette erstatte kravene om redegjørelse som nevnt ovenfor. Om bedriftene velger å gjøre dette, skal det nevnes spesifikt i årsrapporten, og det skal nevnes hvor rapporten ligger tilgjengelig (Regnskapsloven, 1998). I denne studien blir bare samfunnsrapporter som er tatt med i årsregnskapet analysert. Det kan derfor være at enkelte bedrifter har en samfunnsrapport av bedre kvalitet tilgjengelig enn den som forekommer av årsregnskapet. Regnskapsloven §3-3c (1998) sier også at:

Redegjørelsen skal minst inneholde opplysninger om retningslinjer, prinsipper, prosedyrer og standarder foretaket benytter for å integrere de nevnte hensynene i sine forretningsstrategier, i sin daglige drift og i forholdet til sine interessenter. Foretak som har retningslinjer, prinsipper, prosedyrer og standarder som nevnt skal i tillegg opplyse om hvordan foretaket arbeider for å omsette disse til handling, gi en vurdering av resultatene som er oppnådd som følge av arbeidet med å integrere hensynene som er nevnt i første punktum i sine forretningsstrategier, i sin daglige drift og i forholdet til sine interessenter, og opplyse om forventninger til dette arbeidet framover.

Hvis foretaket ikke har retningslinjer, prinsipper, prosedyrer og standarder som nevnt, skal det opplyses om dette.

Disse kravene forekommer i form av kategorier i analysedelen av oppgaven. Noen av kravene kommer inn under generelle kategorier, mens andre er egne underkategorier. Disse kategoriene finnes i vedlegg nr.1.

I følge arbeidsgruppen for rapportering av samfunnsansvar (2010) er formålet med lovpålagt rapportering av samfunnsansvar i årsrapporten å minske avstanden mellom eiere av foretakene og ledelsen/styret. Dette gjelder også avstanden mellom andre interessenter som skulle ha nytte av informasjonen. Ved å sikre samfunnsrapportering gjennom regnskapsloven, vil dette bedre kommunikasjonen og oppfølgingen av samfunnsansvaret til bedriften. Det viser seg også at bedrifter som opptrer på en sosial og miljømessig ansvarlig måte, kan styrke sin markedsposisjon. Gjennom god rapportering kan bedrifter synliggjøre dette for sine interessenter. Det er en økende tendens at ulike grupper søker slik informasjon fra foretakene. Det vil derfor være gunstig å ha god kvalitet på samfunnsrapporteringen i årsregnskapet, slik at interessenter har en kilde å henvende seg til (Arbeidsgruppen for rapportering om samfunnsansvar 2010). Det forekommer en god del diskusjoner rundt lovpålagt rapportering. Kan bedriftens frivillige handlinger alene bidra til at bedriften utvikler

rutiner for å ivareta sitt samfunnsansvar? Eller trenger bedriften lover og reguleringer for at samfunnsansvaret skal ivaretas? Midttun (2013, s. 60) gir et godt eksempel på hvorfor lover og reguleringer er nødvendig. Dette eksempelet omhandler lovpålagt kjønnsfordeling i allmennaksjeselskapers styre. Før denne loven trådte i kraft var det selv med årevis av aktive forsøk ingen signifikant utvikling av kjønnsfordelingen i styre. Etter at loven ble introdusert økte prosentandelen av kvinner betydelig, og dette viser at lov-pålegging virkelig kan gjøre en forskjell.

2.2.1 Obligatorisk eller frivillig rapportering

I Norge er alle børsnoterte selskap pliktet til å rapportere om sitt samfunnsansvar etter regnskapsloven §3-3 (1998). Alle bedriftene i denne undersøkelsen oppfyller kravene om samfunnsrapportering i årsregnskapet ut i fra norsk regnskapslov, men det er enkelte som ikke har nevnt at de har en separat samfunnsrapport tilgjengelig på sine hjemmesider. Enkelte bedrifter har kun rapportert om det mest nødvendige for å tilfredsstillere kravene, mens andre gir mye mer informasjon enn det loven krever. I vurderingen av kvaliteten på disse årsrapportene vil lengden av rapporten, antall kategorier som er tatt med, og antall setninger med høyt informasjonsinnhold være avgjørende for hvor høyt bedriftens samfunnsrapport scorer på kvalitet. Dette betyr at bedrifter som bare rapporterer det mest nødvendige etter norsk regnskapslov, scorer lavere enn bedrifter som frivillig rapporterer ytterligere. Siden det ikke skal gjøres en dybdeanalyse av hver enkelt bedrift, og svarene fra dokumentanalysene skal i hver sektor ses under ett, vil vi ikke fokusere mye på om rapporteringen er obligatorisk eller frivillig. Det kan likevel være verdt å merke seg at rapporter på over 10-15 setninger ofte oppgir frivillig informasjon om sitt samfunnsansvar.

2.3 Hva er regnskapskvalitet?

2.2.1 IFRS

Kvaliteten på informasjonen gitt i årsregnskapet vurderes under IFRS-standarder etter regnskapets formål. Ifølge Baksaas og Stenheim (2015, s.114) betyr dette at regnskapet skal gi interessentene beslutningsnyttig informasjon som grunnlag for ressursallokering. For å ivareta dette formålet må informasjonen tilfredsstillere visse kvalitetskrav. Disse kvalitetskravene kan deles inn i grunnleggende og forsterkende kvalitetskrav. De grunnleggende kvalitetskravene er relevans og troverdig representasjon, og må ifølge dagens rammeverk til IASB (2010) være møtt for at informasjonen skal ha beslutningsnytte (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 137). De forsterkende kvalitetskravene bidrar videre til å skille informasjon med høy beslutningsnytte fra de med lav beslutningsnytte. Dette er krav som sammenlignbarhet, forståelighet, konsistens, verifiserbarhet og rettidighet. I tillegg til disse

kravene må også kravet om kost-nytte være ivaretatt. (Baksaas & Stenheim, 2015, s.148). Dette kravet innebærer at de indirekte og direkte kostnadene ved utarbeidelse av regnskapet ikke må overskride den nytten regnskapet gir. I sammenheng med utarbeidelsen av den ikke-finansielle delen av årsregnskapet, er det i dag en del bedrifter som vurderer kostnaden ved utarbeidelsen som større enn nytten, og dermed avgrenser rapporteringen av samfunnsansvar til det rent obligatoriske. Dette til tross for at en slik rapport kan styrke bedriftens omdømme, som igjen kan gi bedriften en god markedsposisjon (Våland, 2006).

IFRS-standarder gir retningslinjer for kvalitetskrav som skal forsterke beslutningsnyttien av årsregnskapet generelt.

2.2.2 Tidligere forskning som omhandler kvaliteten av samfunnsrapporter

Når det gjelder den ikke-økonomiske delen av årsregnskapet er det relativt mye diskusjon om hvilke kvalitetskrav som er viktige for å oppnå en samfunnsrapport med god kvalitet. Det viser seg likevel at det er en del kvalitetskrav som går igjen i ulike studier og peker seg ut som ekstra relevante. Habek og Wolniak (2015), blant andre, mener at kvalitetskravene til en god CSR-rapport er at informasjonen skal være troverdig og relevant, mens Whittington og Ekra (2013) bygger på disse med et krav om sammenlignbarhet.

Hva som gjenkjenner god kvalitet på CSR-rapporter er mer konkret beskrevet i studiet til Beck, Campbell & Shrivs (2010). Siden regnskapet skal gi brukerne beslutningsnyttig informasjon (Baksaas & Stenheim, 2015 s. 114) er det naturlig at en del studier har søkt informasjon fra nettopp brukerne for å finne ut av deres informasjonsbehov, for så å dra konklusjoner om kvaliteten. Det viser seg at brukere setter pris på en utvetydig og oppriktig skrivemåte, og at utsagn som inneholder både tekst og tallopplysninger blir vurdert som kvalitetsinformasjon (Beck et al, 2010). Loev, Ankele, Braun og Clausen (2004) har utarbeidet retningslinjer for hva som er CSR-rapporter med høy kvalitet. Disse retningslinjene dreier seg om at rapporten ikke bare skal gjenspeile foretakets målsetninger, men også aktiviteter og strategier for å nå disse målene. Dersom informasjonen også inneholder kvantitative opplysninger (og dermed også verifiserbare opplysninger), mener Toms (2002) at kvaliteten blir enda bedre. Samlet vil dette gjøre at informasjonen fremstår som relevant og nyttig (Cormier, Magnan & van Velthoven, 2005).

Retningslinjene for samfunnsrapportering som er utarbeidet av UNEP (UNEP/sustainability reporting guidelines, 1996), forklarer at kvaliteten er påvirket av flere faktorer. Rapporter med god kvalitet inneholder utvetydige forklaringer om betydelige effekter, og forklarer hvordan man håndterer de ulike hendelsene eller situasjonene. Rapportene bør også forklare hvordan spesifikke aktiviteter innenfor bedriften påvirker miljøet, og hvordan bedriften opprettholder sitt ansvar overfor eiere og

andre interessenter. Beck et al. (2010) påpeker også at diversitet og mangfold av temaer i rapporten reflekterer at bedriften er klar over sitt ansvar i en større skala. Dette kan igjen være et tegn på at bedriften tar samfunnsansvar på alvor, og at ledelsen er engasjert i, og åpen om bedriftens påvirkning på miljøet.

2.4 Tidligere studier

Det er gjort flere studier om temaet kvalitetsanalyse av samfunnsrapporter i andre land enn Norge. Noen er rene kvalitetsstudier av rapportene, noen sammenligner kvaliteten av samfunnsrapporter mellom ulike land, og noen ser på ulikheter i rapporteringen mellom ulike sektorer. En undersøkelse gjort av Hackston og Milne i 1996, tok for seg kvaliteten av samfunnsrapporter i årsregnskapet til børsnoterte bedrifter på New Zealand. Her viste det seg at det gjennomsnittlige antall setninger rapportert fra hver bedrift er 23, mens den lengste rapporten inneholdt 137 setninger. I tillegg viste det seg at jo mer omsetning en bedrift har, jo større er samfunnsrapporten. Dette var også antakelsen i denne studien før analysen ble gjennomført. Resultater fra studien til Beck, et al. (2010) viser at bedriftene i Storbritannia og Tyskland viser lite kreativitet under skrivingen av samfunnsrapporten, og at det er mye «standard formuleringer». Det var midlertidig ikke noen signifikante ulikheter mellom kvaliteten av rapportene mellom disse landene. Dette var antakelsen før analyseringen startet, da Tyskland har strengere regler for samfunnsrapportering i årsregnskapet enn Storbritannia. Det er også gjort undersøkelser av andre EU-land, blant annet i Habek og Wolniak (2015) sin studie. Her kommer det frem at rapporter som blir skrevet på obligatorisk grunnlag generelt har en bedre kvalitet enn de som skrives på frivillig basis. Dette gjaldt for alle de 6 utvalgte EU-landene. I land som for eksempel Sverige er det i likhet med Norge enkelte grupper av bedrifter som må rapportere om sitt samfunnsansvar. Dette betyr ikke at rapportene bare inneholder temaer som er obligatoriske, men at bedriftene også ofte rapporterer utover det som er obligatorisk. Et annet interessant funn i denne studien er at land med stor forekomst av bedrifter som rapporterer om samfunnsansvar, også har en tendens til å ha lavere kvalitet på sine rapporter. Dette gjaldt rapporter fra Storbritannia og Danmark, som hadde rapportert om samfunnsansvar i stor grad, men var av dårlig kvalitet. I motsetning til Nederland og Frankrike, som ikke rapporterte i like stor grad, men der kvaliteten på rapportene var høyere (Habek & Wolniak, 2015). Forfatterne forklarer dette med at CSR-rapportering kanskje kan bli sett på som en elite-praksis i land der dette fenomenet enda ikke er like populært, som i Danmark og Storbritannia.

Det er også gjort studier som omhandler land utenfor EU. En studie av kinesiske CSR-rapporter gjort av Lu, Abeysekera og Cortese (2015), nevner at CSR-rapporter fra enkelte sektorer får mer oppmerksomhet enn andre. Dette er typisk sektorer som olje og industri, der det er store

bedriftsrelaterte risikoer, som for eksempel arbeidsulykker eller utslipp. Dette betyr likevel ikke at det er en tendens til at disse sektorene har bedre kvalitet på sine rapporter, slik det antas i denne bacheloroppgaven. Lu, et al. (2015) viser heller til at slike sektorer samlet, har en tendens til å produsere flere samfunnsrapporter, men at kvaliteten ikke er nevneverdig bedre enn i andre sektorer.

Av alle de ulike kategoriene av innhold i samfunnsrapportene, er det arbeidsmiljø og sikkerhet som forekommer oftest. Også den generelle miljøkategorien blir ofte omtalt (Hackston & Milne, 1996; Beck et al., 2010). Av kategorier som før ble relativt lite rapportert, begynner nå også energi- og bærekraftkategorien å tas mer og mer i bruk i rapporteringen (Habek & Wolniak, 2015). Alle disse funnene fra tidligere studier vil være verdt å ha med seg i evalueringen av resultatene i denne oppgaven. Dette er fordi disse studiene bruker samme eller tilnærmet like metoder for å analysere kvaliteten av CSR-rapportene, men også setter resultatene fra denne studien i et større perspektiv. Det skal likevel bemerkes at selv om analysemetodene er like eller ligner, vil det alltid ved tolkning av tekst forekomme en god del bruk av skjønsmessige vurderinger. Dette gjør at resultater ved bruk av nøyaktig samme dokumentanalyse-metode på det samme utgangspunktet, fremdeles kan gi ulike svar ut ifra hvem som utfører analysen (Christoffersen, Johannessen & Tufte, 2011).

3.0 Utvalgte næringer

I denne oppgaven ble det valgt å studere bedrifter som i ulik grad påvirker miljøet i form av forurensing/utslipp. Det er derfor valgt å undersøke 10 børsnoterte bedrifter fra ulike sektorer som rapporteres å ha ulik grad av forurensning. Disse sektorene er olje/gass/offshore, informasjonsteknologi, industri og finans. Bedriftene ble tilfeldig valgt fra lister over børsnoterte bedrifter fra hver sektor (kapital 500 og Oslo Børs). Årsregnskapene som inneholder informasjonen som skal analyseres, hentes fra Brønnøysundregisteret og alle rapportene er fra 2015. Vi valgte å bare se på rapporter fra ett kalenderår, da det ville tatt for lang tid å analysere 40 bedrifters samfunnsrapporter over flere år. Ideelt skulle flere bedrifter innen hver næring blitt analysert og helst over flere år, for å danne et så korrekt bilde som mulig over kvaliteten på årsrapportene. Dette lot seg ikke gjennomføre i denne oppgaven, med den tiden som var til rådighet.

Statistisk sentralbyrås tabell (Statistisk sentralbyrå, 2017) viser at det er bergverksdrift og utvinning av råolje og naturgass som slipper ut størst antall tonn CO₂ i Norge, mens undervisning, helse- og sosialtjenester slipper ut minst CO₂.

Et viktig poeng i utvalget av næringer er at olje og gassutvinning er bredt kjent for å være en av næringene som har større miljøutfordringer når det kommer til utslipp og forurensning. Derfor vil deres CSR-rapportering også ha potensielt større nytteverdi for deres interessenter, enn for bedrifter som ikke påvirker miljøet i samme grad (McGraw-Hill, 1976; Council on environmental quality, 1977. Referert i Wiseman, (1982)).

Det ble i 2015 sluppet ut 53,9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i Norge (Miljødirektoratet, 2016).

Industriektoren står for 22% av Norges klimagassutslipp, og har fra 1990 blitt redusert med 39%. Dette kan være på grunn av tiltak som reduserer utslipp, nedleggelse av bedrifter som forurenser mye og et større fokus på egen påvirkning på miljø og klima (Miljødirektoratet, 2017).

28% av Norges klimagassutslipp er det olje- og gass-sektoren som står for. Deres utslipp har i motsetning til industrien økt med 83% fra 1990. Dette skyldes økt aktivitet i oljenæringen, som fører til at nye og flere innretninger blir satt i drift (Miljødirektoratet, 2015).

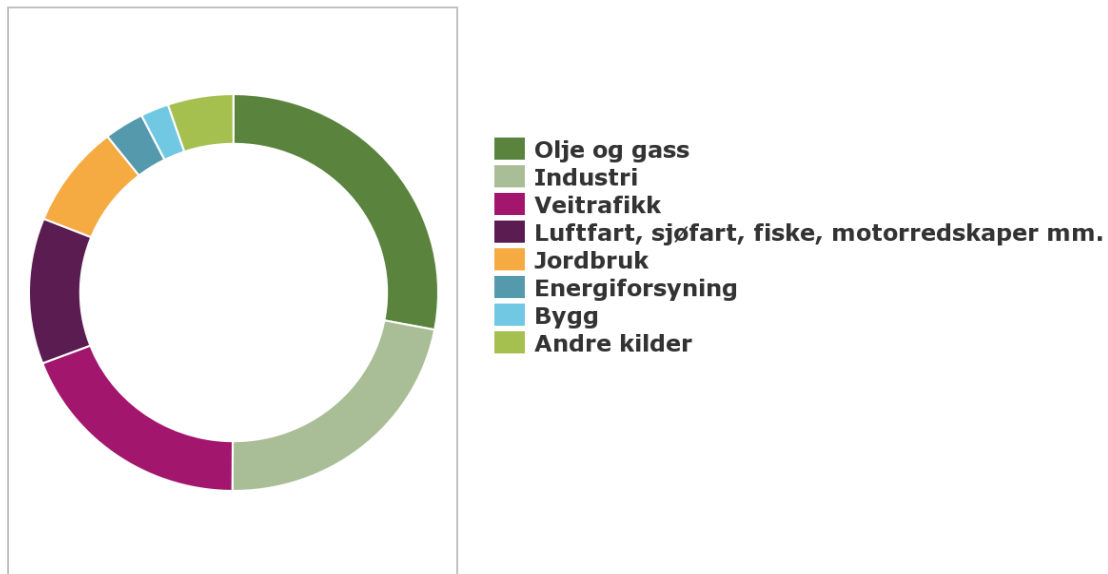
IKT står for ca. 2,5% av de globale klimagassutslippene, gjennom produksjon og drift. Anslag viser at IKT kan, gjennom en rekke tiltak, bidra til å redusere totale klimagassutslipp med opptil 15% innen 2020 (Regjeringen, 2009) (se figur 3.1).

Innen finanssektoren har investorer og forbrukere begynt å stille krav til investeringene sine, de skal være bærekraftige og angi i hvilken retning de bidrar (Sylte, 2014). Dette gjenspeiles også i mange av

CSR-rapportene som er analysert, hvor mange for eksempel skriver at de er sertifisert Miljøfyrtårn, eller at de stiller krav til sine långivere om at de skal følge etiske retningslinjer og FNs menneskerettigheter.

Utslipp av klimagasser i fordelt på kilde i 2015

Totalt 53,9 millioner tonn CO2-ekvivalenter

ralbyrå (SSB) Lisens: Norsk Lisens for Offentlige Data (NLOD)

Figur 3.1: Utslipp av klimagasser fordelt på kilde i 2015. Hentet fra <http://www.miljostatus.no/tema/klima/norske-klimagassutslipp/>

4.0 Metode

4.0.1 Samfunnsvitenskapelig metode

Kothari, C.R. (2004) mener at forskning er det å finne svar på en gitt problemstilling ved bruk av en systematisk og objektiv metode. Metode kommer av ordet *methodos* som er gresk, og betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Christoffersen et al., 2011). Denne veien mot målet kalles forskningsmetode eller samfunnsvitenskapelig metode.

Samfunnsvitenskapelig metode kan deles inn i kvalitative og kvantitative metoder å gå frem på, for å nå målet om å finne svar på problemstillingen. Hvilken metode eller metoder som blir brukt er avhengig av problemstillingen, men også faktorer som ressurser, tid og egenskaper ved fremgangsmåtene. Kvantitativ metode er basert på måling og anvendelse av tall. Her er det ifølge Christoffersen et al., (2011) utviklet statistiske prosedyrer for å samle inn og analysere data, for å finne svar på problemstillingen. Ved kvalitativ metode derimot, er det tekst, lyd eller bilder som ligger til grunn for innsamling og analyse.

For å finne svar på problemstillingen; “Er kvaliteten på samfunnsrapportering ulik i bransjer som i større grad skader miljøet enn hos de som ikke gjør det?” blir både kvalitativ og kvantitativ metode anvendt. Den kvalitative delen av fremgangsmåten dreier seg om å gi mening til og kode teksten, som fremkommer av samfunnsrapportene. Den kvantitative delen av metoden blir utøvd ved analysen av funnene fra kodingsprosessen, og ved analysen av svarene fra spørreundersøkelsen.

4.0.2 Forskningsprosessen

Christoffersen et al., (2011, s. 36-38) beskriver forskningsprosessen i fire faser;

1. Forberedelse: Her velges tema for studien og utviklingen av problemstillingen starter. Litteratur gjennomgås og formål med studien og forskningsdesign bestemmes.
2. Datainnsamling: Her bestemmes metode, utvelgelse av informanter og datainnsamlingen starter.
3. Dataanalyse: Etter at data er innsamlet, vil dataen kunne reduseres, analyseres og tolkes. Her vil man også kvalitetssikre dataene som er innhentet.
4. Rapportering: Funn fra studiet rapporteres skriftlig, eventuelt også med en muntlig presentasjon.

Ved å bygge på denne oppstillingen av forskningsprosessens fire faser, kan denne studien illustreres av figur 4.1, slik:

Figur 4.1: Oversikt over forskningsprosessen

4.1 Valg av metode

For å kunne analysere opplysningene fra samfunnsrapportene ved å bruke kvantitativ metode, må teksten først organiseres og tolkes. I denne studien blir det brukt en spesielt utviklet metode for analyse av samfunnsrapporter, som blir beskrevet i eget avsnitt. Etter at kodingsprosessen er fullført og dataene kommer frem som tall, kan kvantitative metoder for dataanalyse gjennomføres.

4.1.1 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en kvalitativ metode for å analysere data i tekstform. For å organisere og ordne de kvalitative dataene i denne undersøkelsen, vil tverrsnittsbasert inndeling av data brukes.

Tverrsnittsbasert inndeling av tekst er en måte å indeksere dataene på. Indeksering av data betyr at det settes merkelapper eller koder på teksten for å identifisere ulike temaer eller kategorier. På denne måten kan disse kodene brukes systematisk på alt datamateriale i en tekst, og det gis en god oversikt

over informasjonen som formidles (Christoffersen et al., 2011). En annen fordel med å indeksere dataene etter koder er at kvantitative metoder kan brukes for å analysere hvert enkelt dokument, og deretter sammenligne dokumenter av samme type opp mot hverandre. Å analysere dokumenter på denne måten byr også på ulemper. Kvalitative data må tolkes. Denne tolkingen av data kan være ulik fra person til person, avhengig av blant annet personens faglige bakgrunn og tenkemåte (masteroppgave fra Universitetet i Tromsø. Høgås, 2007). I denne bacheloroppgaven blir samfunnsrapportene lest bokstavelig, da det er selve teksten som skal analyseres i dette studiet. Selv om dokumentene analyseres fra tekstens bokstavelige mening, uten forsøk på å fortolke meningen bak teksten, kan likevel kodingsprosessen fortone seg ulikt, da det ikke bare er én person som gjør denne oppgaven i dette studiet. Dette forklares nærmere i avsnittet over kodingsprosessen (delkapittel 4.5).

4.1.2 Kvantitativ analyse av funn

Hovedvekten av den kvantitative analysen vil dreie seg om univariate analyser av enkeltvariabler hver for seg, bivariate analyser for å sammenligne gjennomsnitt, korrelasjoner og regresjonsanalyse. Dette gjelder for både dataene som fremkommer av dokumentanalysen og svarene fra spørreundersøkelsen. Univariat analyse er den enkleste formen for statistisk analyse. Denne analysemetoden gir svar på hvordan enheter fordeler seg på en egenskap (Christoffersen et al., 2011 s. 295). I denne oppgaven vil et eksempel på dette være hvordan setningsfordelingen er blant samfunnsrapportene i en sektor. Typiske mål som blir brukt er frekvenstabeller og gjennomsnitt. Bivariat analyse dreier seg om å undersøke sammenhengen mellom to variabler. Ifølge Christoffersen et al., er tanken at hvilken verdi den avhengige variabelen har, påvirkes av hvilken verdi den uavhengige variabelen har. I dette studiet er det relevant å studere årsakssammenhenger som blant annet; «Har størrelsen på bedriften noe å si for lengden av CSR-rapporten?» eller «Har sektoren bedriften hører hjemme i, noe å si for lengden av CSR-rapporten?». Dette kan gjøres ved å sammenligne statistiske mål som gjennomsnitt, og graden av samvariasjon mellom ulike variabler kan også regnes ut. Regresjonsanalyse brukes for å finne ut hvordan gjennomsnittsverdien av en avhengig variabel varierer med én eller flere uavhengige variabler (Christoffersen et al., 2011, s. 335). Utrekninger gjennomført i Microsoft Excel blir lagt ved i oppgaven som vedlegg.

4.2 To hovedmetoder for evaluering av CSR-rapporter:

Ifølge Leitoniene & Sapkauskienes (2015) finnes det i hovedsak to ulike måter å analysere kvaliteten av CSR rapporter på; etter volum eller etter innhold.

4.2.1 Volumanalyse

Analyse etter volum tar ikke hensyn til hva som er skrevet eller meningen bak det. Her blir rapporter målt etter antall ord eller setninger i rapporten, eller antall ord eller setninger innenfor hvert enkelt tema i rapporten (Leitoniene & Sapkauskiene (2015), Beck, Campbell & Shrives (2010)). Ved bruk av denne måten å evaluere CSR-rapporter på, kan man dra konklusjoner om hvor viktig enkelte temaer er basert på hvor mye som er skrevet om hvert tema. Ulempen ved å bruke denne metoden til å analysere kvaliteten av CSR-regnskapet, er at innhold og mening ikke får nok fokus. En rapport kan ha mange setninger om for eksempel resirkulering, uten at det gir spesielt mye informasjon til brukerne. For å skape et bilde av meningen og selve kvaliteten av innholdet i CSR rapporten har bruk av tolkende innholdsanalyse også blitt utbredt.

4.2.2 Innholdsanalyse

Innholdsanalyse går ut på å dele teksten inn i ulike kategorier, for så å beskrive innholdet i hver av delene (Beck et al. 2010). Målet med å analysere teksten på denne måten, er å få en bedre forståelse for hva som er beskrevet i rapporten og hvordan det beskrives (Aerts (1994, 2005)). I studiet til Beck et al. (2010) har dette blitt gjort ved å lage en skala av informasjonsinnhold som beskriver nivået av detaljer som kommer fram i hver enkelt kodet del av teksten.

Hvordan en skal klare å fange opp innholdets informasjonsverdi har til tider vært svært omdiskutert. Diskusjonen har blant annet dreid seg om hva kvalitet betyr i rapporteringssammenheng, og hvordan det eventuelt kan brukes som en del av en analyse.

4.3 CONI-metoden; vårt utvalgte analyseverktøy

Metoder for å analysere samfunnsrapporter kan som sagt deles i to; analyse etter volum og innhold (Beck et al. 2010). En av fordelene med CONI-metoden er at den kombinerer disse to metodene. Det ble også sett på som gunstig at denne metoden vil gjøre om den kvalitative informasjonen til kvantitativ data ved hjelp av kategorisering, koding og telling. Ved å gjøre om den kvalitative informasjonen til tall, vil vi i tillegg til å kunne se på de kvalitative forskjellene mellom sektorene, kunne analysere forskjellene ved hjelp av kvantitativ analyse.

CONI-metoden skiller seg også ut fordi den er nøye gjennomarbeidet, bygger på flere lignende studier og bruker tre ulike fremgangsmåter for å analysere tekst. Likevel skal det nevnes at koding av tekst byr på noe skjønnsvurderinger. Derfor kan det ligge en grad av usikkerhet ved resultatet av undersøkelsen, selv med flere gjennomganger og synspunkter. Det ble også vurdert en annen fremgangsmåte for å analysere kvaliteten av samfunnsrapportene. Dette er en metode brukt av Habek

& Wolniak (2015) for å analysere kvaliteten av informasjon. Her blir kvaliteten målt etter utsagnets grad av relevans innenfor hver kategori, for så å sammenligne dette med hvor troverdige utsagnene er innenfor hver kategori. Her kreves det en god del skjønnsmessige vurderinger og god kompetanse på feltet for å få sikre resultater. Denne metoden ble derfor utelukket i dette studiet.

CONI-metoden er en metode for å analysere innhold i samfunnsrapporter som er opparbeidet og utprøvd av Beck, Campbell og Shrives. Metoden bygger på tidligere forskning og litteratur, og standarder som blant annet GRI (Global Reporting Initiative). Utover å forklare bruken av CONI-metoden illustrerer studien til Beck et al. også bruken av metoden ved å analysere og sammenligne 28 lignende bedrifter fra England og Tyskland (14 fra hvert land) fra 2001 til 2004.

4.4 Bruk av metoden i tre steg

4.4.1 Steg 1: Kode mangfoldet av informasjon

Hver rapport blir nøye gjennomgått for å identifisere miljøkategorier og underkategorier som blir beskrevet. (Beck et al., s. 219 (2010)). (Oversikt over kategorier, underkategorier og beskrivelser ligger i vedlegg 1). Dette skjer per avsnitt, frase eller setning. Beck et al. (2010) mener at fordelene med å kode på denne måten er at det blir lettere å kode totaliteten i rapporten uten at man trenger å tilegne mening til hvert eneste ord. Om en underkategori er nevnt med noen få ord skal det likevel fanges opp på lik linje med underkategorier som blir nevnt med egne avsnitt. Slik vil det totale antall av underkategorier som er nevnt i rapporten lett fanges opp (Beck et al., 2010). For å gjøre arbeidet med analyseringen enklere og mer effektivt, vil informasjonen bli kategorisert i hovedkategorier, og antall underkategorier som blir fanget opp bli notert (se vedlegg 1 og 3). Dette ble gjort setning for setning, slik at det ved separat arbeid ikke skulle oppstå ulike meninger om hva som var fraser og avsnitt. Ved å analysere rapporten setning for setning, vil det trolig også bli fanget opp viktige momenter som kunne blitt oversett ved analyse av hele avsnitt samlet. I tillegg vil avsnitt også kunne inneholde flere kategorier, slik at det blir vanskeligere å “sortere”, enn ved koding setning for setning.

4.4.2 Steg 2: Koding av informasjonsinnhold

I steg to blir innholdet i rapportene evaluert etter informasjonsinnhold, eller karakteren av innholdet. Det vil si at graden av styrken på informasjonen blir vurdert, kombinert med dybden og detaljer ved det aktuelle innholdet (Beck et al. (2010)). Fem ulike nivåer (1-5) av informasjonsnivåer blir brukt i CONI-metoden (Beck et al. (2010), s. 213, table 2);

Type 1 kode: For informasjon som i korthet nevner en sak relatert til underkategorien, og som ikke inneholder tallinformasjon. Denne kategorien av informasjon er dårlig med tanke på nytteverdi, og gir

lite detaljer og/eller minimalt av informasjon (Beck et al., 2010; UNEP/SustainAbility, 1996). Bredden av saker som kan nevnes i kode 1 kategorien er stor, og kan si noe om kvaliteten på CSR-rapporten generelt. En samfunnsansvarsrapport med få type 1 benevninger, vil sannsynligvis adressere færre problemstillinger enn samfunnsansvarsrapporter med flere type 1 benevninger.

Type 2 kode: For informasjon som med en viss grad av detaljer forklarer en sak relatert til underkategorien, mer enn å bare nevne den. Setningen fra GKN (Beck et al., 2010 s. 213, table 2) for eksempel, blir kodet som type 2 på grunn av det viktige forklarende utsagnet om at bedriftens mål var «å forbedre resirkuleringen av produkter og effektiviteten av denne prosessen». Det andre eksempelet av type 2 er fra Lufthansas årsrapport som gir mye informasjon om bedriftens involvering i å beskytte truede dyrearter. Setningene forklarer motivet ved å involvere seg i organisasjoner som beskytter truede dyrearter, og gir ekstra informasjon om det spesifikke prosjektet de er sponsor for.

Type 3 kode: Koder av type 3, 4 og 5 inneholder i tillegg tallinformasjon. Type 3 som kode er basert på at noe tallinformasjon kan være av høyere nytteverdi enn ren diskusjon (Beck et al., 2010; Botosan, 1997; García-Meca & Martínez, 2005; Toms, 2002). Typisk vil informasjon som inneholder tall referere til saker som omhandler utslipp, forbruk, eller ressurser og avfall

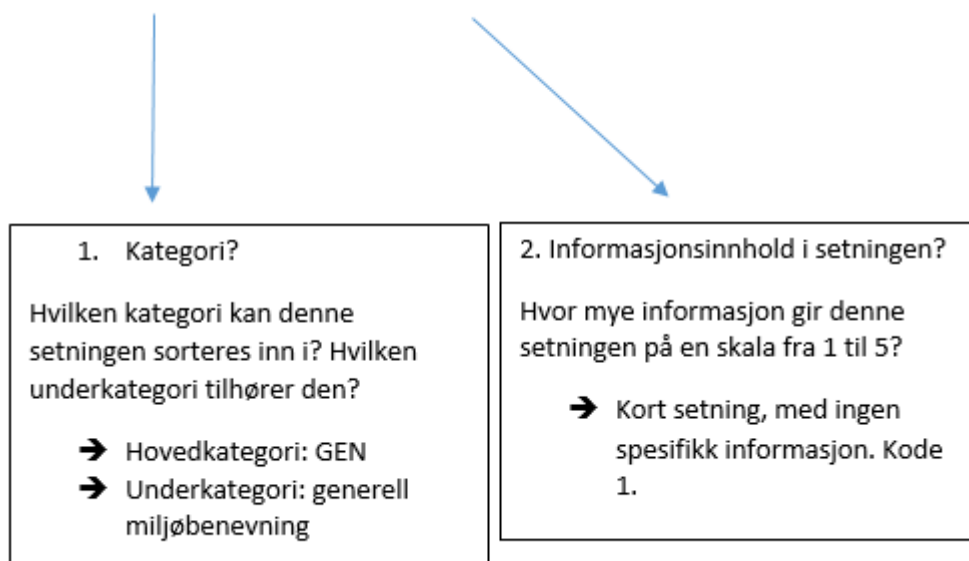
Type 4 kode: Opplysninger med høyere informasjonsinnhold enn kode 3. Her blir tallinformasjonen forklart med mer detaljer og forklaringer

Type 5 kode: Opplysninger med tallinformasjon blir sett på som kode 5 om tallene fremkommer i en kontekstuell sammenligning. Dette kan fremkomme ved at et tall blir sammenlignet med en økende trend, et mål, eller et gjennomsnitt for en industri

4.4.3 Steg 3: Måling av volum

Til slutt måles teksten «mekanisk». Da blir setninger og eventuelt ord per kategori talt opp for å finne ut hvor mye av hvert tema (kategori) som nevnes i rapporten (se figur 4.2). Man vil også finne ut av hvor mange setninger rapporten totalt inneholder.

«Vår bedrift skader ikke det ytre miljø».

Figur 4.2: Eksempel som viser kodingsprosessen setning for setning.

4.5 Kodingsprosessen

For å sikre tolkningen og dermed kvaliteten på kodingsprosessen ble de samme årsregnskapene analysert av begge forfatterne i startfasen av arbeidet. Dette var for å sikre at kodingen ble så korrekt som mulig. Rapportene ble gjennomgått systematisk for å finne ut hvor kodingen eventuelt var ulik, for så å diskutere og eventuelt få eksterne synspunkter om hvilken kode som passet best. Etter noen runder med analysering av de samme årsregnskapene, og sammenligninger av resultatene, ble kodingen etter hvert gjennomført nokså likt. Dermed ble de resterende 30 samfunnsrapportene fordelt likt mellom forfatterne. Det ble fremdeles gjennomført en del møter der forfatterne sammenlignet og diskuterte sine tolkninger, for å luke ut eventuelle misforståelser, eller andre spørsmål som dukket opp rundt den individuelle kodingsprosessen. I enkelte tilfeller ble den samme setningen kodet to ganger. Dette fordi en og samme setning noen ganger inneholdt informasjon fra to ulike kategorier. For eksempel kunne en setning gi informasjon om generelle miljøutfordringer for bedriften i tillegg til spesiell informasjon om utslipp i vann. Da ble det nødvendig å kode informasjonen fra både det generelle utsagnet og utsagnet om utslipp i vann, for å ikke gå glipp av kvalitetsmessig informasjon fra enkelte kategorier.

4.6 Kritikk

CONI-metoden ble valgt fordi den hadde flere innfallsvinkler til analyse av samfunnsrapporter. Den analyserer etter volum, antall tema som er tatt opp i teksten, og hvor gode setningene er. Studien som omhandler CONI-metoden (Beck, Campbell & Shrives, 2010), er også utarbeidet grundig og viser på en bra måte hvordan dette analyseverktøyet kan brukes.

4.6.1 Utvalgsskjevhet

Utvalgsskjevhet er i følge Christoffersen, Johannessen & Tufte (2011) systematiske skjevheter i informasjonsutvalget. Det kan forekomme utvalgsskjevheter i utvalget av børsnoterte bedrifter i denne oppgaven. Bedriftene ble valgt tilfeldig fra fire ulike sektorer. Disse sektorene kan dermed ikke med sikkerhet sies å representere bedrifter som er notert på norsk børs som helhet. I tillegg ble bedriftene trukket fra en liste på Oslo Børs; oversikt over børsnoterte bedrifter sortert etter sektor. Det er dermed naturligvis også bedrifter innen sektorene som ikke er tatt med. I 2015 var det 228 børsnoterte bedrifter i Norge (Knudsen, 2015). Dermed vil utvalget på 40 bedrifter kunne representere disse 228 bedriftene statistisk sett. Likevel vil det være en skjevhet i fordelingen med tanke på analysen av samfunnsrapportene samlet sett, da det er flere sektorer som ikke er representert. Problemet rundt utvalgsskjevhet vil forekomme i dokumentanalysen, men også i spørreundersøkelsen, da utvalget er det samme for begge komponentene av denne studien.

4.6.2 Skjønsmessige vurderinger

Forfatterne av denne oppgaven har etter beste evne analysert og tolket funnene i samfunnsrapportene ved hjelp av CONI-metoden, så likt som mulig. Likevel skal det påpekes at det kan forekomme ulike skjønsmessige vurderinger i kategoriseringen av setningene, og ved vurderingen av informasjonsinnholdet i setningene.

5.0 Funn

Som nevnt tidligere er det på grunn av tidsbegrensingen analysert 10 årsrapporter fra 10 ulike bedrifter i hver av de fire utvalgte sektorene. Det er viktig å presisere at det ved små utvalg som dette er vanskelig å konkludere med sikkerhet, men at funnene likevel kan gi en indikator på kvaliteten på sektorenes CSR-rapporter.

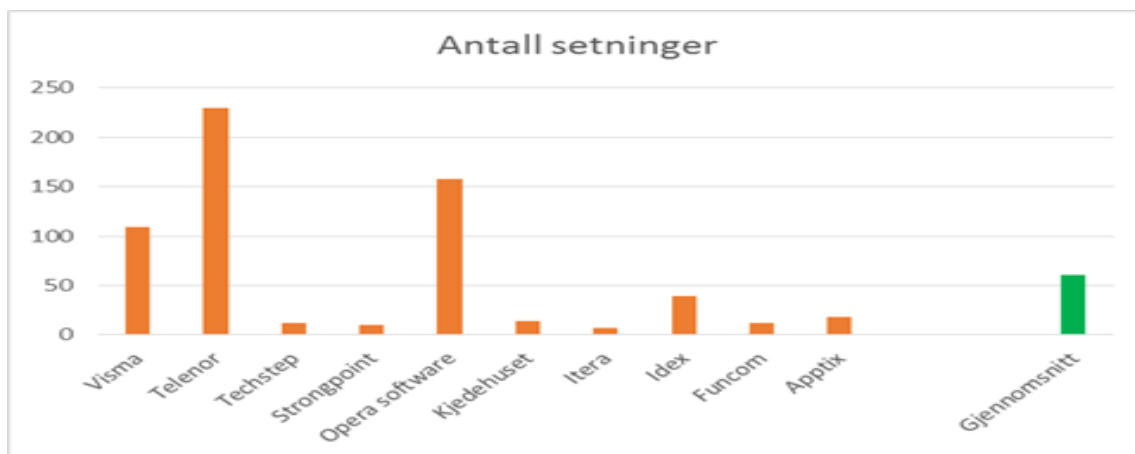
Kvaliteten på rapportene gjenspeiles blant annet i hvor mange kategorier rapporten inneholder. En rapport som inneholder informasjon om flere kategorier, viser at bedriften tar hensyn til flere ulike aspekter av sitt samfunnsansvar, og at dette igjen kan tyde på en CSR-rapport med god kvalitet (Beck, Campbell & Shrives, 2010). Kvaliteten på CSR-rapporten kan også gjenspeiles i gode og informative setninger. Som nevnt vil setninger som er gitt kode 1, gi mindre informasjon enn setninger som er gitt kode 5. Om en rapport inneholder veldig mange kode 1 setninger, kan disse samlet likevel gi brukerne god informasjon, om rapporten generelt er lang og inneholder flere kategorier. Det vil likevel være setninger med kode 3, 4 eller 5 som inneholder mest informasjon, da disse inneholder tall i ulik grad, og sammenligninger med tidligere år. Kvaliteten på en rapport kan i tillegg til ovennevnte gjenspeiles i hvor lang selve rapporten er. Om en CSR-rapport inneholder 10 setninger vil dette klart gi mindre informasjon til brukerne enn en rapport med 200 setninger.

5.1 Informasjonsteknologi

Blant de 10 bedriftene som ble analysert i IT-sektoren var det spesielt én som skilte seg ut; Telenor. Telenor har en lang samfunnsrapport som tar opp mange temaer innenfor samfunnsansvar og har gjennomgående gode og informative setninger. Visma og Opera Software har også relativt gode samfunnsrapporter. Visma tar opp en god bredde av kategorier innenfor samfunnsansvar, mens Opera Software har en god lengde på sin rapport, men tar opp litt færre temaer enn Visma. Det er disse tre som skiller seg ut som de beste rapportene i denne sektoren. De resterende rapportene har en mer generell og standardisert samfunnsrapport og tar ikke opp mer enn det som er nødvendig i forhold til regnskapsloven. Kategoriene som blir nevnt i hver rapport, og som blir nevnt med flest antall setninger er den generelle miljøkategorien og kategorien «annet». Kategorien «annet» inneholder temaene arbeidsmiljø, likestilling og diskriminering. Det er lovpålagt å opplyse om disse kategoriene i årsrapporten, derfor antas det at dette er grunnen til at denne kategorien er så stor. Videre er kategoriene som omhandler forurensing, interessenter og miljøaktiviteter nevnt relativt ofte. Gjennomføring av regresjons- og korrelasjonsanalyse gav informasjon om at antall setninger i bedriftens samfunnsrapport ikke har sammenheng med bedriftens omsetning i IT-sektoren ($r(8) =$

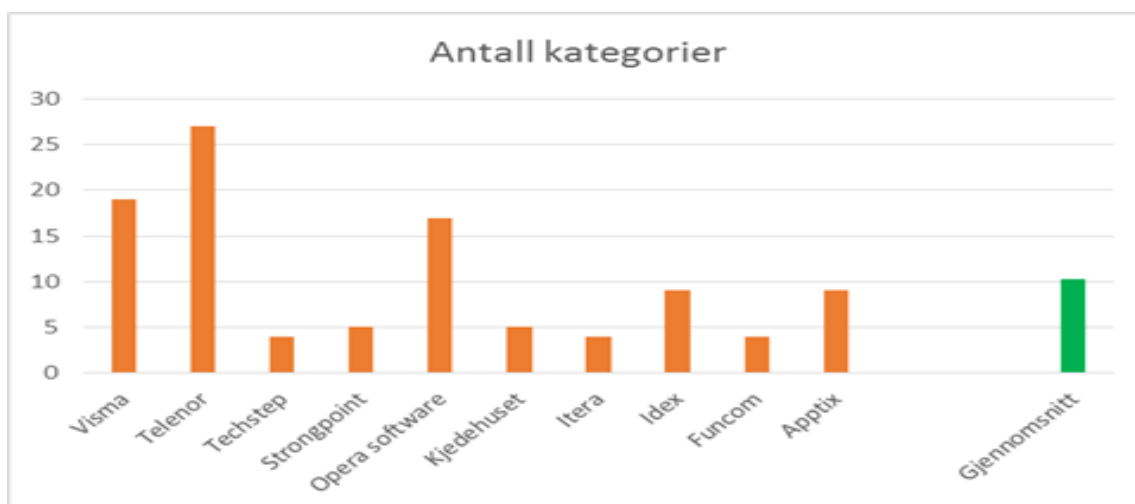
0.596, $p = > 0.069$ (0.05) \rightarrow H_0 beholdes) (vedlegg 5).

Antall setninger i samfunnsrapportene viser som sagt at Telenor, Visma og Opera Software skiller seg ut (se figur 5.1). Dette må også tas hensyn til ved tolkning av gjennomsnittlig antall setninger i IT-sektoren (61).

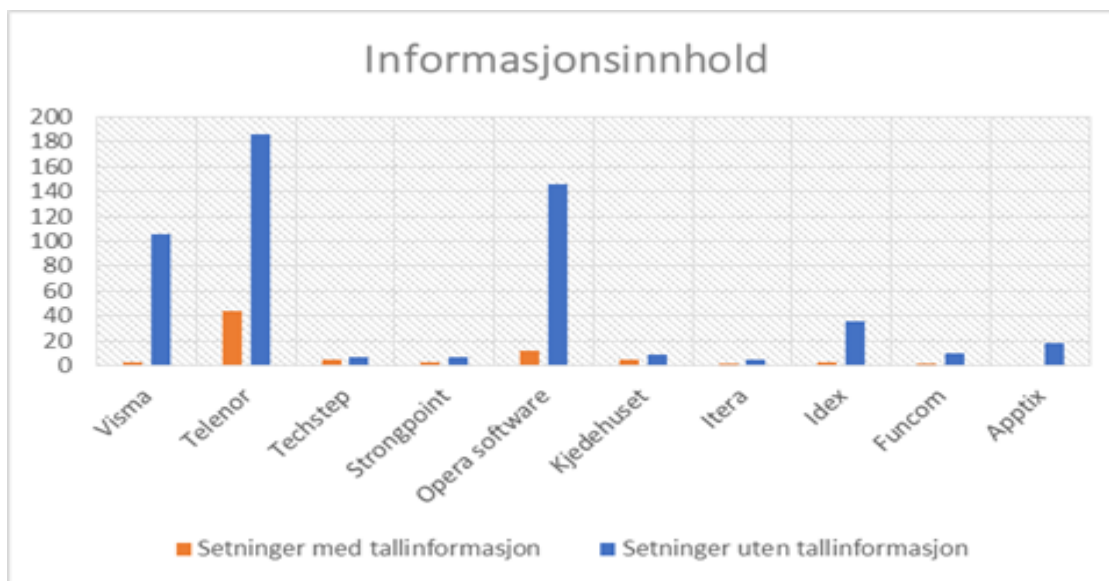
Figur 5.1: Oversikt over antall setninger i samfunnsrapportene (IT)

Kategorier innen samfunnsansvar som blir beskrevet i rapportene varierer, men Telenor, Visma og Opera Software skårer høyest (se figur 5.2) Selv om Opera Software har en lengre samfunnsrapport enn Visma, tar Visma opp flere temaer enn Opera Software. Dette kan peke på bedre kvalitet fra Visma sin side, da informasjon innenfor flere ulike temaer kan være med på å gi flere interessenter informasjonen de søker. Gjennomsnittlig antall kategorier for IT-sektoren er 10,3. (Her må det tas hensyn til Telenor som har hele 27 kategorier).

Figur 5.2: Oversikt over antall kategorier i samfunnsrapportene (IT)

Kvaliteten på informasjonen som er lagt frem i rapportene blir analysert setningsvis. En oversikt over antall setninger med og uten tallinformasjon viser at Telenor og Opera Software er på topp (se figur 5.3). Her kommer Visma dårligere ut og ligger nede blant de bedriftene som bare har noen få setninger i sin rapport. Samlet sett kommer Telenor klart best ut både lengde og innhold i rapporten. Opera Software har ikke like mange kategorier som Visma i sin rapport, men veier opp med gode informative setninger. Techstep og Kjedehuset har korte rapporter, men nesten halvparten av setningene er i kategori 3, 4 eller 5, noe som peker på informative setninger.

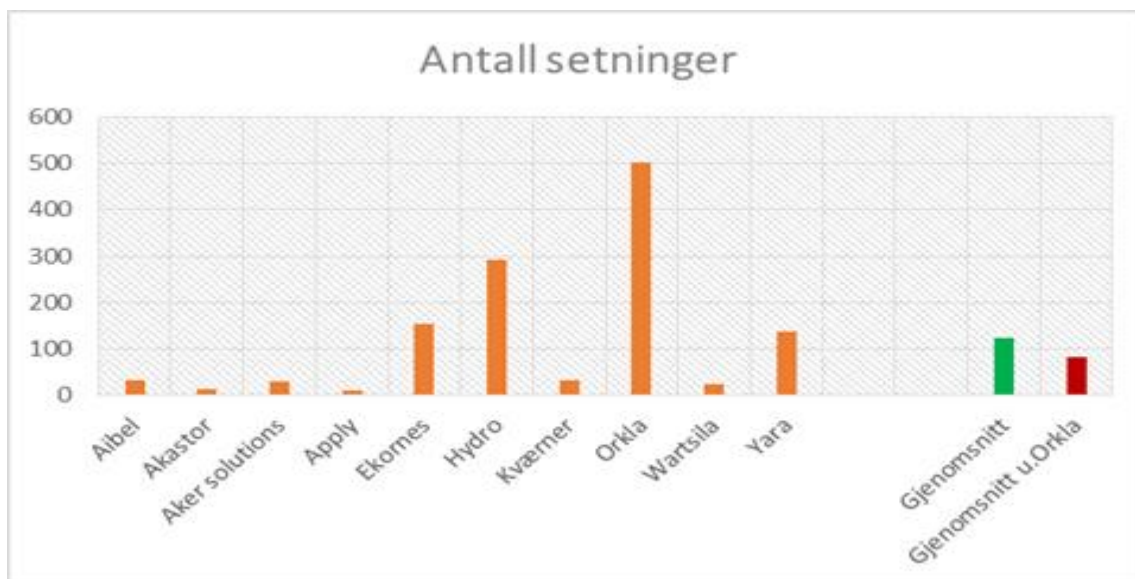
Figur 5.3: Oversikt over informasjonsinnhold i IT-sektoren

Samlet sett er det tre samfunnsrapporter i IT-sektoren som har god kvalitet. Disse rapporterer mye utover det som er obligatorisk i følge norsk lov, har lengre rapporter og tar opp flere ulike tema. Kvaliteten på samfunnsrapportene til Visma og Opera Software ligger på omtrent samme nivå. Med utgangspunkt i formålet med årsregnskapet; «mål om å gi flest mulig interessenter beslutningsnyttig informasjon» (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 114), kan det tenkes at Opera Software kommer bedre ut. Selv om bedriften rapporterer om færre kategorier, har rapporten flere setninger og mer informative setninger. Det vil derfor kunne antas at det kan dras mer nytteverdi ut av denne samfunnsrapporten. På den annen side retter Vismas rapport seg mot flere temaer, og da potensielt flere interessenter, med forbehold om at det ligger relevant informasjon i deres setninger.

5.2 Industri

Blant de 10 bedriftene som ble analysert i industrisektoren er det også her én som skiller seg ut; Orkla. Orkla har en svært lang samfunnsrapport på 501 setninger. Dette er hele 209 setninger mer enn den nest lengste rapporten. Orklas rapport inneholder naturlig nok litt flere kategorier enn de andre, men har likevel ikke nevneverdig flere setninger med tallinformasjon. Sett bort fra Orkla ble det funnet tre andre rapporter som også er gode; Ekornes, Hydro og Yara. Disse har en grei lengde, inneholder mange kategorier og har en relativt god andel setninger med tallinformasjon. Kategoriene som blir nevnt med flest antall setninger er, som i IT-sektoren, også den generelle miljøkategorien og kategorien «annet». I industrisektorens rapporter er kategoriene om miljøaktiviteter, bærekraftighet, forurensing, interessenter og energi også nevnt med et godt antall setninger. I industrisektoren er rundt halvparten av rapportene gode, mens den andre halvparten er mer standardiserte og inneholder ikke mye utover det som er nødvendig i forhold til regnskapsloven. Videre er det heller ikke innenfor industrisektoren noen signifikant sammenheng mellom størrelsen på CSR-rapporten og bedriftenes omsetning ($r = 8$, $p = > 0.364$ (0.05) $\rightarrow H_0$ beholdes) (vedlegg 7).

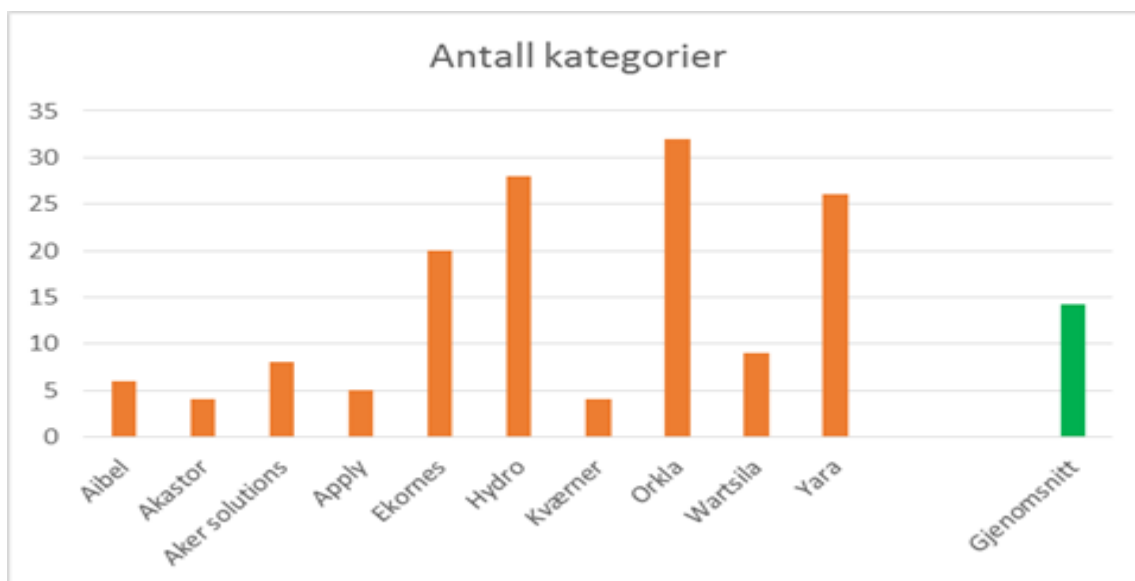
Antall setninger viser at Orkla skiller seg klart ut på lengden av sin samfunnsrapport (se figur 5.4). Gjennomsnittlig antall setninger i rapportene vises derfor med og uten Orkla. Gjennomsnittlig antall setninger i industrisektorens rapporter er 123 setninger, 80.5 setninger om Orklas rapport blir utelatt.

Figur 5.4: Oversikt over antall setninger i industrisektoren

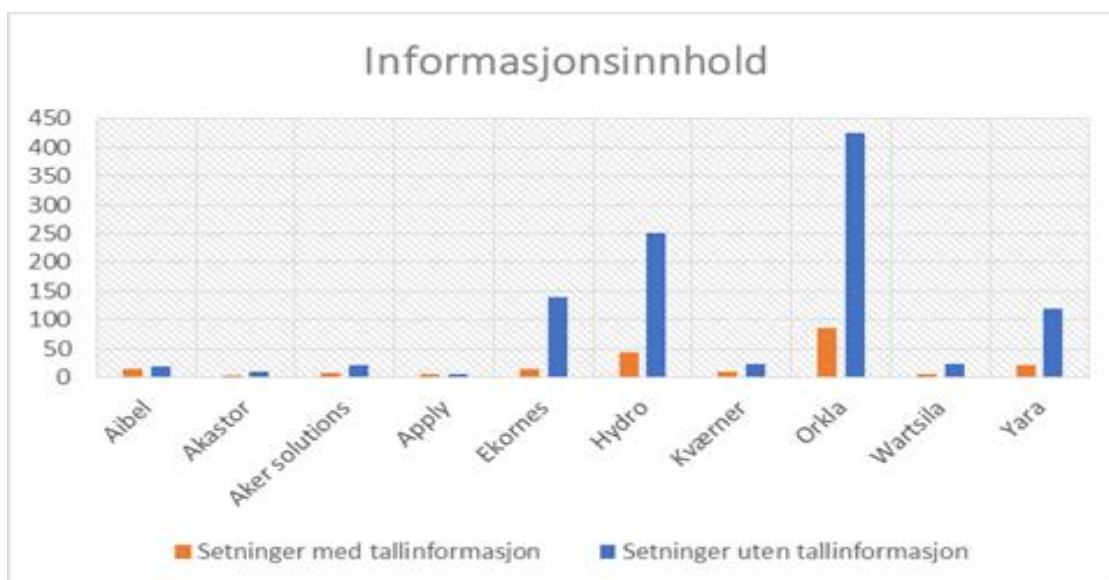
I industrisektoren er det flere rapporter som inneholder mange kategorier innenfor samfunnsansvar (se figur 5.5). Orkla, Ekornes, Hydro og Yara har i sine rapporter tatt opp flere temaer og viser en god bredde av kategorier. Orkla med sin lange rapport, inneholder ikke vesentlig mange flere kategorier

enn Hydro og Yara. Gjennomsnittlig antall kategorier i rapportene til industrisektoren er 14.

Figur 5.5: Oversikt over antall kategorier i industrisektoren

Setninger som inneholder tallinformasjon, og dermed kan gi mer informasjon til interessentene, er det flest av hos Orkla (se figur 5.6). Om man ser dette i sammenheng med det totale antall setninger i rapportene stiller likevel Orkla, Hydro og Yara relativt likt. Samlet sett ser det ut til at Ekornes, Hydro, Yara og Orkla har samfunnsrapporter med den beste kvaliteten i industrisektoren.

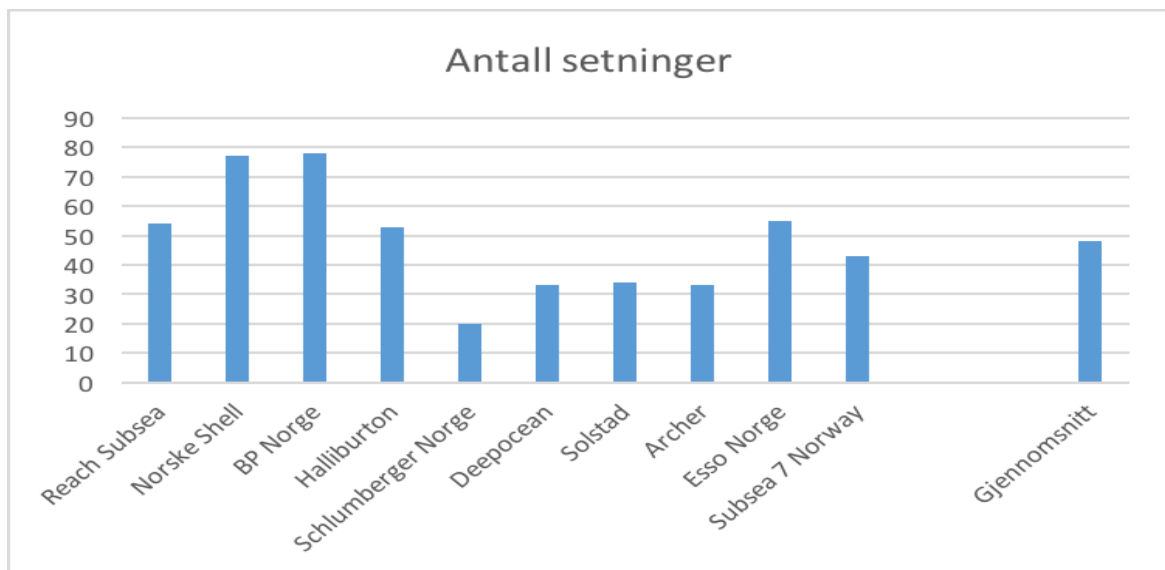

Figur 5.6: Oversikt over informasjonsinnhold i setningene (industri)

5.3 Olje og gass

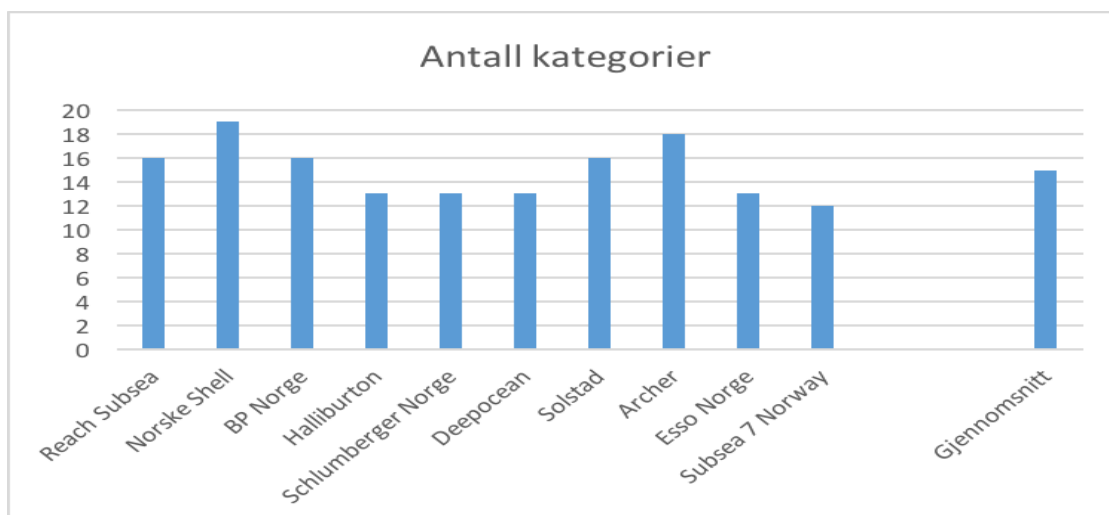
Blant de 10 bedriftene som ble analysert i denne sektoren er det ingen bedrifter alene som skiller seg merkelig ut, men Norske Shell ligger i toppen i alle analysene som ble gjort. Den korteste rapporten inneholder 20 setninger, mens den lengste inneholder 78 setninger (se figur 5.7).

Schlumberger, med sine 20 setninger ligger godt under gjennomsnittet på 48 setninger, er en av de dårligere rapportene vi har analysert innen denne sektoren. Vi kan også innen olje- og gass-sektoren konkludere med at det heller ikke her er noen signifikant sammenheng mellom størrelsen på rapportene og bedriftenes omsetning ($r = 8$, $p = 0,115 > \text{alfa } (0,05) \rightarrow H_0 \text{ beholdes}$) (vedlegg 9).

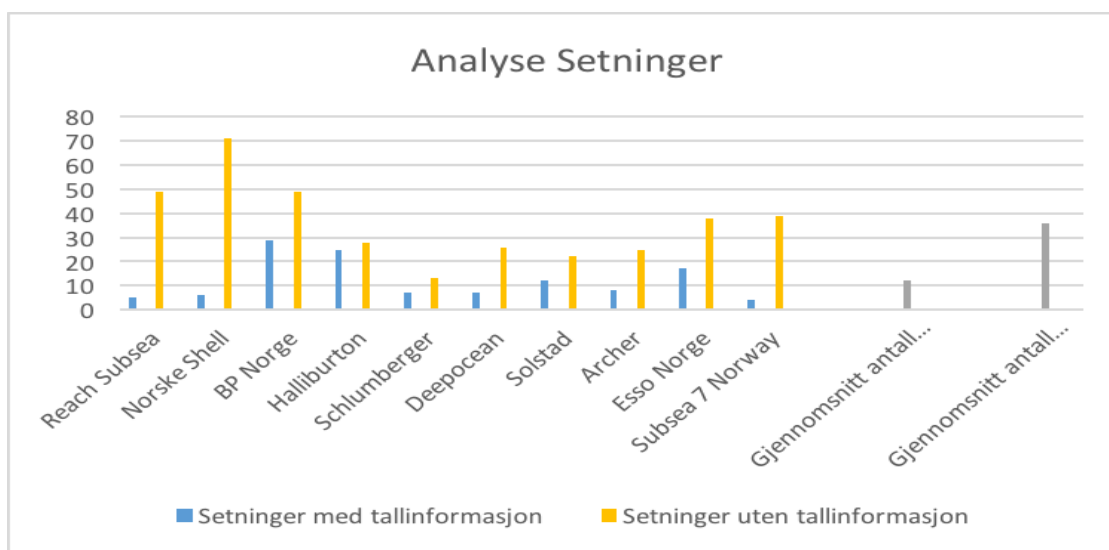

Figur 5.7: Oversikt over antall setninger i olje/gass-sektoren

BP Norge, som har den lengste rapporten, inneholder 16 kategorier, og Schlumberger med den korteste inneholder 13 kategorier, som ikke er en nevneverdig forskjell. Schlumberger har fått dekket mange kategorier med kun 20 setninger, noe som illustrerer at det ikke er behov for en forholdsvis lang rapport for å dekke mange kategorier innenfor CONI-metoden. Som man kan se av figur 5.8 er det ikke noen rapporter som fraviker gjennomsnittet på 14,9 kategorier i stor grad.

Figur 5.8: Oversikt over antall kategorier i olje/gass-sektoren

Figur 5.9: Oversikt over informasjonsinnhold (olje/gass)

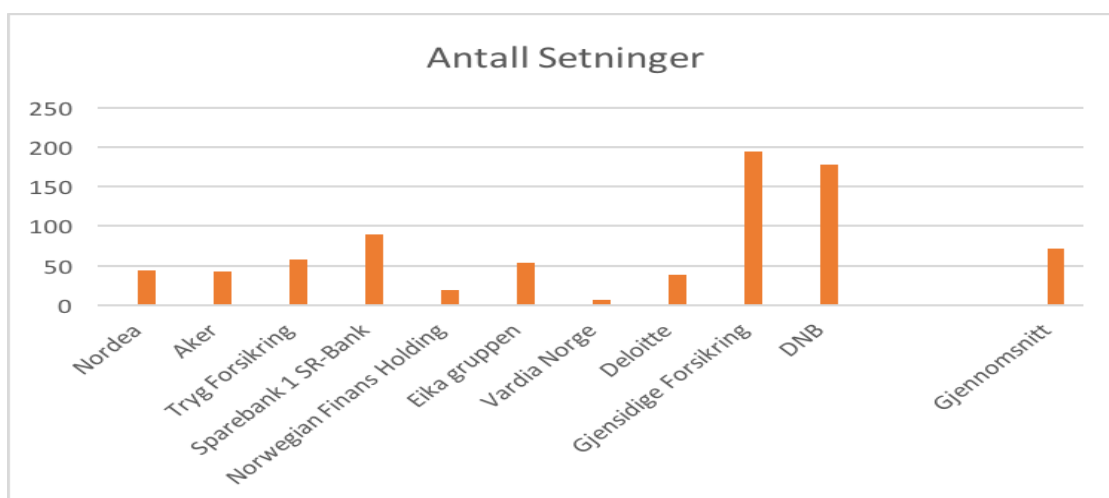
BP Norge skiller seg ut med 29 setninger med tallinformasjon (se figur 5.9). Selv om BP Norge ikke har den lengste rapporten, har bedriften likevel en veldig god andel setninger med høyt informasjonsinnhold. Halliburton med 25 setninger med tallinformasjon, ligger under gjennomsnittet på 14,9 kategorier, med sine 13 kategorier. Deres rapport dekker ikke flest kategorier, men gir interessentene likevel god informasjon ved å bruke mer tall og sammenligninger med tidligere år. Rapportene som samlet sett har best kvalitet er Norske Shell, Reach Subsea og BP Norge. Disse er alle over gjennomsnittet i antall setninger og kategorier, men Reach Subsea og Norske Shell ligger nokså langt under gjennomsnittet i setninger med tallinformasjon. Rapportene i denne sektoren er i forhold

til rapportanalysene i de andre sektorene mye jevnere i kvalitet. Her er det få rapporter som er ekstremt korte, og få rapporter som er ekstremt lange. På tross av at de har lavere gjennomsnittlig antall rapporterte setninger enn de andre sektorene, har bedrifter i olje-og gassnæringen likevel det høyeste gjennomsnittlige antall rapporterte kategorier. Dette kan bidra til å gi flere interessenter informasjon, som er mindre utfyllende for hver kategori.

5.4 Finans

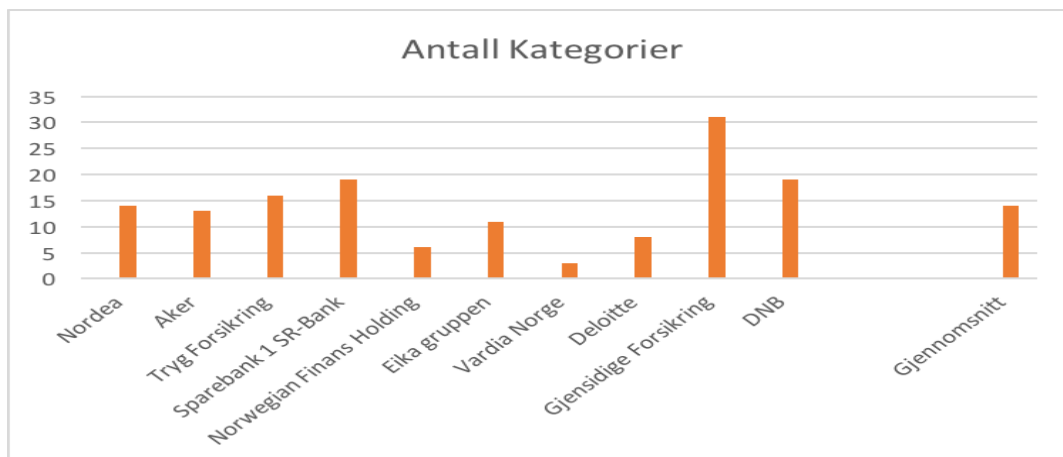
Blant de 10 bedriftene som ble analysert i denne sektoren er det én rapport som skiller seg ut; Vardia Norge. Deres rapport inneholder 6 setninger, noe som er veldig lite sammenlignet med de andre rapportene (se figur 5.10). Rapporten til Vardia Norge inneholder kun det de absolutt må ha med etter bestemmelsene i norsk regnskapslov for aksjeselskap. De lengste rapportene er det Gjensidige Forsikring og DNB som står for, med 94 og 178 setninger respektivt. Gjennomsnittlig antall setninger er 72,2 setninger, der, DNB og Gjensidige ligger langt over gjennomsnittet, og Vardia langt under.

Innen finans-sektoren kan vi også konkludere med at det ikke er noen signifikant sammenheng mellom størrelsen på rapportene og bedriftenes omsetning ($r = 8$, $p = 0,064 > \text{alfa } (0,05) \rightarrow H_0 \text{ beholdes}$) (vedlegg 11).

Figur 5.10: Oversikt over antall setninger i finans-sektoren

Innen antall kategorier er det også Vardia Norge som scorer dårligst med 3 kategorier, noe som var forventet av forfatterne (se figur 5.11). Deretter ligger Norwegian Finans Holding og Deloitte med sine 6 og 8 kategorier respektivt. Gjensidige Forsikring har flest kategorier med sine 31, noe som kan virke rimelig, da denne bedriften har den lengste rapporten. Sett bort fra disse tre rapportene ligger de andre samfunnsrapportene i denne sektoren nokså greit rundt gjennomsnittet som er på 14 kategorier.

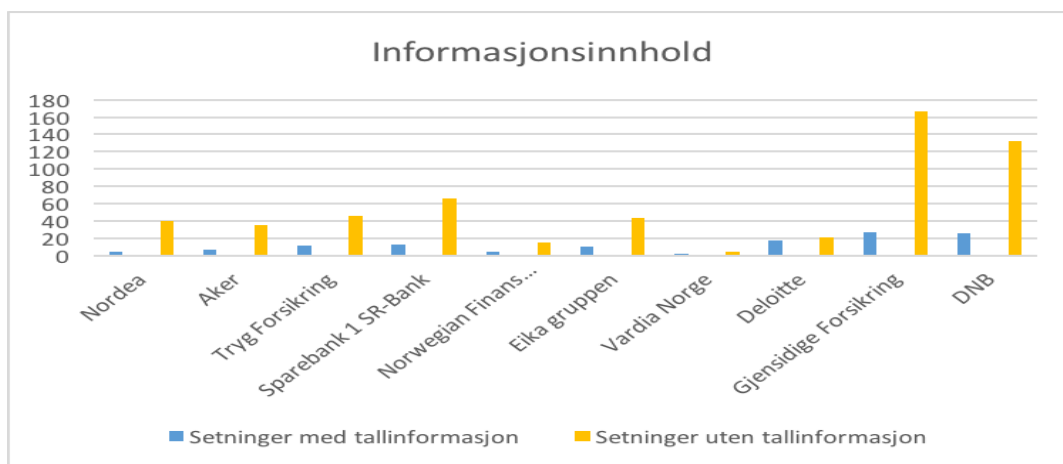

Figur 5.11: Oversikt over antall kategorier i finans-sektoren

Videre skiller Vardia Norge seg fortsatt ut med sine 2 setninger med tallinformasjon (se figur 5.12). Deretter kommer Nordea og Norwegian Finans Holding med 4 setninger hver. Gjensidige Forsikring og DNB ligger også her øverst med sine 27 og 26 setninger respektivt.

Det er Gjensidige Forsikring og DNB sine rapporter som gir brukerne best informasjon, mens informasjonen Vardia Norge gir er dårligst. Sett bort fra disse, ligger resten av rapportene i denne sektoren rundt gjennomsnittet på 12,3 setninger. De rapportene som samlet sett har best kvalitet er Gjensidige Forsikring og DNB.

Ser vi på bedriftenes omsetning i forhold til lengde på rapporten, er det Gjensidige Forsikring som har lengst rapport og størst omsetning, men det er ikke Vardia Norge som har lavest omsetning. Ut i fra vedlegg 11, er det Eika gruppen som har lavest omsetning, og deres rapport er betydelig lenger enn Vardias. Dette kan indikere at det ikke er kostnaden ved utarbeidelse av samfunnsrapporter som avgjør hvor lang rapportene til bedriftene er.

Figur 5.12: Oversikt over informasjonsinnhold (finans)

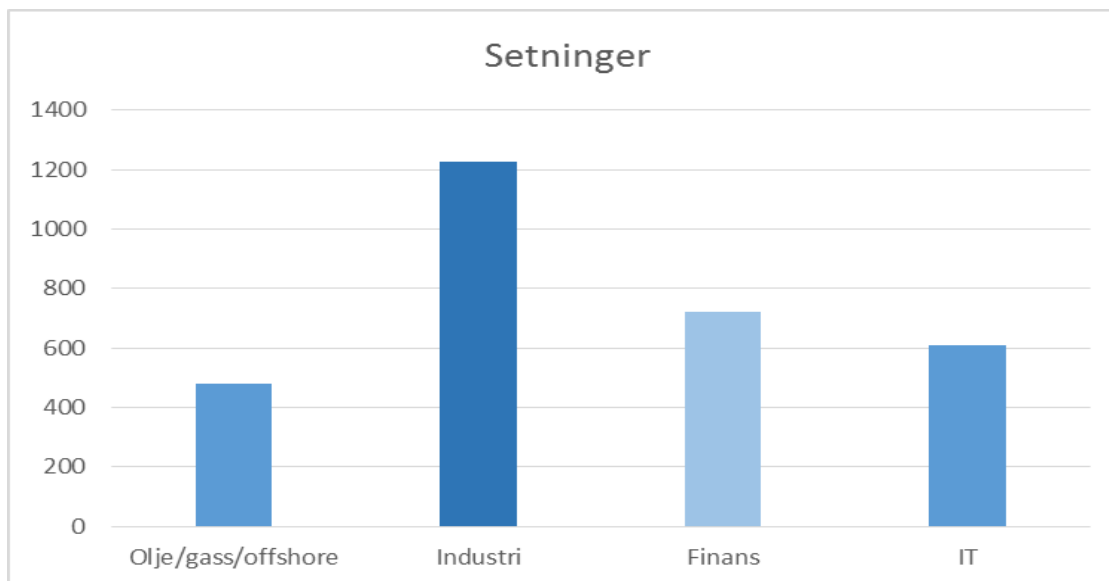
5.5 Samlet vurdering/sammenligning

Forfatterne gjør oppmerksom på at Orklas rapport på 400 setninger blir tatt med i den samlede vurderingen. Dette må taes i betraktning når leseren studerer svarene som fremkommer av analysene.

5.5.1 Volum

Det var ikke i noen av sektorene sammenheng mellom bedriftenes omsetning/størrelse, og hvor lang samfunnsrapporten var. En korrelasjons- og regresjonsanalyse ble også gjennomført for alle rapportene samlet, for å undersøke om dette gav samme resultat. Resultatet av regresjonsanalysen over alle 40 bedriftene samlet viste at det var en positiv korrelasjon mellom omsetningen til bedriftene og antall setninger i rapporten. Denne korrelasjonen var derimot ikke signifikant da $p > 0.05$. Dette kan være en indikasjon på at børsnoterte selskapers omsetning ikke nødvendigvis spiller inn under utviklingen av samfunnsrapporter med god kvalitet. Likevel skal det nevnes at det i et studie fra New Zealand om samme emne, kom frem et signifikant resultat som viste at omsetning har noe å si for antall setninger i CSR-rapporter (Milne, 1996). Det kan dermed tenkes at bedrifter i Norge kanskje utvikler CSR-rapporter av god kvalitet av etiske grunner, eller på grunn av mulige konkurransefortrinn, i stedet for å bare vurdere dette som en ekstra kostnad for bedriften for å overholde regelverket. Det kan også hende at disse ulikhetene kan komme fra ulike subjektive vurderinger under analyseringen av rapportene.

For å finne ut om type sektor har noe å si for lengden av samfunnsrapporten, ble det utført en t-test. Her ble sektorene som har en tendens til å påvirke miljøet negativt med tanke på forurensing (olje/gass/offshore og industri), målt opp mot sektorer som har en tendens til å ikke påvirke miljøet negativt i samme grad (finans og IT). Også i denne sammenhengen viser det seg at det ikke finnes noen signifikante ulikheter når det gjelder lengden på samfunnsrapportene (se figur 5.13). Det kan dermed ikke påstås at bedrifter i sektorer som antas å ha en negativ virkning på miljøet, utarbeider en lengre samfunnsrapport. Dette til tross for at interessentene til disse bedriftene i teorien kan ha nytte av mer informasjon, i forhold til interessentene til bedrifter i de andre sektorene.

Figur 5.13: Oversikt over det summerte antall setninger innen hver av sektorene. Hver sektor inneholder 10 samfunnsrapporter fra 10 ulike børsnoterte bedrifter i Norge.

Ved analyseringen av volum eller lengden av samfunnsrapportene, kom det midlertidig et signifikant resultat. Det viser seg i dette tilfellet at det er en positiv korrelasjon på 0.48 mellom antall ansatte i bedriften og antall setninger i samfunnsrapporten (p-verdi < 0.05) (vedlegg 16). Lett forklart vil en økning i antall ansatte med 1, gi en lengre samfunnsrapport med ca. en halv setning. Ideelt sett burde flere årsrapporter taes med i utvalget, men man kan likevel i dette tilfellet anta at dette vil gjelde for alle børsnoterte selskapers CSR-rapporter. På grunn av den lave p-verdien som fremkom i regressjonsanalysen.

5.5.2 Kategorier

Samlet sett var det den generelle miljøkategorien og «annet» kategorien som ble mest brukt i samfunnsrapportene (se figur 5.14). Annet-kategorien inneholder områder som helse, sikkerhet, arbeidsmiljø, diskriminering og likestilling. Industri-, finans- og IT-sektoren har brukt benevninger innenfor disse kategoriene flittig. Den generelle miljøkategorien inneholder underkategorier som: «alle generelle miljøbenevninger» og «generelle mål». Setninger som havner under disse underkategoriene er veldig generelle, og kan eksempelvis være setninger som «Vår bedrift skader ikke det ytre miljø». For å gi så god informasjon som mulig til interessentene, vil det være gunstig med spesifikk informasjon. Dermed er det tenkelig at en samfunnsrapport som inneholder veldig mange benevninger i disse underkategoriene, kan ha en litt dårligere kvalitet på sin samfunnsrapport, spesielt om samfunnsrapporten inneholder få setninger totalt. Det skal sies at den generelle miljøkategorien også

inneholder underkategorier som: «retningslinjer», «igangsatte tiltak» og «rapporterte resultater». Setninger som havner i disse underkategoriene er mer spesifikke, og gir dermed ofte god informasjon til brukerne. Tendensen blant våre analyserte rapporterer er at de generelle benevningene forekommer oftere enn de spesifikke.

Kvalitetsvurderingen av samfunnsrapportene ved bruk av CONI-metoden innebærer en vurdering av hvilke, og hvor mange kategorier bedriftene har nevnt. Det er verdt å merke seg at kvaliteten på samfunnsrapportene også burde bli sett i lys av kategorier som ikke er nevnt. Dette er fordi enkelte selskap bevisst unngår å rapportere om enkelte tema som kan være skadelig for deres omdømme.

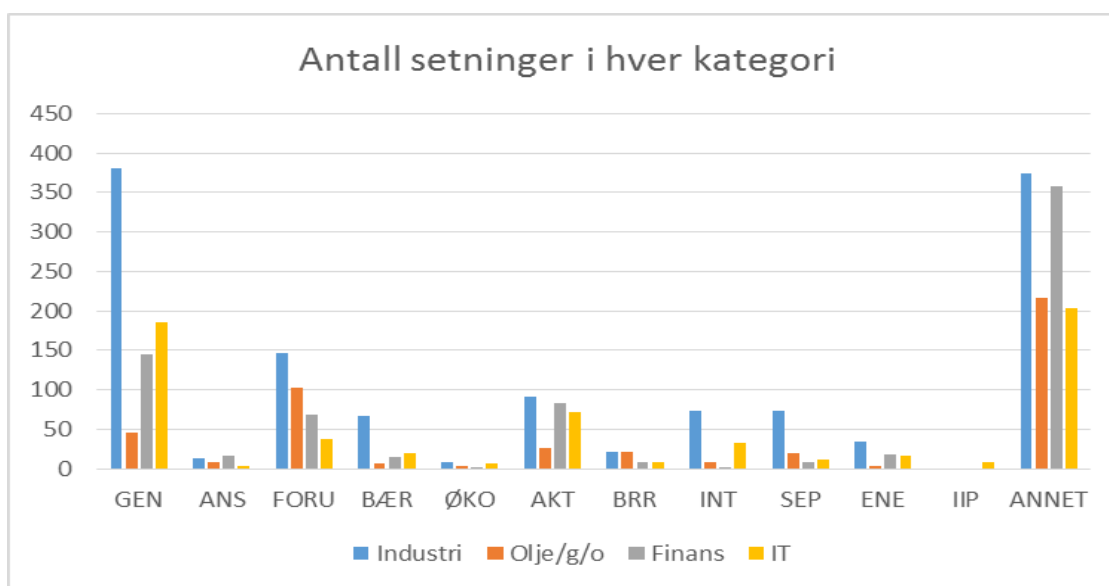
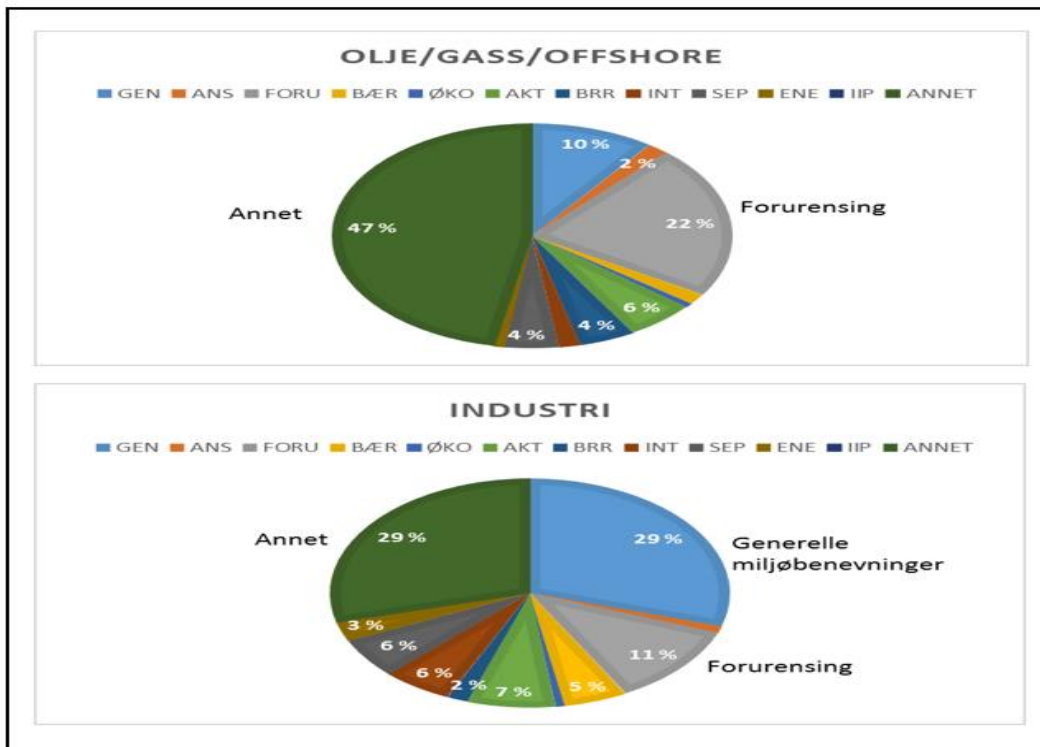
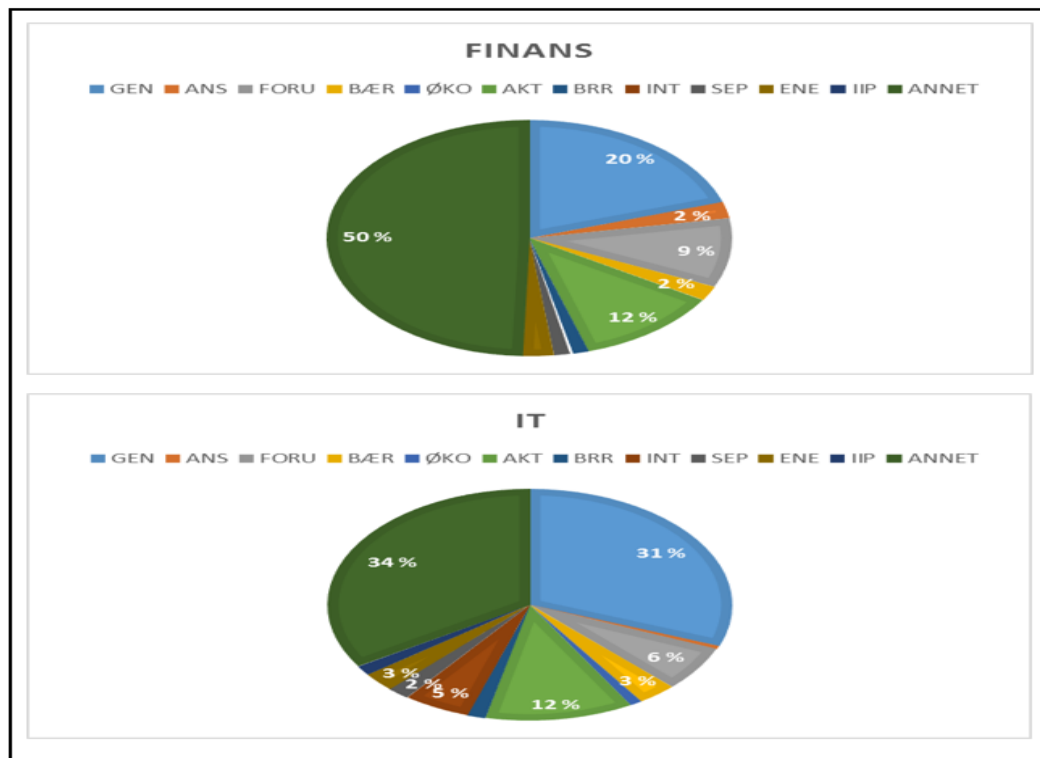

Fig. 5.14. Viser antall setninger som er rapportert innenfor hver kategori i de ulike sektorene. Beskrivelsen av hver kategori finnes som vedlegg 1.

Oljesektoren skiller seg ut fra de andre sektorene ved å rapportere nevneverdig mindre i den generelle miljøkategorien. Derimot rapporterer den mer om forurensing (se figur 5.15 og 5.16). Den logiske antakelsen i forhold til forurensingskategorien, vil være at sektorene som forurenser mer, rapporterer mer innenfor dette temaet. For å undersøke om dette er riktig, ble det utført en t-test. Selv om oljesektoren og industrisektoren samlet i gjennomsnitt har dobbelt så mange rapporterte setninger i forurensingskategorien, kan det likevel ikke konkluderes med at dette er tilfellet for hele populasjonen (samfunnsrapportene). Om utvalget av bedrifter fra hver sektor hadde vært større, eller andre bedrifter hadde blitt trukket ut, kunne resultatet fortonet seg annerledes. P-verdien fra t-testen er $0.065 > 0.05$ og 0-hypotesen beholdes med liten margin.

Figur 5.15: Diagram over prosentandel kategorier i industri- og olje/gass/offshoresektoren

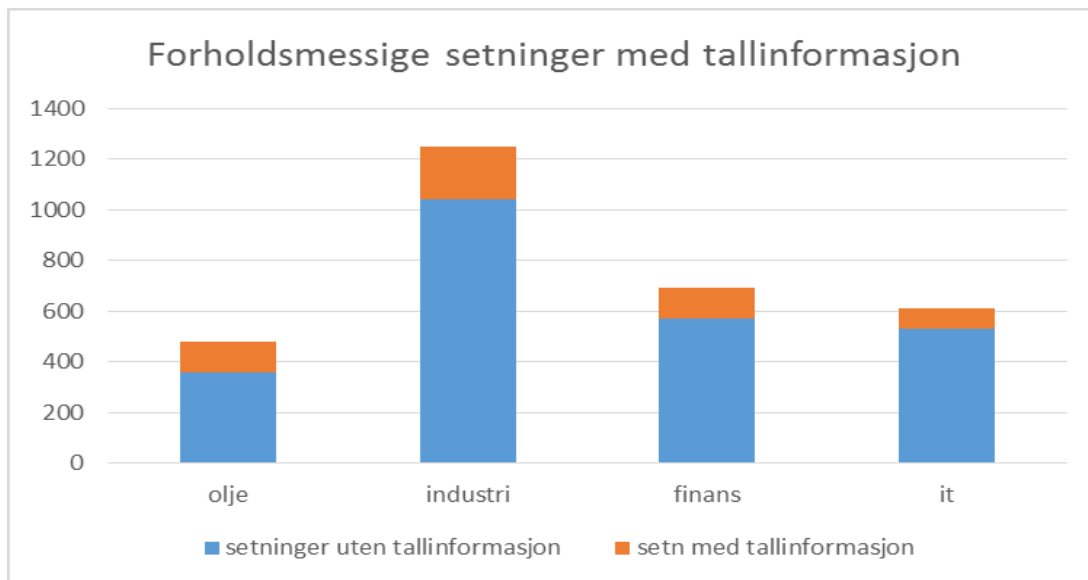

Figur 5.16: Diagram over prosentandel kategorier i finans- og IT-sektoren

5.5.3 Informasjonsinnhold

Tidligere i oppgaven er det forklart at innholdet i hver enkelt setning kodes fra 1 til 5. Der en setning med kode 1 inneholder mindre informasjon, mens en setning med kode 5 inneholder tallinformasjon i tillegg til sammenligninger. Sammenlignes to rapporter som inneholder samme antall setninger, vil den ene rapporten ha bedre kvalitet om den inneholder mange flere setninger med kode 5 enn den andre rapporten. Samtidig kan det også sies at en rapport kan ha god kvalitet med mange setninger med kode 1, men disse rapportene vil da være lengre. I forbindelse med setningsinnhold, kan det være interessant å sammenligne dette mellom olje- og industrisektorene, og finans- og IT-sektorene.

Olje/gass- og industrisektorene har samlet et litt høyere gjennomsnitt på antall setninger uten tallinformasjon (kode 1, 2 og 3), enn finans- og IT-sektorene samlet (se figur 5.17). Dette resultatet var ikke statistisk signifikant, og det kan derfor ikke antas at dette vil være tilfellet for alle samfunnsrapporter i disse sektorene. Samtidig har olje/gass- og industrisektorene et høyere gjennomsnitt av antall setninger med tallinformasjon (kode 4 og 5) enn finans- og IT-sektorene. Gjennomsnittet av antall setninger med tallinformasjon var nesten dobbelt så høyt hos olje/gass- og industrisektorene. Likevel var heller ikke disse resultatene statistisk signifikante. Det kan derfor heller ikke her antas at det er slik for alle samfunnsrapportene i disse sektorene.

Figur 5.17: Oversikt over forholdsmessig setningsinnhold i de ulike sektorene.

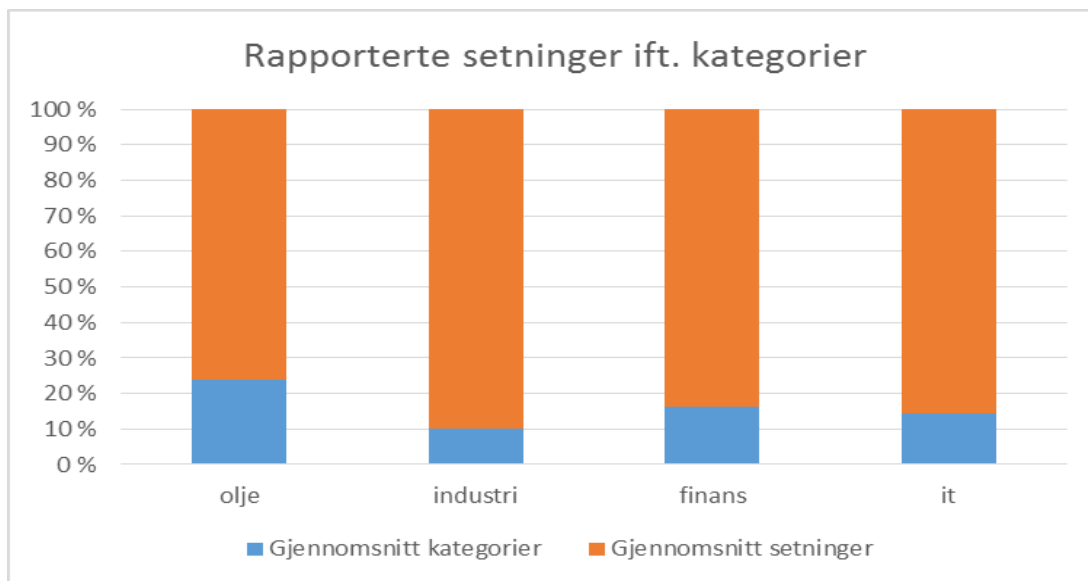
5.5.4 Samlet vurdering av kvaliteten

Kvaliteten på rapportene kan grovt deles inn i to, der en stor andel bedrifter rapporterer kun det aller mest nødvendige etter regnskapsloven, og den resterende andelen rapporterer langt utover det som er obligatorisk. Bedriftene som har korte rapporter og lavere kvalitet informerer ofte én eller to setninger om temaene arbeidsmiljø, likestilling, diskriminering og miljø generelt. Det viser seg at flere av bedriftene benytter seg av en typisk standardfrase som “vår bedrift forurenses ikke det ytre miljø”.

På den andre siden er det flere bedrifter som skriver veldig utfyllende om relativt mange kategorier. Disse bedriftene har ofte flere siders lange rapporter, som inneholder detaljert informasjon om alt fra samfunnsansvar og miljøansvar, til arbeidsmiljø, diskriminering og korrupsjon. Det skal også nevnes at det er noen bedrifter som ligger et sted midt imellom når det gjelder kvalitet, men at det ser ut til at det finnes en «enten eller»-tendens ved kvaliteten av rapportene.

Blant de 40 rapportene som ble analysert, kan 10 sies å være veldig gode, med ca. 15 som er i mellomsjiktet og ca. 15 som er mindre gode når det gjelder kvalitet analysert med CONI-metoden. Olje/gass- sektoren skiller seg ut med 10 rapporter som ligger i mellomsjiktet når det gjelder lengden på rapportene, men likevel rapporterer bedriftene i denne sektoren flere kategorier enn de andre sektorene. Industri-sektoren skiller seg også ut med 3 veldig lange rapporter, med relativt høyt antall rapporterte kategorier. Det kom ikke frem noen statistisk nevneverdige ulikheter mellom disse sektorene, verken i antall setninger rapportert, antall kategorier eller kvaliteten av setningene. Det kan derfor antas at kvaliteten på samfunnsrapporter fra industrier som ansees å forurense mer, ikke er høyere enn andre sektors samfunnsrapporter. Likevel kom det frem en tendens til at samfunnsrapportene fra disse sektorene inneholdt litt flere kategorier enn rapportene fra sektorene som i mindre grad påvirker miljøet negativt (se figur 5.18). Dette kan muligens ha noe å gjøre med at det ofte er store internasjonale bedrifter som støter på utfordringer med alt fra arbeidsulykker og utslipp, til samfunnsengasjement i andre land der bedriften har lokasjoner. Med tanke på dette, kan det også tenkes at slike bedrifter burde rapportere vesentlig mye mer enn de bedriftene innen finans og IT, som ikke opererer utenlands.

Et nevneverdig funn for bedriftene samlet sett, er at omsetningen til bedriften ikke har noe å si for kvaliteten på samfunnsrapportene. Det som har påvirkning på kvaliteten av samfunnsrapportene, er derimot antall ansatte i bedriftene, som gav en positiv korrelasjon på 0.48 setninger.

Figur 5.18: Antall gjennomsnittlig rapporterte kategorier i forhold til antall gjennomsnittlig rapporterte setninger

5.6 Kritikk til kvantitativ forskning

Ved hypotesetesting er det alltid 0-hypotesen som testes. P-verdien som fremkommer av de ulike undersøkelsene, angir sannsynligheten for å forkaste en riktig hypotese. Denne p-verdien blir også kalt signifikansnivå. I t-testen som ble gjennomført for å finne ut om oljesektoren rapporterte mer enn de andre sektorene om forurensing, ble p-verdien 0.065. Det betyr at det ved en forkasting av 0-hypotesen i dette tilfellet, hadde vært en 6.5% sannsynlighet for at den riktige hypotesen hadde blitt forkastet. I denne undersøkelsen vil alle hypotesetester gjennomføres på et 5% nivå. Dette betyr at det ved en forkasting av 0-hypotesen vil være en 5% sannsynlighet for at den riktige hypotesen har blitt avslått.

Validiteten av slutningsstatistikken for disse undersøkelsene, kan ses i sammenheng med kritikken rundt utvalget i kapittel 4.6. Med tanke på statistisk validitet, vil det være viktig å tenke på om utvalget er representativt for populasjonen (Christoffersen et al., 2011).

6.0 Spørreundersøkelse

6.1 Utvikling av spørreundersøkelse

Store deler av denne oppgaven har fokus på kvalitetsanalyse av samfunnsrapporter, der det blir brukt en metode for å systematisk gjennomgå den delen av årsrapporten som inneholder bedriftens samfunnsansvar. Slik kan ulike mål for kvalitet fanges opp, som volum og innhold, for å få et helhetlig inntrykk av kvaliteten på samfunnsrapporten. I tillegg til å måle kvaliteten på samfunnsrapporter, kan det være interessant å vite litt om bedriftenes mening rundt dette temaet. Kan det for eksempel vise seg at rundt 60 % av bedriftene mener kostnaden overstiger nytten ved utarbeidelse av slike rapporter, siden rundt 60% av rapportene ikke når helt opp på kvalitet?

6.1.1 Kvantitative spørreundersøkelser

Kvantitative spørreundersøkelser kan være en god måte å innhente data på. Dette er fordi man har faste spørsmål og svaralternativer, som gir muligheten til å generalisere resultatene fra utvalg til populasjon. I tillegg har man mulighet til å samle inn data fra mange individer på relativt kort tid (Christoffersen et al., 2011). Ved hjelp av programmet Google Docs, ble det utformet en spørreundersøkelse, som ble sendt via e-post.

6.1.2 Utvalg

De 40 børsnoterte bedriftene årsrapportene ble hentet fra, er også de bedriftene som ble spurt om å gjennomføre spørreundersøkelsen. Selv om store bedrifter kan være vanskelige å få svar fra, var det likevel viktig at det ikke bare var mindre bedrifter som ble spurt, da spesielt med tanke på kost/nytte spørsmålet. I tillegg til dette var det lettere å forholde seg til de utvalgte navngitte bedriftene når kontaktinformasjonen til bedriftene skulle oppdrives..

6.1.3 Strukturert spørreundersøkelse

Spørreundersøkelsen ble basert på «questionnaire on corporate social responsibility for companies, 2013», som er en spørreundersøkelse om samfunnsrapportering gjort ved Universitetet i Dubai. Av de spørsmålene som var relevante for denne oppgaven, hadde alle spørsmålene strukturerte svaralternativer. De mest relevante spørsmålene fra Universitetet i Dubais undersøkelse ble brukt også i denne studien, da de dekket grunnleggende bakgrunnsinformasjon. I tillegg til disse utviklet forfatterne egne spørsmål med bakgrunn i vår problemstilling. De spørsmålene som ble utviklet

spesielt med tanke på denne oppgaven, fikk også strukturerte svaralternativer. Dette fordi det var spørsmål som var lette å gradere på en skala fra 1 til 5, og fordi det ga en flyt og sammenheng med de andre stilte spørsmålene. I ettertid dukket det opp flere mulige spørsmål vi kunne ønsket å stilt, som kanskje kunne åpnet svaralternativer. Da det viste seg at bare 18 bedrifter responderte, hadde det også vært tidsmessig overkommelig å analysere svar på slike åpne spørsmål.

De første spørsmålene som ble stilt var kontrollspørsmål, om hvilken sektor bedriften tilhører og om antall ansatte. Spørsmålet om kostnaden overstiger nytten ved rapportering av bedriftens samfunnsansvar, hadde to svaralternativ. Bedriften måtte enten velge om de mente kostnaden oversteg nytten eller omvendt. De resterende spørsmålene hadde svaralternativer med skalerte svar fra 1 til 5 (se figur 6.1 og 6.2).

Hva er deres mening på innholdsrik rapportering av bedriftens samfunnsansvar i årsregnskapet/årsberetningen? *

- Kostnaden ved utarbeidelse av samfunnsrapporten overstiger nytten
- Nyttien ved å utarbeide samfunnsrapporten overstiger kostnaden

Figur 6.1: Eksempel fra spørreskjema

I hvilken grad mener dere følgende kategorier innen samfunnsansvar er viktig å ha med i årsrapporten? *

	1 (lite viktig)	2	3	4	5 (veldig viktig)
Arbeidstakeres rettigheter	☐	☐	☐	☐	☐
Diskriminering (herunder likestilling)	☐	☐	☐	☐	☐
Helse og sikkerhet	☐	☐	☐	☐	☐

Figur 6.2: Eksempel fra spørreskjema - skala

Etter å ha jobbet grundig med både analysen av rapportene og svarene fra undersøkelsen, ble noen

problemer avdekket. Spørreundersøkelsen ble utarbeidet samtidig som analysen av rapportene startet. Ideelt skulle spørreundersøkelsen ha blitt utarbeidet etter dokumentanalysen var ferdig og nøye gjennomgått. Da hadde det blitt lettere å stille enda mer relevante spørsmål til bedriftene i forhold til hva som kom frem av svarene i analysene. Dette var en ren tidsbegrensing.

6.2 Resultat

Spørreundersøkelsen gav svar fra 18 ulike bedrifter. 10 fra olje/gass-sektoren, 4 fra industri, 2 fra finans og 2 fra IT. Dette er et veldig lite utvalg, og det blir derfor vanskelig å trekke konklusjoner ut fra svarene, da spesielt med tanke på sammenligning av de ulike sektorene. Likevel kan svarene fra undersøkelsen gi en liten pekepinn på ulike tendenser i forhold til hvordan store norske bedrifter tenker rundt samfunnsrapportering. Det er da viktig å være oppmerksom på den lave frekvensen av svar, spesielt i finans- og IT-næringen.

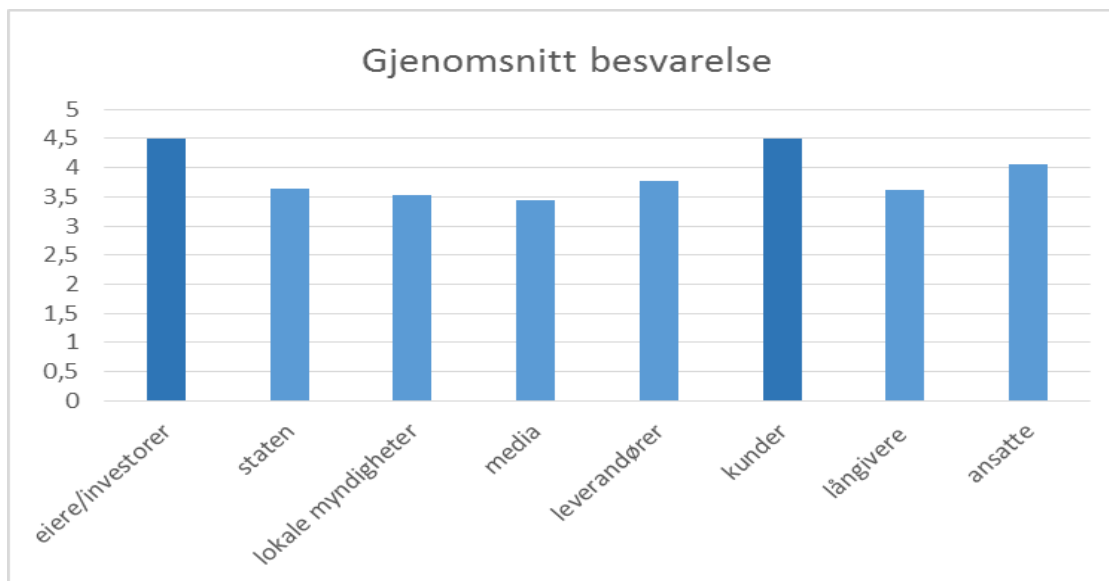
En av motivasjonene for å skrive denne oppgaven startet med en artikkel om ledere i oljebransjen som mente at det var alt for mange krav og regler fra myndighetene rundt miljøansvar og rapportering. Et av spørsmålene vi derfor valgte å stille i spørreundersøkelsen, var om bedriftene mente kostnaden oversteg nytten av å utarbeide innholdsrike samfunnsrapporter. Dette vil da tolkes som rapportering utover det som er minimum, ifølge regnskapsloven. I oljesektoren mente 50% av bedriftene at kostnaden oversteg nytten. I industrisektoren mente 3 av 4 bedrifter at kostnaden oversteg nytten, mens hos IT- og finanssektoren mente alle 4 at nytten oversteg kostnaden. Det kan ikke trekkes noen konklusjoner for tendensen i de ulike sektorene, men samlet for alle 18 bedriftene mente ca. 40 % at kostnaden oversteg nytten. Det kan derfor se ut som om det ikke er noe klart overtall av bedrifter som mener at kostnaden overstiger nytten av å utarbeide slike rapporter. Dette kan være en indikasjon på at forurensende industrier som olje/gass faktisk ikke har et entydig syn på at kostnadene ved slike regler fra staten om samfunnsrapportering overstiger nytteverdien de mener dette kan ha for bedriften og samfunnet generelt.

Det ble også stilt spørsmål i spørreundersøkelsen om hvilke kategorier bedriftene mente var viktig å ha med i samfunnsrapporten, der viktigheten av en kategori ble rangert fra 1 (ikke viktig) til 5 (veldig viktig). Alle kategoriene ligger på et gjennomsnitt mellom 3 og 4,6. Det vil derfor også i dette tilfellet være umulig å trekke en endelig konklusjon. Det vil også være vanskelig å si noe om forskjeller blant næringene. Likevel kan det nevnes at olje/gass-næringen sammen med industri-næringen har høye tall for kategoriene helse/miljø/sikkerhet og den generelle miljø-kategorien. Dette ser vi også igjen i rapportene til bedriftene vi analyserte. Det kom frem at de fleste bedrifter innen alle de fire utvalgte næringene rapporterte mye om arbeidsforhold, men at olje/gass og industri ofte legger til ekstra informasjon om sikkerhet. Det vil være naturlig innenfor disse næringene, da risikoen for ulykker er

større enn for IT- og finansnæringen. Derfor vil det også trolig være ekstra viktig at bedrifter innenfor disse sektorene gir god informasjon i forhold til helse/miljø/sikkerhet. Samme resonnering kan gjøres rundt kategorien miljø. Selv om disse kategoriene blir markert som viktige for bedriftene, skal det likevel sies at mange av samfunnsrapportene, fra alle sektorene, var veldig korte og standardiserte. Dette vil trolig forekomme blant bedriftene som ovenfor nevnte at kostnaden ved samfunnsrapportering overstiger nytten.

Er det bare kostnadene som hindrer bedrifter i å utarbeide samfunnsrapporter av god kvalitet? Videre i undersøkelsen ble det spurt om å rangere andre mulige forhold som kan påvirke utarbeidelsen av en utfyllende samfunnsrapport, fra 1 til 5. Her er resultatene regnet ut samlet sett. Det var veldig få bedrifter som svarte at noen som helst av de nevnte forholdene var et veldig stort problem (kode 5). Likevel var det noen forhold som skilte seg ut mer enn andre. Lite motivasjon blant ansatte hadde relativt høyt gjennomsnitt, og bare én bedrift mente at dette ikke var en viktig faktor. Mangel på finansielle ressurser og tid ser også ut til å være forhold bedrifter mener at hindrer en god samfunnsrapportering. Det er videre naturlig å spørre hvilke forhold som kan påvirke bedrifter til å utarbeide bedre samfunnsrapporter. Motivasjon fra ledelse og promotering av bedriftens image scoret høyt både på frekvens av 5 (veldig viktig) -rangeringen og gjennomsnitt, og kan derfor trekkes frem som viktige incentiver.

Årsrapporter blir produsert for å gi interessenter beslutningsnyttig informasjon (Baksaas & Stenheim, 2015). Samfunnsrapporter er en del av årsrapporten eller årsberetningen og kan også være med på å gi et selskaps interessenter beslutningsnyttig informasjon. I regnskapsteorien om årsrapporter/regnskap generelt, blir eiere og långivere trukket frem som hovedinteressentene for regnskapet (Baksaas & Stenheim, 2015), mens det i interessentteorien innenfor samfunnsansvar ikke er trukket frem noen interessentgrupper som blir sett på som ekstra viktige. Likevel vil det være interessant å spørre bedriftene om hvilke interessenter de ser på som viktige i forhold til utarbeidelse av sin samfunnsrapport. Svarene fra undersøkelsen viser at de fleste bedrifter har mange interessenter de ser på som viktige eller veldig viktige i forhold til utarbeidelse av sin samfunnsrapport (score 4 eller 5) (se figur 6.3).

Figur 6.3: Viktigheten av interessenter. Gjennomsnitt besvarelse på en skala fra 1-5 (hvor 5 er veldig viktig). Eiere/investorer og kunder skiller seg ut med mange score på 5.

Det kan derfor tenkes at flere bedrifter utarbeider en samfunnsrapport på mer generelt grunnlag. De informerer om miljøbevissthet og holdninger på generelt nivå, og informerer om likestilling og arbeidsmiljø på generelt nivå. Dette viser seg i flere av samfunnsrapportene som er analysert i dette studiet. Selv om mange CSR-rapporter forteller om sitt samfunnsansvar generelt, er det også en del bedrifter som går i dybden på de ulike temaene innenfor samfunnsansvar. De lengste rapportene går i dybden på flere tema, og gir informasjon som kan være spesielt nyttig for mange ulike interessenter. Dette er blant annet bedrifter som informerer i detalj om forhold knyttet til leverandører, sitt forhold til media, og samhandling med lokalsamfunn. Sistnevnte har følgelig svært god kvalitet på sin CSR-rapport ut ifra metoden som ble brukt i denne undersøkelsen, mens bedriftene som informerer på generelt grunnlag og har kortere rapporter har dårligere kvalitet på sine CSR-rapporter. Her kan det antas at bedriftene gjør en kost/nytte vurdering ved utarbeidelsen av slike rapporter. Utarbeidelse av lange samfunnsrapporter, med mye informasjon om hvert eneste tema, rettet mot alle ulike interessenter krever mye ressurser, både i form av tid, kunnskap, ansatte og dermed finansielle midler. Dette vil nok være en av hovedgrunnene til at mange av de analyserte samfunnsrapportene kommer ut med lavere kvalitet. Om dette sees i sammenheng med resultatene fra kost/nytte spørsmålet i spørreundersøkelsen er det ca. 60% av bedriftene som mener at nytten overstiger kostnaden, mens i dokumentanalysen er det rundt 40% samfunnsrapporter med en god lengde og godt innhold i sine rapporter. Om man hadde hatt mulighet i denne oppgaven å innhentet enda flere svar og analysert enda flere rapporter, kunne man muligens ha funnet en 50/50 fordeling.

7.0 Drøfting og konklusjon

7.1 Drøfting

Hovedformålet med denne oppgaven var å vurdere kvaliteten av samfunnsrapportene i årsregnskapet til børsnoterte norske bedrifter. Dette ble gjort ved hjelp av CONI-metoden som er spesielt utviklet for å vurdere kvaliteten av samfunnsrapporter. I tillegg til en generell kvalitetsvurdering av samfunnsrapportene, ble det også interessant å finne ut av om det var ulikheter i kvaliteten mellom bedrifter som har en større tendens til å påvirke miljøet negativt enn andre. For å bygge på funnene fra dokumentanalysen, ble det gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot bedriftene som var omhandlet i dokumentanalysen.

Ved hjelp av CONI-metoden ble kvaliteten av samfunnsrapportene analysert på flere nivå. Kvaliteten kunne måles etter lengden på rapporten (antall setninger), etter hvor mange tema som ble tatt opp, og hvor mye informasjon hver enkelt setning gav. Blant utvalget i denne studien var det 10 bedrifter som hadde veldig god kvalitet på sine samfunnsrapporter, ut i fra denne vurderingsmetoden. Disse hadde omtrent 100 setninger eller mer i sin rapport, rapporterte om mange ulike tema og hadde et greit antall informative setninger. I olje og gass-sektoren var alle rapportene middels lange, men gav likevel informasjon om mange ulike temaer, og hadde forholdsvis mange setninger med godt informasjonsnivå. Det kan derfor diskuteres hvor mange av disse som også har høy kvalitet på sin rapport, selv om de er kortere i lengde. Ut i fra interessentteorien vil en samfunnsrapport være god om den gir beslutningsnyttig informasjon til sine brukere. Oljebedriftene som har litt kortere rapporter enn de aller største bedriftene innen IT og industri, kan likevel ha bedre kvalitet på sine rapporter. Deres rapporter vil kanskje ha en evne til å nå flere ulike interessenter, da de ofte rapporterer om flere kategorier. Likevel kan det også diskuteres hvorvidt dette er beslutningsnyttig informasjon, da de ikke går i dybden på de ulike temaene, slik som i de lengre rapportene innen industri og IT.

På den andre siden var det 15 rapporter som kan sies å ha dårlig kvalitet. Disse var veldig standardiserte og rapporterte få setninger med godt informasjonsinnhold (lite tallinformasjon og sammenligninger med tidligere år eller resultater). Disse rapportene gav lite eller ingen informasjon utover det som er nødvendig etter regnskapsloven.

Når det kommer til eventuelle ulikheter mellom de ulike sektorene var det ingen statistisk signifikante forskjeller. Det kan likevel se ut til at det er en tendens til at sektorene olje/gass/offshore og industri i større grad rapporterer om forurensing, noe som var forventet. I forhold til antakelsen om at bedrifter innen olje/gass og industri har høyere kvalitet på sine rapporter, fordi deres interessenter kan ha større behov for informasjon rundt bærekraft, miljø, sikkerhet med mer, viser det seg at dette ikke er tilfellet.

Her kan det ikke sies å være noen sammenheng verken i forhold til lengde, antall kategorier eller innhold. Kvaliteten av CSR-rapportene ser heller ikke ut til å ha en sammenheng med omsetningen til bedriftene, men heller med antall ansatte i bedriften. Antall ansatte i en bedrift har en signifikant positiv korrelasjon med lengden på samfunnsrapporten.

Det kan også tenkes at lengden eller kvaliteten av en samfunnsrapport har en sammenheng med kost/nytte-vurderingen. I spørreundersøkelsen kom det frem at ca. 60% av bedriftene som gjennomførte undersøkelsen mente at nytten ved en god samfunnsrapport overstiger kostnaden. Likevel er det bare rundt 25% av utvalget som har god kvalitet på rapporten. Vi vil anta at de 15 bedriftene med dårlig kvalitet på sine rapporter vurderer samfunnsrapportering som et rent pliktløp ut i fra regnskapsloven, mens de ti beste vurderer denne formen for rapportering gunstig for bedriftens image og/eller av etiske grunner. Her er det rom for mer forskning.

Er de 60% av bedriftene fra spørreundersøkelsen blant de 25% av bedriftene som har gode CSR-rapporter? Her kan spørreundersøkelsen kritiseres for at bedriftene fikk være anonyme, slik at svarene ikke kan sammenlignes direkte til bedriftens samfunnsrapport. Likevel ble sektor registrert. Med bare 18 svar på spørreundersøkelsen kom 10 fra olje/gass sektoren, der det bare var 1-3 gode rapporter, og ingen kom i nærheten av de største samfunnsrapportene innen IT og industri.

Sammenlignet med funn fra tidligere studier (kapittel 2.4), som viser at det er kategoriene helse/sikkerhet og den generelle miljøkategorien som går mest igjen, er dette også tilfellet blant CSR-rapportene som er analysert i denne oppgaven. Funn fra tidligere studier viser også at det er en tendens til at kategorien om forurensing øker i bruk. Denne kategorien var generelt lite rapportert blant utvalget i denne studien, men var størst hos olje/gass- og industrisektorene. Studiet gjort av Hacston & Milne (1996), viste at gjennomsnittlig rapporterte setninger i New Zealands samfunnsrapporter var 23 setninger, der den lengste var på 123 setninger. Sammenlignet med studier gjort av Wiseman (1982) og Beck, Campbell & Shrives (2010) og studiet til Milne (1996), ligger de utvalgte bedriftene notert på norsk børs over gjennomsnittet. Utvalget i denne undersøkelsen viser at bedriftene notert på norsk børs har et langt høyere antall setninger i gjennomsnitt (76), der den lengste er på over 400 setninger. Det kan derfor se ut til at bedrifter notert på norsk børs har relativt god kvalitet på sine samfunnsrapporter samlet sett. Det skal med forbehold nevnes at det er over 20 år mellom disse studiene og at utvalget i denne undersøkelsen er < 50.

Spørreundersøkelsen viser tendenser til at både hindringer og incentiver kan være avgjørende ved utarbeidelsen av CSR-rapporter med god kvalitet. Utvalget er lite og svarene er ikke signifikante, men kan likevel bidra til å vise tendenser blant bedrifter notert på norsk børs. Noen bedrifter mente at den største hindringen var mangel på retningslinjer for selve rapporteringen, men de to største hindringene var mangel på tid og finansielle ressurser, et svar som var forventet ved utarbeidelsen av

undersøkelsen. Et kanskje mer interessant svar var hvilke incentiver bedriftene mente kunne hjelpe for å utarbeide CSR-rapporter av bedre kvalitet. Promotering av bedriftens image var for mange det incentivet som scoret høyest, men også etisk motivasjon fra ledelse. Svarene fra denne undersøkelsen kan peke på en tendens til at det er kost/nytte-vurderingen fra ledelsen som avgjør kvaliteten, uavhengig av sektor, der tid og ressurser tillegges samfunnsrapporteringen i bedrifter der ledelsen mener dette er viktig. I disse bedriftene får også de ansatte som er med på utarbeidelsen etisk motivasjon fra sine ledere.

7.2 Konklusjon

Hovedproblemstillingen i denne oppgaven er å gjøre en kvalitetsvurdering av samfunnsrapportene til bedrifter som er notert på norsk børs. Kvaliteten av samfunnsrapportene til disse bedriftene kan sies å være generelt god, sett i forhold til en del andre land. Alle bedriftene møter kravene som er bestemt i norsk regnskapslov, men en del av bedriftene rapporterer ikke mye utover dette. Det er også rundt 25% av bedriftene som har veldig omfattende og innholdsrike rapporter, mens andre ligger i mellomstadiet. Kvaliteten av rapportene har ikke sammenheng med omsetningen til bedriftene, men har en signifikant sammenheng med antall ansatte i bedriften.

Vi ville også finne ut av om det er noen forskjeller mellom bedrifter som i større grad påvirker miljøet negativt, og bedrifter som ikke gjør det. Kvaliteten av samfunnsrapportene mellom disse bedriftene kan påstås å være lik. Undersøkelsene som er gjort i dette studiet viser ingen signifikante forskjeller mellom de utvalgte sektorene.

8.0 Kritikk og videre forskning

8.1 Kritikk til oppgaven generelt

Samfunnsrapportene som ble analysert i denne oppgaven, var alle en del av årsrapporten til tilhørende bedrift fra 2015. I 2015 var det 228 bedrifter som var notert på norsk børs (Knudsen, 2015). Utvalget i denne studien på 40 bedrifter fra fire ulike sektorer vil dermed kunne gi et godt bilde på tendensen på samfunnsrapportene fra dette årstallet. Det skal likevel pekes på at dette bare er årsrapporter som er obligatorisk etter regnskapsloven §3-3, og at flere av bedriftene har gode rapporter tilgjengelige på sine nettsider. Vi har som avgrensning bare analysert samfunnsrapporter i årsregnskapet. Det skal også sies at disse resultatene kun gir et øyeblikksbilde på tendensen i 2015, og at det mest gunstige hadde vært å analysere samfunnsrapportenes utvikling over flere år. Vi kunne da ha dannet et enda mer korrekt bilde på hvordan kvaliteten har utviklet seg i hver sektor, og om det kanskje finnes signifikante forskjeller mellom dem samlet sett over flere år .

Store deler av dette studiet har vært en ren dokumentanalyse av kvaliteten på CSR-rapportene til bedriftene som ble valgt ut. Det vil derfor være vanskelig å si noe om hvorfor kvaliteten på rapportene er slik den er. Dette prøvde forfatterne å fange opp ved hjelp av spørreundersøkelsen. Denne gav bare 18 svar, der 10 var fra olje og gass-sektoren. Det blir derfor vanskelig å legge disse svarene til grunn for kvalitetstilstanden i disse CSR-rapportene. Likevel har forfatterne valgt å presentere tendensene som kom frem. Tendenser og tolkninger som er gjort ut ifra svarene i spørreundersøkelsen må derfor leses kritisk, og ikke antas å representere mer enn mulige tendenser for de utvalgte bedriftene (sektorene).

Videre forskning kan muligens undersøke kvaliteten av samfunnsrapportene til bedrifter notert på norsk børs over enda flere sektorer over flere år, for å skape et godt overblikk over hvor god kvalitet disse rapportene egentlig har. Det kan også være gunstig å bruke mer enn én analysemetode for å komme frem til kvaliteten på rapportene. I denne studien ble CONI-metoden brukt. Som i mange analyseverktøy for koding og tolking av tekst, blir det med denne metoden gjort en del subjektive vurderinger fra forfatterne. Ved å møtes ofte og diskutere kodingsprosessen, prøvde forfatterne å vurdere samfunnsrapportene så likt som mulig, ved tilegnelse av koder og vurderinger av informasjonsnivå. Likevel skal det nevnes at det kan forekomme ulike subjektive vurderinger mellom de to forfatterne.

I tillegg til kritikken rundt dokumentanalysen er det også viktig å nevne spørreundersøkelsen. Om denne skulle gjøres på nytt, ville det vært gunstig å ha et større tidsrom for gjennomførelsen, slik at flere respondenter kunne få tid til å svare og at det dermed hadde blitt en jevnere spredning mellom

sektorene. Etter arbeidet med denne studien viste det seg også at noen spørsmål i spørreundersøkelsen ble mer relevante enn andre. Spørsmålet rundt kost/nytte kunne med fordel blitt omhandlet i større grad, men andre spørsmål var mer eller mindre irrelevante for å finne bakgrunnen til samfunnsrapportering. Dette fremkom i takt med arbeidet av studien. Etter hvert som forfatterne tilegnet seg mer kunnskap på området og fikk gjennomgått alle dokumentanalysene, ble det tydelig at spørreundersøkelsen kunne blitt utformet annerledes. Det ville for eksempel være gunstig å gå inn i dybden på kost/nytte-vurderingen av slike rapporter. Da kunne det være mulig å finne svar på om det er ledelsens avgjørelse og etiske motivasjon som avgjør om bedriftene utarbeider en god samfunnsrapport.

8.2 Kritikk av metode

Reliabiliteten av denne oppgaven ses i sammenheng med hvor pålitelige de innsamlede dataene er. Påliteligheten av dataene kan testes blant annet ved å gjennomføre den samme undersøkelsen i samme gruppe på to ulike tidspunkt, og vurdere om resultatene blir de samme (Christoffersen et al., 2011). En annen måte å teste påliteligheten til dataene på, er om andre forskere har kommet frem til samme resultat, noe vi til dels har sett i vår oppgave. Ved dokumentanalysen vil de kvantitative dataene fremkomme av forfatterens kvalitative analyse av samfunnsrapportene. Dette kan være med på å senke påliteligheten til dataene noe, da det er forfatterens kunnskap, egenskaper og subjektive vurderinger i analyseprosessen som ligger til grunn. Påliteligheten av dataene som fremkommer i spørreundersøkelsen kan også diskuteres. Forfatterne går ut i fra at bedriftene (bedriftenes representanter) har svart ærlig på spørsmålene, da bedriftene fikk være anonyme.

Validitet dreier seg om hvor troverdige og relevante dataene er (Christoffersen et al., 2011). Statistisk validitet er gjeldende ved generalisering fra utvalg til populasjon ved kvantitative undersøkelser, mens det ved kvalitative undersøkelser dreier seg om begrepsvaliditet (Christoffersen, et al., 2011).

Validiteten for den kvantitative delen av oppgaven er beskrevet i kapittel 4.6 og 5.6, og dreier seg blant annet om sannsynligheten for forkasting av riktige hypoteser, og om utvalget er representativt for populasjonen. I denne oppgaven er signifikantnivået på 5% og utvalget er til en viss grad representativt for populasjonen. Validiteten for oppgaven totalt sett må også sees i sammenheng med validiteten for den kvalitative delen av oppgaven, dokumentanalysen. Det finnes ulike skjevheter og metodefeil også i kvalitative tilnærminger, og disse må tas hensyn til ved vurderingen av resultatene (Christoffersen et al., 2011).

Ved systematisk bruk av tidligere studier, slik det er gjort i denne oppgaven er det viktig å merke seg at det kan forekomme publiseringsskjevheter. I følge Christoffersen et al., (2011) vil en artikkel eller rapport med positivt resultat ha større sjanse for å bli publisert i et vitenskapelig tidsskrift. Positive

resultater har også en større sannsynlighet til å forekomme oftere i publiserte studier, da forskerne bevisst eller ubevisst er mindre interessert i å publisere negative eller kontroversielle resultater (Christoffersen et al., 2011).

Utvalgsskjevheten i denne oppgaven blir forklart i kapittel 4.6. I denne studien er det sektorer som ikke er representert, og dette er viktig med tanke på sammenligningen av kvaliteten på samfunnsrapportene for børsnoterte bedrifter i Norge generelt.

Frafalls-skjevhet er i følge Christoffersen, et al. (2011) en konsekvens av at noen av de som var rekruttert til studiet, i dette tilfellet spørreundersøkelsen, ikke fullfører. Av de 40 bedriftene vi analyserte, var det bare 18 som svarte på undersøkelsen. Av disse var over halvparten fra olje- og gass sektoren. Dette gjør at det blir stor skjevhet av informanter som representerer hver sektor. Noe som igjen gjør dataene mindre pålitelige.

Kilder

Litteraturliste:

- Aerts, W. (1994). On the use of accounting logic as an explanatory category in narrative accounting disclosures. *Accounting, Organizations and Society*, 19(4-5), 337-353.
- Aerts, W. (2005). Picking up the pieces: impression management in the retrospective attributional framing of accounting outcomes. *Accounting, Organizations and Society*, 30, 493-517.
- Arbeidsgruppen for rapportering av samfunnsansvar (2010). *Krav til rapportering av samfunnsansvar*. (Rapport til finansdepartementet). Hentet 23. mars 2017 fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/FIN/fma/horingsnotat/krav_til_rapportering_om_samfunnsansvar.pdf
- Baksaas, K, M., & Stenheim, T., (2015). *Regnskapsteori*. Oslo: Cappelen Damm
- Beck, A. C., Campbell, D. & Shrives, J. P. (2010). Content analysis in environmental reporting research - Enrichment and rehearsal of the method in a British - German context. *The British accounting review*, 42(3): 207-222. doi: 10.1016/j.bar.2010.05.002
- Cormier, D., Magnan, M., & van Velthoven, B. (2005). Environmental disclosure quality in large German companies: economic incentives, public pressure or institutional conditions? *European Accounting Review*, 14(1), 3-39.
- Crane, A., McWilliams, A., Matten, D., Moon, J. & Siegel, D. S. (2009). *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*
- Christoffersen, L., Johannessen, A. & Tufte, P. A (2011). *Forskningsmetode - for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag
- European Commission. (sist oppdatert 2017, 01 januar). *Corporate Social Responsibility (CSR)*. Hentet 17. januar 2017 fra: https://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility_en
- Freeman, E. R., & Reed, D. L. (1999). Aksjonærer og interessenter - et nytt perspektiv på styring av foretak. *MAGMA - Econas tidsskrift for økonomi og ledelse*. Hentet 17 januar 2017 fra: <https://www.magma.no/aksjonærer-og-interessenter-et-nytt-perspektiv-paa-styring-av-foretak>
- Habek, P., Wolniak, R., (2015). Assessing the quality of corporate social responsibility reports: the case of reporting practices in selected European Union member states. *Quality & Quantity*, 2. DOI: 10.1007/s11135-014-0155-z

- Hackston, D. & Milne, M. J. (1996). Some determinants of social and environmental disclosures in New Zealand companies. *Emerald article: accounting, auditing and accountability journal*.
Doi: <http://dx.doi.org/10.1108/09513579610109987>
- Ihlen, Ø. (2011). *Samfunnsansvar på norsk - Tradisjon og kommunikasjon*. Bergen: Fagbokforlaget Innovasjon Norge. Hentet 25. mars fra:
<http://www.innovasjon Norge.no/no/Eksportordboken/Eksportordbok/Samfunnsansvar-CSR/>
- IASB (2010: QC6)
- Kant, I. (2003). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. London: Routledge
- Kapital 500. (u.å) *Kapital 500 største*. Hentet 12. januar 2017 fra: <http://www.kapital500.no>
- Knudsen, G. (2015, 27. mars). *Store Norske Leksikon - Almennaksjeselskap*. Hentet 17. April 2017 fra: <https://snl.no/allmennaksjeselskap>
- Kothari, C., R. (2004). *Research Methodology - Methods and Techniques*. New Age International publishers
- Leitoniene, S. & Sapkauskienė, A. (2015). *Quality of Corporate Social Responsibility Information*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 213 (2015) 334 - 339. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.11.547
- Loew, T., Ankele, K., Braun, S., & Clausen, J. (2004). *Bedeutung der internationalen CSR-Diskussion für Nachhaltigkeits und die sich daraus ergebenden Anforderungen an Unternehmen mit Fokus Berichterstattung*. Berlin/Münster: Future e.V. And Institut Für Ökologische Wirtschaftsforschung IÖW.
- Lu, Y., Abeysekera, I. & Cortese, C. (2015). Corporate Social Responsibility Reporting Quality, Board Characteristics and Corporate Social Reputation: Evidence from China. *Pacific Accounting Review*, Vol. 27, No.1 pp. 95-118.
- Midttun, A (2013). *CSR and Beyond. A Nordic Perspective*. Oslo: Cappelen Damm.
- Moravcikova, K., Stefanikova, L. & Rypakova M. (2015). CSR reporting as an important tool of CSR communication. *Procedia - Economics and finance*. 26 (2015) 332 - 338. doi: 10.1016/S2212-5671(15)00861-8
- Nettavisen. (2016, september). *Oljetopper lut lei miljøpolitisk korrekthet*. Hentet 17. Oktober 2016 fra: <http://www.nettavisen.no/na24/oljetopper-lut-lei-miljopolitisk-korrekthet/3423257207.html>
- NHO (2010, desember). *Det handler om tillit - en veileder fra NHO om næringslivets samfunnsansvar*. Hentet 16 januar 2017 fra: <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/seriost-arbeisliv-og-samfunnsansvar/det-handler-om-tillit-revidert-desember-2010.pdf>
- Oslo Børs. (u.å.). *Kurs og marked/ aksjer*. Hentet 12. januar 2017 fra: <https://www.oslobors.no/markedsaktivitet/#/list/shares/quotelist/ose/all/all/false>

- Regnskapsloven. (2017). Lov om årsregnskap m.v. Hentet 17. januar fra:*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Sander, K. (2016, 22. mars). *Primær-, sekundær- og tertiærnæring. Hentet 12. januar fra:*
<http://estudie.no/primaer-sekundaer-og-tertiaernaering/>
- Scwartz, M.S & Carroll, A.B. (2003). Corporate social responsibility: A three-domain approach. *Business Ethics Quarterly*, 13(4), 503-530.
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.) *Utslipp av klimagasser, 2015, foreløpige tall. Hentet 12. januar fra:*
<https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/klimagassn/aar-forelopige/2016-05-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=266463>
- Toms, J. S. (2002). Firm resources, quality signals and the determinants of corporate environmental reputation: some UK evidence. *British Accounting Review*, 34(3), 257-282.
- Våland, I.T (2002). Omdømmesikring. *MAGMA*. 01/2006
- Whittington, M., Ekara, A., (2013). Assessment of corporate reporting quality: a review of the literature. *European Accounting Association*. 36th annual congress in Paris, France.
- Wiseman, J. (1982) *An evaluation of environmental disclosures made in corporate annual reports*. Michigan State University. 53-63.1982
- Questionnaire on corporate social responsibilities for companies (2013). University of Dubai - PRME. Hentet 18. Januar 2017 fra:*
<http://surveys.questionpro.com/a/TakeSurvey?id=3558313&rd=150819824>

Bildeliste:

- Forsidebilde: *Free Think Green Vector Illustration. Hentet den 2. mai fra:*
<https://www.vecteezy.com/vector-art/115525-free-think-green-vector-illustratio>

Vedlegg

Vedlegg nr. 1 – Kategorier som blir brukt i analyseringen av samfunnsrapportene

Vedlegg nr.2 – Skjema brukt i dokumentanalysen

Vedlegg nr.3 – Eksempel på gjennomført dokumentanalyse – Ekornes

Vedlegg nr.4 og 5 – Utrekninger fra IT-sektoren

Vedlegg nr.6 og 7 – Utrekninger fra industrisektoren

Vedlegg nr. 8 og 9 – Utrekninger fra olje og gass sektoren

Vedlegg nr. 10 og 11 – Utrekninger fra finanssektoren

Vedlegg nr. 12 til 19 – Utrekninger av dokumentanalysen, samlet

Vedlegg nr. 20 – Spørsmål i spørreundersøkelsen

Vedlegg nr. 21 – Utrekninger til spørreundersøkelsen olje og gass

Vedlegg nr. 22 – Utrekninger til spørreundersøkelsen IT

Vedlegg nr. 23 – Utrekninger til spørreundersøkelsen industri

Vedlegg nr. 24 – Utrekninger til spørreundersøkelsen finans

Vedlegg nr. 25 og 26 – Utrekninger til spørreundersøkelsen samlet

Vedlegg 1 – kategorier som blir brukt i analyseringen av samfunnsrapportene

Forklaringer til hoved- og underkategorier:

Hovedkategori	Underkategorier
<p>GEN: Generelle miljøutsagn; enhver benevning som handler om bedriftens miljø-policy og bekymringer rundt miljøet.</p> <p>Med miljø i denne sammenhengen menes bedriftens omgivelser. Herunder sosiale omstendigheter, klima, natur mm.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Generell benevning 2. Målsetninger 3. Systemer og prosesser innen ledelsen 4. Benevninger om retningslinjer for rapportering som er implementert. (for eksempel typer etiske retningslinjer) 5. Igangsatte tiltak (for eksempel global reporting initiative) 6. Rapporterte resultater (for eksempel utmerkelse eller resultater fra t igangsatt tiltak) 7. Langsiktig (benevninger om langsiktige tiltak)
<p>ANS: Hvem er ansvarlige for implementeringen av tiltak og miljøvennlig oppførsel</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Top-ledelse eller styre <ol style="list-style-type: none"> a) komiteer eller ansvarsgrupper b) medlemskap c) mål og visjoner 2. Resultater 3. Benevninger av andre som jobber med disse tiltakene, referanser til enhver ansatt
<p>FORU: Benevninger angående forurensing</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Luft: a) Utslipp b) Motvirkende tiltak 2. Vann: a) Utslipp b) Motvirkende tiltak 3. Avfall: a) Tilstand b) Kontroll/reduksjon c) Resirkulering 4. Land: a) Utslipp b) Motvirkende tiltak 5. Resultater 6. Produkter
<p>BÆR: Benevninger relatert til bærekraftighet</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Enver benevning angående bærekraftighet 2. Involvering/forpliktelse til UNCED, Brundtland, Rio, Kyoto 3. Utsagn om naturlige habitater eller dyrearter

ØKO: Miljømessige-økonomiposter	<ol style="list-style-type: none"> 1. Økonomiske benevninger (for eksempel miljø-budsjett) 2. Balanse innen den frivillige delen av rapporten 3. Forklaringer på hvorfor de eventuelt ikke rapporterer om et tema
AKT: Miljørelaterte aktiviteter	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opplæring av ansatte 2. Involvering i prosjekter 3. Priser (awards) 4. Sponsor aktiviteter
BRR: Bedrifts/nærings relatert risiko	<ol style="list-style-type: none"> 1. Benevninger av spesifikke miljømessige risikoer relatert til bedriften 2. Forsøk på å kontrollere/reducere disse risikoene 3. Relaterte kostnader
INT: Interessenter	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aksjeeiere 2. Andre interessenter 3. Myndigheter
SEP: Separat miljørapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tilgjengelig 2. Nevnt i årsrapporten
ENE: Energirelaterte benevninger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Forsøk på å konservere eller spare energi 2. Bruk, utvikling eller forsøk på å bruke alternative former for energi
IIP: Prosesser for å innhente informasjon fra interessenter	
Annet: Annet miljørelatert informasjon som ikke passer inn under andre kategorier	<ul style="list-style-type: none"> - Arbeidsmiljø: Herunder blant annet HMS - Likestilling - Diskriminering

Vedlegg 2 – Skjema brukt i dokumentanalysen

Sektor:		Bedrift:		Ansatte:			Omsetning:	
Hovedkategori	Antall underkategorier	TYPE 1	TYPE 2	TYPE 3	TYPE 4	TYPE 5	Antall ord	Antall setn.
GEN								
ANS								
FORU								
BÆR								
ØKO								
AKT								
BRR								
INT								
SEP								
ENE								
IIP								
Other								
TOTAL								

Vedlegg 3 – Eksempel på gjennomført dokumentanalyse – Ekornes

Sektor: Industri

Bedrift: Ekornes

Ansatte: 2324

Omsetning: 400 628 000

Hovedkategori	Antall underkategorier	TYPE 1	TYPE 2	TYPE 3	TYPE 4	TYPE 5	Antall ord	Antall setn
GEN	Gen. miljø	25						25
	Tiltak FN	12						12
	Målsetninger	2						2
	Retningslinjer	8	1					9
	Gen. sos	3						3
	Resultat	2						2
ANS	Ledelse	1(1)						1
FORU	Produkt	7						7
	Avfall, res	9		1	1	1		12
	Luft, begge	7	1	1				9
BÆR								
ØKO								
AKT	Involv. prosjekt	4						4
	Opplæring	9						9
	Sponsor	1						1
BRR								
INT	Andre, lev	3	2					5
SEP	Tilgjengelig							
	Nevnt	6						6
ENE	Alt bruk	2	3	2				7
IIP								
Other	Arbeidsmiljø	27	1	3		3		35
	Likestilling	1		1		1		3
	Diskriminering	3						3
TOTAL	20	132	8	8	1	5		154

Vedlegg 4 – Utrekninger IT – sektoren (Kapittel 5.1)

Alle utregninger er gjennomført med Microsoft Excel - dataanalyse.

	Antall setninger	Antall kategorier
Visma	109	19
Telenor	230	27
Techstep	12	4
Strongpoint	10	5
Opera Software	158	17
Kjedehuset	14	5
Itera	7	4
Idex	39	9
Funcom	12	4
Apptix	18	9
Gjennomsnitt	60,9	10,3

	Setninger med tallinformasjon	Setninger uten tallinformasjon
Visma	3	106
Telenor	44	186
Techstep	5	7
Strongpoint	3	7
Opera Software	12	146
Kjedehuset	5	9
Itera	2	4
Idex	3	36
Funcom	2	10
Apptix	0	18
Gjennomsnitt	7,9	53

Vedlegg 5 – Utrekninger IT-sektoren (kapittel 5.1)(omsetning-setninger)(regresjon)

Microsoft Excel - dataanalyse ble brukt

Regresjonsstatistikk	
Multippel R	0,5959393
R-kvadrat	0,35514365
Justert R-kvadrat	0,2745366
Standardfeil	66,6652931
Observasjoner	10

R = 0.6

Variansanalyse									
	fg	SK	GK	F	Signifikans-F				
Regresjon	1	19580,8095	19580,8095	4,40586369	0,06904324				
Residualer	8	35554,0905	4444,26131						
Totalt	9	55134,9							
	Koeffisienter	Standardfeil	t-Stat	P-verdi	Nederste 95%	Øverste 95%	Nedre 95,0%	Øverste 95,0%	
Skjæringspu	25,1516692	27,1013139	0,92806088	0,38052449	-37,3440726	87,647411	-37,3440726	87,647411	
Omsetning	1,0678E-07	5,0871E-08	2,09901493	0,06904324	-1,053E-08	2,2409E-07	-1,053E-08	2,2409E-07	

	Setninger	Omsetning	
Visma	109	110717000	
Telenor	230	583000000	
Techstep	12	9139000	
Strongpoint	10	484987208	
Opera Software	158	1438030000	(170000000x8,459 (dollarkurs 19.03.2017))
Kjedehuset	14	73372072	
Itera	7	310422444	
Idex	39	349000	
Funcom	12	59345806	
Apptix	18	278546411	(32929000x8,459 (dollarkurs 19.03.2017))

H0: Det er ingen sammenheng mellom omsetning og antall setninger

HA: Det er sammenheng mellom omsetning og antall setninger

Vedlegg 6 – Utrekninger industrisektoren (kapittel 5.2)

(Microsoft Excel)

	Antall setninger	Antall kategorier
Aibel	33	6
Akastor	13	4
Aker Solutions	29	8
Apply	11	5
Ekornes	154	20
Hydro	292	28
Kværner	32	4
Orkla	501	32
Wärtsilä	25	9
Yara	136	26
Gjennomsnitt	122,6	14,2
Gjennomsnitt uten orkla	80,5	

	Setninger med tallinformasjon	Setninger uten tallinformasjon
Aibel	14	19
Akastor	2	11
Aker Solutions	8	21
Apply	5	6
Ekornes	14	140
Hydro	43	250
Kværner	9	23
Orkla	86	425
Wärtsilä	5	24
Yara	22	120

Vedlegg 7 – Utrekninger industrisektoren (kapittel 5.2) (omsetning-setninger)

(Microsoft Excel)

	Setninger	Omsetning	SAMMENDRAG (UTDATA)		
Aibel	33	6791036537			
Akastor	13	91488000	<i>Regresjonsstatistikk</i>		
Aker Solutions	29	8711739000		Multipel R	0,32192026
Apply	11	4335000	R-kvadrat	0,10363265	
Ekornes	154	400628000	Justert R-kvadrat	-0,0084133	
Hydro	292	88667000000	Standardfeil	161,241917	
Kværner	32	10617784000	Observasjon	10	
Orkla	501	699000000			
Wärtsilä	25	2099706000			
Yara	136	111897000			

Variansanalyse													
	<i>fg</i>	<i>SK</i>	<i>GK</i>	<i>F</i>	<i>Signifikans-F</i>								
Regresjon	1	24046,7546	24046,7546	0,92491233	0,36435182								
Residualer	8	207991,645	25998,9557										
Totalt	9	232038,4											
						<i>Koeffisienter</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>t-Stat</i>	<i>P-verdi</i>	<i>Nederste 95%</i>	<i>Øverste 95%</i>	<i>Nedre 95,0%</i>	<i>Øverste 95,0%</i>
Skjæringspunkt	100,216023	56,0501062	1,78797204	0,11158451	-29,035754	229,4678	-29,035754	229,4678					
Omsetning	1,89E-09	1,97E-09	0,96172362	0,36435182	-2,65E-09	6,43E-09	-2,65E-09	6,43E-09					

H0: Det er ingen sammenheng mellom omsetning og antall setninger

HA: Det er sammenheng mellom omsetning og antall setninger

0.364 > alpha 0.05 H0 beholdes

Vedlegg 8 – utregninger olje/gass sektoren (kapittel 5.3)

(Microsoft Excel)

	Antall setninger	Antall kategorier
Reach Subsea	54	16
Norske Shell	77	19
BP Norge	78	16
Halliburton	53	13
Schlumberger Norge	20	13
Deepocean	33	13
Solstad	34	16
Archer	33	18
Esso Norge	55	13
Subsea 7 Norway	43	12
Gjennomsnitt	48	14,9

	Setninger med tallinformasjon	Setninger uten tallinformasjon
Reach Subsea	5	49
Norske Shell	6	71
BP Norge	29	49
Halliburton	25	28
Schlumberger Norge	7	13
Deepocean	7	26
Solstad	12	22
Archer	8	25
Esso Norge	17	38
Subsea 7 Norway	4	39
Gjennomsnitt	12	36

Vedlegg 9 – Olje/gass sektoren (Kapittel 5.3) (omsetning-setninger)

(Microsoft Excel)

		Antall setninger	Omsetning	SAMMENDRAG (UTDATA)	
Reach Subsea		54	634368732		
Norske Shell		77	2,6064E+10	<i>Regresjonsstatistikk</i>	
BP Norge		78	7934649000	Multipel R	0,53005646
Halliburton		53	5790000000	R-kvadrat	0,28095985
Schlumberger Norge		20	9301220000	Justert R- kvadrat	0,19107983
Deepocean		33	1868168619	Standardfeil	17,2378462
Solstad		34	2007000	Observasjone r	10
Archer		33	2438860398		
Esso Norge		55	2,3177E+10		
Subsea 7 Norway		43	4560282117		

Variansanalyse									
	<i>fg</i>	<i>SK</i>	<i>GK</i>	<i>F</i>	<i>Signifikans-F</i>				
Regresjon	1	928,853271	928,853271	3,12594342	0,11503033				
Residualer	8	2377,14673	297,143341						
Totalt	9	3306							
	<i>Koeffisienter</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>t-Stat</i>	<i>P-verdi</i>	<i>Nederste 95%</i>	<i>Øverste 95%</i>	<i>Nedre 95,0%</i>	<i>Øverste 95,0%</i>	
Skjæringspun	38,9689775	7,47030489	5,21651767	0,000806	21,7424235	56,1955314	21,7424235	56,1955314	
X-variabel 1	1,1044E-09	6,2467E-10	1,76803377	0,11503033	-3,361E-10	2,5449E-09	-3,361E-10	2,5449E-09	
H0: Det er ingen sammenheng mellom omsetning og antall setninger									
HA: Det er sammenheng mellom omsetning og antall setninger									

$$r = 0,53005646$$

$$p = 0,11503033$$

$$a = 0,05$$

$$p > a$$

0,11503033 > 0,05 → H0 beholdes

$$r(8) = 0,53005646$$

$$df = N-2$$

$$df = 10-2 = 8$$

Vedlegg 10 – Finanssektoren (kapittel 5.4)

(Microsoft Excel)

	Antall Setninger	Antall Kategorier
Nordea	44	14
Aker	42	13
Tryg Forsikring	58	16
Sparebank 1 SR-Bank	89	19
Norwegian Finans Holding	19	6
Eika Gruppen	53	11
Vardia Norge	6	3
Deloitte	39	8
Gjensidige Forsikring	194	31
DNB	178	19
Gjennomsnitt	72,2	14

	Setninger med tallinformasjon	Setninger uten tallinformasjon
Nordea	4	40
Aker	7	35
Tryg Forsikring	12	46
Sparebank 1 SR-Bank	13	66
Norwegian Finans Holding	4	15
Eika Gruppen	10	43
Vardia Norge	2	4
Deloitte	18	21
Gjensidige Forsikring	27	167
DNB	26	132
Gjennomsnitt	12,3	56,9

Vedlegg 11 – Finanssektoren (kapittel 5.4) (omsetning-setninger)

(Microsoft Excel)

	Antall setninger	Omsetning	SAMMENDRAG (UTDATA)	
Nordea	44	92555892000,00		
Aker	42	73405000000,00	Regresjonsstatistikk	
Tryg Forsikring	58	22111710000,00	Multipel R	0,60389978
Sparebank 1 SR-Bank	89	4429000000,00	R-kvadrat	0,36469495
Norwegian Finans Holding	19	6188000,00	Justert R-kvadrat	0,28528181
Eika gruppen	53	2493580,00	Standardfeil	54,1352976
Vardia Norge	6	153924517,00	Observasjoner	10
Deloitte	39	1334523696,00		
Gjensidige Forsikring	194	256287000000,00		
DNB	178	18593000000,00		

Variansanalyse									
	fg	SK	GK	F	Signifikans-F				
Regresjon	1	13458,5564	13458,5564	4,59237582	0,06447617				
Residualer	8	23445,0436	2930,63045						
Totalt	9	36903,6							
	Koeffisienter	Standardfeil	t-Stat	P-verdi	Nederste 95%	Øverste 95%	Nedre 95,0%	Øverste 95,0%	
Skjæringspunkt	49,7121693	20,0793648	2,47578396	0,03836296	3,40907109	96,0152675	3,40907109	96,0152675	
X-variabel 1	4,7961E-10	2,238E-10	2,14298293	0,06447617	-3,648E-11	9,957E-10	-3,648E-11	9,957E-10	
H0: Det er ingen sammenheng mellom omsetning og antall setninger									
HA: Det er sammenheng mellom omsetning og antall setninger									

$$r = 0,60389978$$

$$p = 0,06447617$$

$$\alpha = 0,05$$

$$p > \alpha$$

$$0,06447617 > 0,05 \rightarrow H_0 \text{ beholdes}$$

$$r(8) = 0,60389978$$

$$df = N - 2$$

$$df = 10 - 2 = 8$$

Vedlegg 12 – Samlet analyse (kapittel 5.5) (Kategorier)

(Microsoft Excel)

	Industri	Olje/g/o	Finans	IT	SUM
GEN	381	46	145	185	757
ANS	13	8	16	3	40
FORU	146	102	68	38	354
BÆR	67	7	14	19	107
ØKO	9	3	1	6	19
AKT	91	26	83	71	271
BRR	22	21	9	9	61
INT	73	8	2	32	115
SEP	73	20	9	11	113
ENE	35	4	18	16	73
IIP	0	0	0	8	8
ANNET	374	217	357	204	1152

	Prosent	Olje/gass/offshore	Industri
GEN	9,96	46	381
ANS	1,73	8	13
FORU	22,08	102	146
BÆR	1,51	7	67
ØKO	0,65	3	9
AKT	5,63	26	91
BRR	4,54	21	22
INT	1,73	8	73
SEP	4,33	20	73
ENE	0,86	4	35
IIP	0	0	0
ANNET	46,97	217	374

(Prosentandeler vises ikke på resterende sektorer, da dette kom frem i sektordiagrammene)

Vedlegg 13 – Samlet utregning (kapittel 5.5)(kategorier)

(Microsoft Excel)

	Finans	IT
GEN	145	185
ANS	16	3
FORU	68	38
BÆR	14	19
ØKO	1	6
AKT	83	71
BRR	9	9
INT	2	32
SEP	9	11
ENE	18	16
IIP	0	8
ANNET	357	204

Samlet utregning (kapittel 5.5) (forurensing)

F-Test: To utvalg for varianser			
	<i>Variabel 1</i>	<i>Variabel 2</i>	
Gjennomsnitt	12,4	5,3	
Varians	234,568421	36,9578947	
Observasjoner	20	20	
fg	19	19	
F	6,34690971		
P(F<=f) en side	9,22E-05		
F-kritisk, en side	2,1682516		2,17 < 6,35 ulik varians

H0: Det er ingen forskjell i rapportert antall setninger innenfor kategorien "forurensing", mellom olje og industrisektorene og finans og IT sektorene

Alpha = 0.05

t-Test: To utvalg med antatt ulike varianser			
	<i>Variabel 1</i>	<i>Variabel 2</i>	
Gjennomsnitt	12,4	5,3	
Varians	234,568421	36,9578947	
Observasjoner	20	20	
Antatt avvik n	0		
fg	25		
t-Stat	1,92693641		
P(T<=t) ensidig	0,0327132		
T-kritisk, ensidig	1,70814076		
P(T<=t) tosidig	0,0654264		
T-kritisk, tosidig	2,05953855		

$0.065 > 0.05 \rightarrow H_0$ beholdes

Vedlegg 14 – Samlet utregning (kapittel 5.5.) (regresjon setninger-omsetning samlet)

(Microsoft Excel)

	Setninger	Omsetning						
Setninger	1							r=0,257
Omsetning	0,25694441	1						alpha=0.05
								Df = 38
								0,11 > 0.05 korrelasjonen er ikke signifikant
SAMMENDRAG (UTDATA)								
Regresjonsstatistikk								
Multipel R	0,25694441							r(38) = 0.257
R-kvadrat	0,06602043							p > 0.05 (0.11)
Justert R-kv	0,04144202							
Standardfeil	93,9817299							
Observasjon	40							
Variansanalyse								
	fg	SK	GK	F	Signifikans-F			
Regresjon	1	23725,284	23725,284	2,68611468	0,1094809			
Residualer	38	335637,491	8832,56555					
Totalt	39	359362,775						
	Koeffisienter	Standardfeil	t-Stat	P-verdi	Nederste 95%	Øverste 95%	Nedre 95,0%	Øverste 95,0%
Skjæringspu	66,7000981	15,8900958	4,19758942	0,00015644	34,5322809	98,8679153	34,5322809	98,8679153
Omsetning	5,4894E-10	3,3494E-10	1,63893706	0,1094809	-1,291E-10	1,227E-09	-1,291E-10	1,227E-09

HO: Det er ingen signifikant forskjell mellom antall rapporterte setninger i olje/industri sektorene og it/finans sektorene

T-TEST		F-TEST	
P-verdi:	0,54454482	F-Test: To utvalg for varianser	
P-verdien > enn 0.05			
HO: Beholdes			
		Variabel 1	Variabel 2
		Gjennomsni	85,3
		Varians	13851,0632
		Observasjon	20
		fg	19
		F	2,83965107
		P(F<=f) en si	0,01399119
		F-kritisk, en	2,1682516
			2,17<2,84
			ulik varians

Vedlegg 15 – Utrekning samlet (kapittel 5.5) (forhold setninger-ansatte)

(Microsoft Excel)

	Setninger	Anatll ansatt
Aibel	33	3724
Akastor	13	24
Aker solutions	29	2845
Apply	11	1367
Ekornes	154	2324
Hydro	292	13263
Kværner	32	1635
Orkla	501	14670
Wartsila	25	18000
Yara	136	13000
Visma	109	7400
Telenor	230	37661
Techstep	12	28
Strongpoint	10	93
Opera software	158	1671
Kjedehuset	14	227
Itera	7	166
Idex	39	52
Funcom	12	51
Apptix	18	1
Reach Subsea	54	60
Norske Shell	77	913
BP Norge	78	1006
Halliburton	53	1500
Schlumberger Norge	20	2009
Deepocean	33	313
Solstad	34	1600
Archer	33	1038
Esso Norge	55	783
Subsea 7 Norway	43	9000
Nordea	44	29826
Aker	42	44
Tryg Forsikring	58	1100
Sparebank 1 SR-Bank	89	1190
Norwegian Finans Holding	19	64
Eika gruppen	53	421
Vardia Norge	6	6
Deloitte	39	1008
Gjensidige Forsikring	194	3908
DNB	178	10000

Gjennomsnitt setninger = 75,925

Vedlegg 16 - Utrekning samlet (kapittel 5.5) (forhold setninger-ansatte)

(Microsoft Excel)

SAMMENDRAG (UTDATA)								
Regresjonsstatistikk		alpha = 0.05						
Multipel R	0,47746671	p verdi: 0.0018 < 0.05 = statistisk signifikant						
R-kvadrat	0,22797446							
Justert R-kv	0,207658							
Standardfeil	85,4457722							
Observasjon	40							
Variansanalyse								
	<i>fg</i>	<i>SK</i>	<i>GK</i>	<i>F</i>	<i>Signifikans-F</i>			
Regresjon	1	81925,5357	81925,5357	11,2211698	0,00183636			
Residualer	38	277437,239	7300,97998					
Totalt	39	359362,775						
	<i>Koeffisienter</i>	<i>Standardfeil</i>	<i>t-Stat</i>	<i>P-verdi</i>	<i>Nederste 95%</i>	<i>Øverste 95%</i>	<i>Nedre 95,0%</i>	<i>Øverste 95,0%</i>
Skjæringspu	50,3392816	15,5197695	3,24355858	0,00246224	18,9211507	81,7574125	18,9211507	81,7574125
Anatll ansatt	0,00556238	0,00166051	3,34980145	0,00183636	0,00220085	0,00892392	0,00220085	0,00892392

Vedlegg 17 – Utregning samlet (kapittel 5.5) (Informasjonsinnhold i setninger)

(Microsoft Excel)

setninger uten tallinformasjon			setninger med tallinformasjon		
olje/industri	fin/it		olje/industri	fin/it	
49	40		5	4	
71	35		6	7	
49	46		29	12	
28	66		25	13	
13	15		7	4	
26	43		7	10	
22	4		12	2	
25	21		8	18	
38	167		17	27	
39	132		4	26	
19	106		14	3	
11	186		2	44	
21	7		8	5	
6	7		5	3	
140	146		14	12	
250	9		43	5	
23	5		9	2	
425	36		86	3	
24	10		5	2	
120	18		22	0	

Vedlegg 18 – Utregning samlet (kapittel 5.5) (Informasjonsinnhold i setninger)

(Microsoft Excel)

Setninger uten tallinformasjon:

F-Test: To utvalg for varianser			
	<i>Variabel 1</i>	<i>Variabel 2</i>	
			2,99 > 2,16 --> antatt ulik varians
Gjennomsnitt	69,95	54,95	
Varians	10361,8395	3464,36579	
Observasjoner	20	20	
fg	19	19	
F	2,99097731		
P(F<=f) en side	0,01066503		
F-kritisk, en side	2,1682516		

H0: det er ingen forskjell på antall setninger uten tall			
HA: det er forskjell på antall setninger uten tall			
<i>t-test: To utvalg med antatt ulike varianser:</i>			
	<i>Variabel 1</i>	<i>Variabel 2</i>	
Gjennomsnitt	69,95	54,95	
Varians	10361,8395	3464,36579	
Observasjoner	20	20	
Antatt avvik	0		
fg	30		
t-Stat	0,57049883		
P(T<=t) ensidig	0,28629402		
T-kritisk, ensidig	1,69726089		
P(T<=t) tosidig	0,57258805		
T-kritisk, tosidig	2,04227246		0.57 > 0.05 --> H0 beholdes

Vedlegg 19 – Utregning samlet (kapittel 5.5) (Informasjonsinnhold i setninger)

(Microsoft Excel)

Setninger med tallinformasjon:

	Variabel 1	Variabel 2			
Gjennomsnitt	16,4	10,1			
Varians	372,568421	123,778947			
Observasjoner	20	20			
fg	19	19			
F	3,00994983				
P(F<=f) ensidig	0,01031244				
F-kritisk, ensidig	2,1682516		3,0 > 2,16	--> antatt ulik varians	

H0: Det er ingen forskjeller i antall rapporterte setninger med tallinformasjon mellom olje/industri og finans/IT

HA: Det er forskjeller i antall rapporterte setninger med tallinformasjon mellom gruppene

Alpha = 0.05

t-Test: To utvalg med antatt ulike varians					
	Variabel 1	Variabel 2			
Gjennomsnitt	16,4	10,1			
Varians	372,568421	123,778947			
Observasjoner	20	20			
Antatt avvik r	0				
fg	30				
t-Stat	1,26462769				
P(T<=t) ensidig	0,10787066				
T-kritisk, ensidig	1,69726089				
P(T<=t) tosidig	0,21574132				
T-kritisk, tosidig	2,04227246		0,2 > 0,05	--> H0 beholdes	

Vedlegg 20 – Spørsmål fra spørreundersøkelsen

Samfunnsrapportering (CSR)

CSR - corporate social responsibility

Detter er en undersøkelse knyttet til en bacheloroppgave på HVL. Den omhandler kvaliteten på samfunnsrapporter som skal med i årsregnskapet. Vi har valgt ut 4 ulike næringssektorer som vi vil se nærmere på; olje/gass/offshore, IT, finans og generell industri. I den forbindelse har vi i tillegg til analyse laget denne spørreundersøkelsen. Alle svar er anonyme, og bedriften vil bare blir identifisert etter hvilken sektor den hører hjemme i.

* Required

1. Hvilken sektor hører bedriften hjemme i? *

Check all that apply.

- Industri
- Informasjonsteknologi (IT)
- Ingen av de som er nevnt over
- Olje/gass/offshore
- Finans

2. Hvor mange ansatte er det i deres bedrift? *

Check all that apply.

- < 10
- 10 - 50
- 51 - 100
- 101 - 250
- > 250

3. Hva er deres mening på innholdsrik rapportering av bedriftens samfunnsansvar i årsregnskapet/årsberetningen? *

Check all that apply.

- Kostnaden ved utarbeidelse av samfunnsrapporten overstiger nytten
- Nytten ved å utarbeide samfunnsrapporten overstiger kostnaden

4. I hvilken grad mener dere følgende kategorier innen samfunnsansvar er viktig å ha med i årsrapporten? *

Mark only one oval per row.

	1 (lite viktig)	2	3	4	5 (veldig viktig)
Arbeidstakeres rettigheter	☐	☐	☐	☐	☐
Diskriminering (herunder likestilling)	☐	☐	☐	☐	☐
Helse og sikkerhet	☐	☐	☐	☐	☐
Bærekraftighet	☐	☐	☐	☐	☐
Påvirkning på miljøet generelt	☐	☐	☐	☐	☐
Retningslinjer og tiltak som er implementert	☐	☐	☐	☐	☐
Hvordan tiltakene er implementert	☐	☐	☐	☐	☐
Resultater av tiltak	☐	☐	☐	☐	☐
Forhold til interessenter	☐	☐	☐	☐	☐
Opplysning om annet tilgjengelig dokument som omhandler temaet	☐	☐	☐	☐	☐

5. Hvilke interessenter ser dere på som viktige i forhold til opplysninger om samfunnsansvar i årsrapporten? *

Mark only one oval per row.

	1 (lite viktige)	2	3	4	5
Eiere og investorer	☐	☐	☐	☐	☐
Staten	☐	☐	☐	☐	☐
Lokale myndigheter	☐	☐	☐	☐	☐
Media	☐	☐	☐	☐	☐
Leverandører	☐	☐	☐	☐	☐
Kunder	☐	☐	☐	☐	☐
Långivere	☐	☐	☐	☐	☐
Ansatte	☐	☐	☐	☐	☐

6. Har bedriften i senere tid hatt noen form for vanskeligheter innenfor følgende områder? *

Mark only one oval.

- Ansattes sikkerhet
- Bamearbeid
- Uregelmessig arbeid
- Forurensing/utslipp
- Kjønnsdiskriminering
- Overtid
- Rottfordig lønn
- Sykefravær
- Nei
- Other: _____

Untitled Section

google.com/forms/d/1DUmCxxuKkq9Gyw9sN87_kzslku1cRGUUDuzGzcB79w0/edit

Samfunnsrapportering (CSR)

7. Hvilke incentiver ville oppmuntret deres bedrift til å ha mer fokus på god rapportering av bedriftens samfunnsansvar i årsrapporten/årsberetningen? *

Mark only one oval per row.

	1 (ikke viktig)	2	3	4	5 (veldig viktig)
Incentiver fra regjeringen (feks finansielle)	☐	☐	☐	☐	☐
Etisk motivasjon fra ledelsen	☐	☐	☐	☐	☐
Promotere bedriftens image	☐	☐	☐	☐	☐
Gratis/subsidiert trening/veiledning om samfunnsrapportering	☐	☐	☐	☐	☐
Press fra konsumenter og/eller media	☐	☐	☐	☐	☐
Belønninger/priser	☐	☐	☐	☐	☐
Tilgang på nyutdannede med kompetanse på feltet	☐	☐	☐	☐	☐

8. Fører noen av områdene under til problemer ved rapporteringen av bedriftens samfunnsansvar i årsrapporten/årsberetningen? *

Mark only one oval per row.

	1 (ingen virkning)	2	3	4	5 (veldig mye)
Mangel på kunnskap og ferdigheter	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på støtte fra regjeringen	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på ansatte	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på kunnskap/utdannelse blant arbeidssøkere	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på spesielle regler eller forskrifter på rapportering av CSR	☐	☐	☐	☐	☐
Ingen forventet nytteverdi for bedriften	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på finansielle ressurser for å få til ideell rapportering	☐	☐	☐	☐	☐
Liten virkning på sosial og miljømessig drift	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på motivasjon blant ansatte	☐	☐	☐	☐	☐
Mangel på rett teknologi/programvare	☐	☐	☐	☐	☐
Tidsbegrensing	☐	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐	☐

Vedlegg 21 – Utregninger i spørreundersøkelsen – Olje/gass/offshore

Ansatte		Nytte>kostnad?	
250		n>k	1
250		k>n	0
250		k>n	0
101-249		n>k	1
101-249		k>n	0
250		k>n	0
250		n>k	1
250		n>k	1
250		n>k	1
101-249		k>n	0
	forhold til interensenter	opplys tilgj dok	
	4	4	
	3	3	
	1	2	
	4	3	
	3	3	
	3	3	
	3	3	
	5	1	
	4	2	
	3	3	
G.snitt	3,3	2,7	

viktige kategorier i rapporten									
arbtaker rettighet	diskrim/like:helse/sikker	bærekraft	gen miljø	retn/tiltak	hvordan tiltak er imple	res tiltak			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
4	3	5	5	5	4	4	4	4	4
2	2	5	1	4	4	4	1	4	4
2	2	3	4	3	3	3	4	4	4
4	5	4	4	4	4	4	3	3	3
4	4	5	3	4	3	3	3	4	4
4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
5	5	5	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	4	4	4	4	3	4	4
4	5	5	4	4	4	2	2	2	2
G.snitt	3,9	4	4,6	3,8	4,1	3,7	3,2	3,8	

hvilke interessenter								
eiere/invest staten	lokmyndigh	media	leverandør	kunder	långivere	ansatte		
5	4	4	4	5	2	3	4	4
4	4	3	3	3	4	3	3	3
2	1	1	3	3	5	3	2	2
4	3	3	4	4	4	4	4	4
4	3	4	3	5	5	5	5	5
2	2	2	2	4	5	2	4	4
5	5	5	4	5	5	5	4	4
5	4	5	4	4	5	4	2	2
5	3	3	3	4	5	4	5	5
5	5	5	4	3	4	3	4	4
G.snitt	4,1	3,4	3,5	3,4	4	4,4	3,6	3,7

Vedlegg 22 – Utregninger spørreundersøkelse – IT

antall ansatte		mening om utfyllende rapportering		
> 250		n>k		
>250		n>k		

viktige kategorier i rapporten										
	arbeidstak rettighet	diskrim/like:	helse/sikker	bærekraft	gen miljø	retn/tiltak	hvordan tiltak er impl	res tiltak		
	5	4	4	4	4	3	4		5	
	4	5	4	4	4	4	3		3	
G.snitt	4,5	4,5	4	4	4	3,5	3,5		4	
	forhold til interessenter		opplys tilgj dok							
	4		3							
	4		3							
G.snitt	4		3							

hvilke interessenter er viktige ift csr-rapport									
	eiere/invest stat	lok mynd	media	leverandør	kunder	långivere	ansatte		
	5	4	3	4	4	4	4		4
	5	2	2	4	4	5	3		5
g.snitt	5	3	2,5	4	4	4,5	3,5		4,5
	incentiver som kan oppmuntre til bedre samf-rapport								
	regjering	mot ledelse	bedrift imag	veiledning	press	belønning	kompetanse	arb.marked	
	4	5	4	2	2	2			3
	3	4	5	3	4	4			3
g.snitt	3,5	4,5	4,5	2,5	3	3			3

Fører noe av dette til problemer ift csr-rapportering										
	lite kunnskap	lite regjering	lite ansatte	lite kunnskap	arb.marked	lite regler	ingen nytte	lite ressurs	ingen virkning på miljø	drift
	1	2	2		2	2	3	3		3
	4	2	3		3	3	4	3		3
	lite motivasjon		teknologi	tid	annet					
	3		2	2	1					
	4		3	5	3					

Vedlegg 23 – Utregninger spørreundersøkelse – Industri

antall ansatte		mening om utfullende rapportering	
101-249		k>n	0
250		k>n	0
250		k>n	0
250		n>k	1

viktige kategorier i rapporten							
	arbtaker	rett diskrim	(like helse/sikker bærekraft	gen miljø	retnlinjer	hvordan tilt	
	5	5	5	4	4	4	3
	5	5	5	5	5	5	5
	4	4	5	5	5	5	5
	4	4	5	4	5	4	5
g.snitt	4,5	4,5	5	4,5	4,75	4,5	4,5
	res tiltak	forhold interessant	opplys doku				
	4	5	3				
	5	5	4				
	5	4	4				
	5	5	3				
g.snitt	4,75	4,75	3,5				

hvilke interessenter er viktige ift csr-rapport								
	eiere/inves	stat	lok myndig	media	leverandør	kunder	långivere	ansatte
	5	3	4	3	3	4	4	4
	5	4	2	3	3	4	2	4
	5	5	5	5	4	5	4	5
	5	5	4	4	3	5	5	4
g.snitt	5	4,25	3,75	3,75	3,25	4,5	3,75	4,25
incentiver som kan oppmuntre til bedre samf.rapport								
	regjering	mot ledelse	bedr image	veiledning	press	belønning	tilgang nyutdannede	
	4	4	5	4	4	5	3	
	4	4	4	3	4	3	3	
	1	1	1	1	1	1	1	
	4	4	4	1	4	2	2	
g.snitt	3,25	3,25	3,5	2,25	3,25	2,75	2,25	

	fører noe av dette til problemer ift csr rapportering						
	lite kunnska	lite regjering	lite ansatte	lite kunnskap i arb.marked			
	3	2	3	3			
	3	1	4	1			
	2	1	2	2			
mangel på regler	ingen nytte	lite resurs	lite virkning på miljø drift	lite motivasjon ansatte	teknologi	tid	
4		2	2	2	4	3	3
4		3	4	3	3	4	4
2		2	2	2	2	2	2
1		1	3	1	1	3	3

Vedlegg 24 – Utregninger spørreundersøkelse – Finans

antall ansatte		mening om utfyllende rapport		
>250		n>k		
>250		n>k		

rapport	viktige kategorier i rapporten					
	arbtaker rettighet	diskrim/like	helse/sikker	bærekraft	gen miljø	
	4	4	4	4	4	
	5	5	5	5	5	
g.snitt	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	
	retnlinjer/tiltak	hvordan implementert	resultat	forhold til interessenter	annet dokument	
	4	3		3	3	2
	5	5		5	5	5
g.snitt	4,5	4		4	4	3,5

	hvilke interessenter er viktige ift csr-rapport							
	eiere/invest stat	lokmyndig	media	leverandøre	kunder	långivere	ansatte	
	5	3	3	2	2	5	2	
	5	3	3	3	5	5	5	
g.snitt	5	3	3	2,5	3,5	5	3,5	
	incentiver som kan oppmuntre til bedre csr rapport							
	regjering	motivasjon	ledelse	bedrift imag	veiledning	press	belønning	tilgang nyutdannede
	5	3		3	4	3	4	2
	4	4		4	4	4	3	3

mangel på kunnskap	lite regjering	lite ansatte	lite kunnskap i arbmarke	lite regler	ingen nytte	
3	1	2	1	2	4	
3	3	4	3	5	3	
lite ressurs	ingen virkning på miljø drift	lite motivasjon	ansatte	teknologi	tid	annet
3	3	4	3	3	3	3
3	3	3	3	3	3	3

Vedlegg 25 – Utrekninger spørreundersøkelse – overstiger kostnaden nytten + kategorier

Overstiger kostnaden nytten ved samfunnsrapportering?						k>n = 0	n>k = 1	Kolonne1	
Samlet	Olje	industri	IT	Finans					
1	1	1	0	1	1			Gjennomsni	0,61111111
0	0	0	0	1	1			Standardfeil	0,11823564
0	0	0	0					Median	1
1	1	1	1					Modus	1
1	0							Standardavv	0,50163133
1	0							Utvalgsvaria	0,25163399
0	1							Kurstosis	-1,98701299
0	1							Skjevhet	-0,49837398
0	1							Område	1
1	0							Minimum	0
1								Maksimum	1
1								Sum	11
1								Antall	18
1								Konfidenskc	0,24945539
0									
1									
0									
1									
Gsnitt	0,61111111								

Siden det er veldig lite svar i denne spørreundersøkelsen, spesielt i enkelte industrier, blir det vanskelig å sammenligne kostnad versus nytte mellom de ulike sektorene.

Gjennomsnitt samlet	arb.rettighet	diskrim/like	helse/sikker	bærekraft	gen miljø	retningslinj	inplementer	resultat	interessent	dokument
5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4
4	3	5	5	5	5	4	4	4	3	3
2	2	5	1	4	4	4	1	4	1	2
4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	2
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
2	2	3	4	3	3	3	4	4	4	3
4	5	4	4	4	4	4	3	3	3	3
5	5	5	4	4	4	4	3	4	5	3
4	4	5	3	4	3	3	3	4	3	3
4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4
5	4	4	4	4	4	3	4	5	4	3
5	5	5	4	4	4	4	4	4	5	1
5	5	5	4	4	4	4	3	4	4	2
4	4	5	5	5	5	5	5	5	4	4
4	4	5	4	5	4	5	5	5	5	3
4	5	5	4	4	4	2	2	2	3	3
4	5	4	4	4	4	4	3	3	4	3
4,16666667	4,22222222	4,61111111	4,05555556	4,27777778	3,94444444	3,61111111	4,05555556	3,77777778		3

Vedlegg 26 – Utregninger spørreundersøkelse – interessenter + observasjoner

eiere/investor	staten	lokale myndig	media	leverandører	kunder	långivere	ansatte
5	4	4	4	5	2	3	4
4	4	3	3	3	4	3	3
2	1 (lite viktige)	1 (lite viktige)	3	3	5	3	2
5	3	3	2	2	5	2	5
5	3	3	3	5	5	5	5
4	3	3	4	4	4	4	4
4	3	4	3	5	5	5	5
5	3	4	3	3	4	4	4
2	2	2	2	4	5	2	4
5	5	5	4	5	5	5	4
5	4	2	3	3	4	2	4
5	4	3	4	4	4	4	4
5	4	5	4	4	5	4	2
5	3	3	3	4	5	4	5
5	5	5	5	4	5	4	5
5	5	4	4	3	5	5	4
5	5	5	4	3	4	3	4
5	2	2	4	4	5	3	5
4,5	3,64705882	3,52941176	3,44444444	3,77777778	4,5	3,61111111	4,05555556

Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen	Hvilke interessen
5	4	4	4	5	2	3	4
4	4	3	3	3	4	3	3
2	1 (lite viktige)	1 (lite viktige)	3	3	5	3	2
5	3	3	2	2	5	2	5
5	3	3	3	5	5	5	5
4	3	3	4	4	4	4	4
4	3	4	3	5	5	5	5
5	3	4	3	3	4	4	4
2	2	2	2	4	5	2	4
5	5	5	4	5	5	5	4
5	4	2	3	3	4	2	4
5	4	3	4	4	4	4	4
5	4	5	4	4	5	4	2
5	3	3	3	4	5	4	5
5	5	5	5	4	5	4	5
5	5	4	4	3	5	5	4
5	5	5	4	3	4	3	4
5	2	2	4	4	5	3	5
4,5	3,647058824	3,529411765	3,444444444	3,777777778	4,5	3,611111111	4,055555556
tretten 5					elleve 5		seks 5

Hvilke incentiver	Hvilke incentiver	Hvilke incentiver	Hvilke incentiver	Hvilke incentiver	Hvilke incentiver	Hvilke incentiver
3	4	4	3	4	3	3
4	4	4	3	3	3	4
3	4	3 1 (ikke viktig)		2	2 1 (ikke viktig)	
5 (veldig viktig)	3	3	4	3	4	2
4	4	4	4	4	3	3
4	4	4	4	3	4	4
3	4 5 (veldig viktig)		4	3	3	4
4	4 5 (veldig viktig)		4	4 5 (veldig viktig)		3
3	3	3	3	3 1 (ikke viktig)		2
4	4	4	4 5 (veldig viktig)		4	3
4	4	4	3	4	3	3
4 5 (veldig viktig)		4	2	2	2	3
4 5 (veldig viktig)		4	3	4	2	4
1 (ikke viktig)	4	3 1 (ikke viktig)		2	2	2
1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)	1 (ikke viktig)
4	4	4 1 (ikke viktig)		4	2	2
1 (ikke viktig)	2	4	2	3	2	2
3	4 5 (veldig viktig)		3	4	4	3
3,642857143	3,733333333	3,714285714	3,285714286	3,25	2,866666667	2,9375
	høyt g. + to 5	høyt g. + tre 5				

Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or	Fører noen av or
3	3	4	3	3	3	4	4	3	3	4 1 (ingen virkning)	
2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3 1 (ingen virkning)	
1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	4 1 (ingen virkning)	3	2 1 (ingen virkning)		2 1 (ingen virkning)		
3 1 (ingen virkning)		2 1 (ingen virkning)	2	4	3	3	4	3	3	3	
3	3	4	3 5 (veldig mye)	3	3	3	3	3	3	3	
2	4	3	3	4	3	4	3	4	3	3	
4	2	3	3	3	3	4	4	4	3	3	
3	2	3	3	4	2	2	2	4	3	3	
2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	
3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	
3 1 (ingen virkning)		4 1 (ingen virkning)	4	3	4	3	3	4	4	3	
1 (ingen virkning)	2	2	2	3	3	3	3	2	2 1 (ingen virkning)		
2 1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	5 (veldig mye)	3	4 1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)		4 1 (ingen virkning)		
1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	2	3	2	3	4	2	2 1 (ingen virkning)	
2 1 (ingen virkning)		2	2	2	2	2	2	2	2	2 1 (ingen virkning)	
1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	4 1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)	3 1 (ingen virkning)	1 (ingen virkning)		3	3 1 (ingen virkning)		
4	2 1 (ingen virkning)	2	2	3	3	3	2	3	4	3	
4	2	3	3	3	4	3	3	4	3 5 (veldig mye)	3	
2,857142857	2,454545455	3	2,583333333	2,714285714	2,941176471	3	3	3,1875	2,875	3	
						lite 1		lite 1		lite 1 + en 5	